

Київський університет імені Бориса Грінченка
Фаховий коледж «Універсум»

ПЕРШІ КРОКИ У НАУЦІ:
НАУКОВИЙ ПОШУК СТУДЕНТІВ
ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

студентської науково-практичної
онлайн - конференції

26 травня 2022 року

Київ
2022 рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

ПЕРШІ КРОКИ У НАУЦІ: НАУКОВИЙ ПОШУК СТУДЕНТІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

II СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ

26 травня 2022 року

Київ
2022 рік

Редакційна колегія:

Зоя Гейхман, директор Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Яніна Карлінська, заступник директора з навчальної роботи Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

Юлія Ковревська, завідувач навчально-методичного кабінету Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Бойко Тарас, системний адміністратор Центру комп'ютеризації і технічного обслуговування інформаційних систем НДІ інформатизації освіти

У збірнику вміщено понад 50 тез доповідей учасників студентської науково-практичної онлайн-конференції «Перші кроки у науці: науковий пошук студентів фахових коледжів»

Матеріали подано за загальною редакцією наукових керівників.

Автори несуть відповідальність за зміст і достовірність поданої інформації.

Рецензенти:

Вікторія Казакова, викладач циклової комісії економіко-математичних дисциплін і менеджменту Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат економічних наук

Наталія Кашуба, викладач циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук

Ольга Орлова, завідувач навчально-наукової лабораторії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

ЗМІСТ

Антіпіна Марія Сензерліхт Марія	ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	6
Бернацька Анастасія Венц Юлія	ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА	10
Бродовська Ірина Ніколаєва Ірина	КАЗКИ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАТИВНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ	14
Бугайцова Вероніка Марченко Тетяна	ПРОЄКТ ДЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ «МИСТЕЦТВО У ПОБУТІ УКРАЇНЦЯ»	17
Верещака Анастасія Локазюк Олександра	ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО СЕРВІСУ MOZAIK EDUCATION В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	22
Витівська Вікторія Кифенко Анна	ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ВОЛЬОВОГО ВПЛИВУ ДИРИГЕНТА В ПРОЦЕСІ РЕПЕТЕЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРОВИМ КОЛЕКТИВОМ	26
Возняк Анастасія Михайленко Наталія	ВИКОРИСТАННЯ ЛЕПБУКУ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	31
Галич Яна Перевертун Ольга	ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	35
Галянт Дарія Товт Ірина	РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	40
Гендзьора Тетяна Кучеров Геннадій	СУЧАСНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ	44
Годованюк Альона Гончарук Каріна	ІННОВАЦІЇ ЯК ФУНДАМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	47
Грбарчук Владислав Ловейко Тетяна	ЗАСОБИ ВПЛИВУ ПРОПАГАНДИ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ	50
Гуменюк Денис Гуменюк Інна	ПАРТНЕРСТВО ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	55
Завальнюк Артем Груздьева Олена	СПЕЦИФІКА РОБОТИ УКРАЇНСЬКИХ ВИДАВНИЦТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	58
Загниборода Наталія Товт Ірина	ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ	63
Зеніна Катерина Кифенко Анна	МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	67
Іваненко Марта Елеонора Білоус Ольга	ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В МОЛОДШІЙ ШКОЛІ. ВИДИ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.	70
Іванова Кароліна Перевертун Ольга	САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ПІДЛІТКІВ У РЕАЛЬНОМУ ТА ВІРТУАЛЬНОМУ СВІТІ	75

Товт Ірина Ковальчук Анастасія	ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДЛЯ НУШ	79
Комарова Ірина Кифенко Анна	ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ МУЗИКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ І ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	83
Кошарська Тетяна Башманівська Яна	ПРОБЛЕМА ПОШУКУ СЕНСУ ЖИТТЯ У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ	87
Кукшина Марія Перевертун Ольга	УЗАГАЛЬНЕННЯ ОБРАЗУ МОЛОДІ ДЕВ'ЯНОСТИХ РОКІВ У РОМАНІ ЛЮБКА ДЕРЕША «ПОКЛОНІННЯ ЯЩІРЦІ»	91
Кукшина Марія Груздьева Олена	ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕЛЕЖУРНАЛІСТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	98
Курбанова Пелагія Складан Андрій	ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСУ PENCIL CODE В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	102
Лешенко Зінаїда Марченко Тетяна	ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ З ІНФОРМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	107
Масло Єлизавета Ісаєнко Ганна	ВПЛИВ МУЗИКИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	111
Груздьева Олена Мельник Анна	РОЛЬ КНИГИ У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТА ДЕРЖАВИ	115
Нечитайло Олена Свирида Ольга	ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ОЧИМА МОЛОДІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	121
Ніколенко Юлія Діденко Наталія	ЗАСТОСУВАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	125
Олійник Олександра Перевертун Ольга	ПРИЧИНИ І ФОРМИ БУЛІНГУ В ПОВІСТІ АЛЕВТІНИ ШАВЛАЧ «ПАМПУХА»	129
Орел Анна Кифенко Анна	ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ МУЗИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ОСОБИСТІСТЬ СЛУХАЧА	134
Паньків Ірина Дем'янчук Оксана	ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ ДЛЯ РОЗКРИТТЯ ПОНЯТТЯ «ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ» НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	137
Підлетейчук Анастасія Жданович Оксана	ВАЖКОВИХОВУВАНІ ДІТИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	142
Полюк Ангеліна Вінтоняк Ігор	З ПРАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНО-ФОЛЬКЛОРНОГО СВЯТА «КОЗАЦЬКІ ЗАБАВИ»	149
Полякова Ельвіра Кашуба Наталія	РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	153

Прокopenко Марія-Святослава Горницька Анастасія	ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ОНЛАЙНОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ТА МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ	157
Рудневський Олександр Ловейко Тетяна	ДІАХРОНІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОШИРЕНOSTІ ТОПОНІМА «УКРАЇНА» У СВІТОВОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ	161
Сад Діана Товт Ірина	РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	169
Сурду Філотей Горницька Анастасія	МЕТОД ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	172
Тимошенко Інга Кошіль Оксана	ОСОБЛИВОСТІ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	175
Ткачук Олена Товт Ірина	РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА: СУЧАСНІ РЕАЛІТА ПЕРСПЕКТИВИ	180
Третяченко Дар'я Михайленко Наталія	СУТЬ І СТРУКТУРА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ІНТЕГРОВАНОЇ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА	183
Трохименко Анна Кашуба Наталія	НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ	187
Хоменко Анна Локазюк Олександра	ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО ІНТЕРАКТИВНОГО КОНСТРУКТОРА MATHDISK НА ОНЛАЙН-ЗАНЯТТЯХ	191
Чулюк Марина Іщук Надія	ВИКОРИСТАННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	194
Шарапова Анастасія Михайленко Наталія	ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	199
Шкода Марина Горницька Анастасія	ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ (МЕТОД УОЛТА ДІСНЕЯ)	203
Яцик Ангеліна Оглова Наталія	ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	207

*Антіпіна Марія,
студентка спеціальності «Менеджмент»*

*Сензерліхт Марія,
викладач циклової комісії економіко-математичних
дисциплін і менеджменту
Фаховий коледж "Універсум"
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м.Київ, Україна)*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інновації стають фактором економічного розвитку і забезпечують перехід від одного технологічного порядку до іншого. У той же час велике значення в розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності належить державі, яка є ключовою інституцією, що формує правила гри на основі розробки нормативно-правового забезпечення та фінансування науки, стимулювання розвитку інноваційного підприємництва, створення належних соціально-економічних умов для висококваліфікованої та перспективної молоді. Актуальність дослідження даної теми полягає в тому, що реальні кроки нашої держави в цьому напрямі не носять системного характеру. Ситуація, що склалася в науково-технологічній та інноваційній сфері країни, консервує та поглиблює технологічне відставання України від сучасних індустріальних і постіндустріальних країн та віддаляє перспективи нашої держави в глобальних господарськоекономічних і геополітичних процесах. Очевидним є факт, що модернізація економіки України неможлива без підготовки молодих кадрів з відповідним рівнем кваліфікації, оскільки саме вони здатні гнучко реагувати на нововведення, генерувати принципово нові ідеї, впроваджувати новітні технології, обслуговувати технологічно оновлене устаткування, адаптоване до сучасних вимог інноваційного суспільства.

Розвиток інноваційної економіки потребує розробки та впровадження кардинально нової концепції підготовки.

У сучасному розумінні „інноваційний розвиток” трактується як парадигма економічного, соціально-політичного розвитку суспільства. У такому контексті поняття парадигма розуміється як не просто нова наукова концепція чи теорія. Йдеться про значне більше – про нові світоглядні засади, нову культуру мислення, про базові принципи сучасного постмодерністського світосприйняття.

На думку І. Пригожина, йдеться про наукову революцію в дослідженнях сучасного світоустрою. Усвідомлюючи роль інновацій в економічному, соціально-політичному розвитку суспільства, ще наприкінці 1980-х років вчений відзначав: „Інтелектуальний потенціал – це фактор економічного й соціального прогресу, який поки що важко враховується, але все більше цінується. Винаходи, знахідки, передовий досвід котуються тепер на рівні, а той й вище, ніж нафта, руда та інші дари природи. Останні десятиріччя суворо нагадали людству, яким неміцним є збагачення за рахунок природних ресурсів, яким ламким воно виявляється в конкуренції з новизною”. В Україні спостерігаються негативні тенденції розвитку науки серед молоді, викликані:

- ✓ значним скороченням фінансування науки;
- ✓ падінням престижності наукової праці в суспільстві;
- ✓ значними обсягами еміграції перспективних висококваліфікованих людей внаслідок недостатнього матеріального стимулювання;
- ✓ фізичним і моральним зносом науково-технічної бази;
- ✓ відсутністю стратегії інноваційного розвитку;
- ✓ підтримки та розуміння з боку уряду;
- ✓ недосконалістю нормативно-правового регулювання.

Позитивні тенденції зростання в галузях, які використовують екстенсивні фактори виробництва і не потребують високого рівня

інноваційної активності, оскільки вони базуються на експорті сировинних товарів або продукції, як наслідок, низький рівень конкурентоспроможності економіки та відставання позаду в соціально-економічному і інноваційно-інвестиційному розвитку.

У підготовленій НАН України Національній доповіді «Інноваційна Україна 2020» зазначено: «відсутність в Україні зацікавленості в інноваційному розвитку на політичному рівні, гальмування підтримки інноваційної діяльності, а то і пряма протидія їй основних міністерств в умовах, коли оточення України інтенсивно розвиває науково-технічну сферу... Основна причина невиконання законодавства у сфері науки та інновацій в Україні, складнощі його розроблення та ухвалення пов'язані із тим, що нормативно-правові акти ухвалюються за відсутності інноваційної спрямованої економічної стратегії України».

Незважаючи на те, що чинна нормативна база науково-технічної та інноваційної діяльності, налічує близько 200 законодавчих, нормативних та відомчих документів, слід зазначити що це є недосконало. Правове регулювання інноваційної діяльності повинно базуватися на дотриманні ключових принципів державної політики в сфері науки та інновацій, зокрема: свобода творчої, наукової і науково-технічної діяльності; правовий захист інтелектуальної власності; підтримка конкуренції у галузі науки і техніки; стимулювання ділової і наукової активності; концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках державної політики; розвиток міжнародного співробітництва.

Виділяють 4 групи: «інновація лідери», «сильні новатори», «помірні новатори» і «скромні новатори». Таким чином, з оцінки Зведеного індексу інновацій можна зробити висновок, що Україна належить до групи «скромних новаторів» з показником значення 26,8. Це слід було зазначити, адже 4 років тому, Україна була попереду Болгарії, але в 2018 році помітне зниження індексу в порівнянні з найближчими країнами-конкурентами. У той самий час, слід зазначити, що середнє значення індексу інновацій у 2018

році становило 108, що майже втричі вище, ніж в Україні. Найвищі значення в індекс були отримано в Нідерландах – 135, Данія – 140,9, Фінляндія – 145,6, Швеція – 147,7 і Швейцарія – 170,6, ці країни є в групі «інновація лідери».

Найвищий показник спостерігається в групі «Людські ресурси» – 100,8, що свідчить про сильну кадрову складову, а низькі значення в групах «Привабливі дослідницькі системи» – 15,0 та «Фінанси та підтримка» – 7,6 свідчать про погане середовище функціонування людських ресурсів.

За показниками груп «Інвестиції фірм» – 52,9 та «Вплив на зайнятість» – 77,4, Україну можна віднести до групи країн «помірні інноватори», проте всі інші показники стабільно розташовані в групі «скромний новатор». Найгірша ситуація спостерігається в групі «Зв'язки» показник становить 3,0, тоді як той самий показник у Польщі та Болгарії майже в десять разів вище. Низьке значення показника свідчить про низький рівень інноваційної співпраці малого та середнього бізнесу, низький рівень підтримки стартапів, співфінансування державних досліджень роботи тощо.

Показник групи «середовище для інновацій» становить 6,0, що свідчить про низький рівень впровадження інновацій та підприємницької спрямованості, відсутності державної підтримки за інноваційної, науково-технічної діяльності та сприятливих умов для її результатів виконання.

Висновок. Виходячи з вищевказаного слід зробити висновок про необхідність термінового проведення надзвичайних заходів підтримки науки з метою забезпечення її відродження, а не виживання. І це означає розробку та впровадження стратегії інноваційного розвитку, удосконалення існуючої нормативно-правової бази, запровадження фінансових та податково-кредитних інструментів фінансування наукової сфери. Доречним прикладом таких заходів можуть бути Індія та Китай, які йдуть до надзвичайних заходів та витрат, щоб стати провідним світовим економічним лідером.

Список використаних джерел:

1. Людський розвиток в Україні. Інноваційні види зайнятості та перспективи їх розвитку Е. Лібанова, Л. Лісогор, Л. Ільч.
2. Гетьман О. О. Інноваційний механізм регулювання ринку праці : монографія / О. О. Гетьман. – Дніпропетровськ, УМСФ, 2016. – 328 с.
3. Ефективність відтворення трудового потенціалу України: монографія.
4. Розвиток молодіжного ринку праці: сучасний стан, тенденції та перспективи Л. Ільч - Україна: аспекти праці, 2011.
5. Александрова В.П. Пріоритети науково-технічного розвитку та їх роль у визначенні стратегічних орієнтирів інноваційної політики / В. П. Александрова // Наука та наукознавство. — 2006. — № 4. — С. 15—21.
6. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В. М Гейця, А. І. Даниленка, Е. М. Лібанової та ін.–К., 2015.–336 с.

*Бернацька Анастасія,
студентка спеціальності «Образотворче мистецтво»
Венц Юлія,
викладач,
Коломийський педагогічний фаховий коледж
Івано-Франківської обласної ради
(м. Коломия, Україна)*

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Патріотизм набуває сьогодні особливого значення. Головним завданням патріотичного виховання у сучасному розумінні – це любов до Батьківщини. Виховання патріотизму починаючи з шкільного віку, в дітей відбувається формування цінностей культури. Почуття гордості за Батьківщину, вірність Україні, любов до рідної землі, до свого народу,

традицій та звичаїв. Діти усвідомлюють що вони є патріотичною частиною багатої країни.

Розкриття патріотизму в учнів одне із важливих завдань. Особливістю патріотичного мистецтва є залучення учнів у різних напрямках діяльності, що гармонійно вплітається в повсякденне життя дітей. Виховання патріотизму є одним з головних на уроках образотворчого мистецтва.

На уроках образотворчого мистецтва Патріотичні почуття дітей засновуються на їх інтересі до найближчого оточення, яке вони бачать щодня, нерозривно пов'язаним з ними. Так склалося, що від покоління до покоління народ передає свою любов до рідного краю, шану до історичного минулого, збереження традицій, життєвий досвід, духовної культури нації.

Дітям необхідно прищеплювати високі моральні чесноти, властиві українському народу, які знайшли своє відображення у фольклорі, зокрема в прислів'ях і приказках. (1)

Саме так формується самосвідомість і патріотизм. Мистецтво вчить розуміти почуття, які необхідні людині. Твори образотворчого мистецтва є важливим засобом формування культури, в яких відображається любов до рідного народу, героїзму, добра, що виникає в уявленні дитини під час перегляду малюнків.

Головним завданням на уроках образотворчого мистецтва формування в школярів розуміння цінностей мистецтва. Уроки з тем, які висвітлюють побут – це декоративно-прикладне мистецтво, малювання пейзажів рідного краю, що сприяють формуванню національної свідомості школярів.

Уроки образотворчого мистецтва допомагають дитині увійти у світ творчості, долучитись до збагачення художньої культури, сприяють розвитку її духовності та багатства українського народу. Ознайомлення дітей з творами українського образотворчого мистецтва можливе через його види. Наприклад, через живопис діти розуміють, що вони живуть у країні, якою можна пишатися, нам є що захищати та на кого рівнятися.

Образотворче мистецтво відіграє дуже велику роль у формуванні патріотичного виховання школярів. Любов та гордість за свою країну має велике значення у розвитку дитини. Без любові до Батьківщини її культури неможливо виховити патріота.

Патріотичне виховання є невід'ємною частиною образотворчого мистецтва. Уроки які спрямовані з ознайомленням побуту та культурою народу, малювання пейзажів рідного краю, розмови з учнями про українських художників. На таких уроках діти відчують, що вони є частиною багатой країни, громадянами України.(5)

Школа відіграє надзвичайно важливу роль у вихованні справжніх патріотів. Справжня мета шкільного навчання – виховати дитину свідомим українцем. Змалку дітям прищеплюють любов до рідної мови, культури, природи, дому великого і малого. Особливістю шкільного віку є те, що діти несвідомо і шви засвоюють думки, оцінки, поведінку оточуючих людей, формують моральні якості, поведінкові стереотипи, цінності, закладають основу для формування патріотизму.(3)

Домінуючою формою шкільної організації навчальної діяльності є клас. Але як би не змінювалася тема, мета, завдання, зміст, «наша спрямованість на створення найбільш сприятливих умов для навчання, розвитку та виховання кожної дитини залишається незмінною», це збагачує емоційне життя учнів, породжує благородні емоції.

Тому мистецтво є одним із засобів творчого розвитку учнів. Практика показує, що діти виявляють великий інтерес до творів народної творчості та створюють патріотичні роботи. Отже, ми повинні всіма засобами, всією силою і здібностями, всіма знаннями надихати творчість дітей, вірити в їх сили, інтерес і вчитися творити «з душею», продовжувати традиції нашого народу, виховувати громадян-патріотів України. Школа відіграє надзвичайно важливу роль у вихованні справжніх патріотів. Справжня мета шкільного навчання – зробити дитину свідомим українцем. Змалку дітям прищеплюють любов до рідної мови, культури, природи, дому великого і малого. Без знання

рідної мови не можна добре пізнати свій народ. Тому що мова — це не лише слова чи правила їх написання, а життя та мудрість багатьох поколінь. (4) Домінуючою формою шкільної організації навчальної діяльності є клас. Але як би не змінювалася тема, мета, завдання, зміст, «наша спрямованість на створення найбільш сприятливих умов для навчання, розвитку та виховання кожної дитини залишається незмінною», це збагачує емоційне життя учнів, породжує благородні емоції. (2)

Уроки образотворчого мистецтва сприяють усвідомленню єдності власної долі з долею рідного краю, Батьківщини, розвивають відчуття потреби у збереженні духовного багатства українського народу завдяки художній творчості, народним ремеслам як яскравим перлинам національної культури.

Образотворче мистецтво відображає дійсність у наочних образах, відтворює об'єктивно наявні властивості реального світу: об'єм, колір, просторовість, матеріальну форму предмета, світлоповітряне середовище тощо, зображує не тільки те, що доступне безпосередньому зоровому сприйняттю, але й передає розвиток подій у часі, певну фабулу, розгорнуту оповідь, розкриває духовний склад учня, його психологію.

Список використаних джерел:

1. Патріотичне виховання: теорія і практика, Коломоєць С., Петков С., Притула О., 2020, С. 3.
2. Портфель патріота України, Петков С., Притула О., 2020, С. 43.
3. Сучасне патріотичне виховання в школах України, Валентина Матяшук, 2016, 89 с.
4. Ми – українці. Хрестоматія з патріотичного виховання. Півнюк Н. О., 2021, 96 с.
5. Україна – моя Батьківщина, Каплуновський О. М., 2019, 240 с.

*Бродовська Ірина,
студентка 4 курсу спеціальності 013 Початкова освіта факультету
початкової освіти та іноземної мови*

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

*Ніколаєва Ірина,
науковий керівник, викладач іноземної мови*

КАЗКИ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАТИВНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

За словами великого українського педагога В. О. Сухомлинського, казка – це, образно свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки та мови.

Відомо, що світова література багата не лише романами, новелами та віршами, а й особливе місце тут має один з найстаріших жанрів літератури – казка.

Ця тема є дуже цікавою для вивчення. Оскільки казка, як засіб розвитку мислення, уяви, фантазії, може бути основним інструментом у процесі формування мовленнєвої компетентності учнів початкових класів. У наш час, велику увагу приділяють зміні та модернізації системи освіти, саме тому велику увагу приділяють вивченню іноземної мови у початковій школі. Вивчення англійської мови займає особливе місце в освітньому процесі, оскільки існує потреба у комунікації та спільній праці між людьми з різними мовами та традиціями. Ключовою метою навчання англійської мови в початковій школі стає формування та розвиток умінь і навичок іншомовної комунікації, що передбачає досягнення учнями такого рівня комунікативної компетентності, який був би достатнім для здійснення спілкування в певних комунікативних сферах. (1, С.12–15).

Незважаючи на те, що про значення казок для розвитку особистості дитини написано дуже багато, окремого методичного чи наукового дослідження, яке б давало вичерпну інформацію про ефективність

використання казок на уроках англійської мови в початкових класах з метою підвищення мовної компетенції немає. Аби з'ясувати яка роль казки в формуванні іншомовної компетенції, слід пригадати її особливості.

Казка не співається, як пісня, а розповідається. Предметом розповіді в ній служать незвичайні, дивні, а нерідко таємничі і дивні події: дія має пригодницький характер. Сюжет відрізняється драматичною напруженістю, чіткістю і динамічністю розвитку дії. Іншою важливою ознакою є строгість форми та обов'язковість певних моментів. Зачин веде слухачів у світ казки з дійсності, а кінцівка повертає їх назад. Вона жартівливо підкреслює, що казка – вигадка (2, С. 248).

Серед найважливіших проблем, теоретично й експериментально розв'язуваних методикою іноземних мов, комунікативна компетенція й способи її досягнення є однією з найбільш актуальних. Сучасні пояснення терміну «комунікативна компетенція» в області викладання іноземних мов сходять до визначення американського вченого Д. Хаймза, саме він у 1972 р. увів в обіг цей термін, на противагу теорії мовної компетенції Н. Хомського (3).

Використання літературних іншомовних казок казок на уроках іноземної мови однозначно сприятиме вмінню адекватно сприймати оригінальні тексти, з метою краще зрозуміти особливості іншої культури.

Багато й плідно працювали над питанням введення казкових творів до структури уроків іноземної мови такі дослідники як Дж. Брюстер, С. С. Джоунз, А. А. Доті, Г. Еліс, Д. Ліпман, С. М. Парайно, Е. Райт, Е. К. Тейлор, Х. Хеннінгер. Усі ці вчені внесли багато цікавого й нового в теорію і практику, незважаючи на відмінності у методологіях і технологіях навчання. Як уже було зазначено раніше, вони мають багато характеристик, що роблять їх легшими для розуміння, ніж інші типи літературних творів. Ці характеристики включають хронологічну послідовність подій, повтори, передбачуваність, відносно просту граматику, багату загальноновживану лексику, конкретні ідеї, ілюстрації, які вводять у контекст, та унікальні

відносини між читачем й оповідачем (автором) (4). Багато казок, як народних так і літературних, мають ритмічні властивості, цю особливість можна використати при тренуванні правильної вимови складних слів, а також наголосу, це також сприяє виробленню вміння правильного виразного читання. Наприклад, мовленнєва розминка – одна з основних форм фонетичної роботи з дітьми.

Добре, якщо вчитель уміє рухами та емоціями обігрувати кожний звук, артикулювати його чітко і правильно. Деякі з виділених звуків схожі зі звуками української мови, але лише на перший погляд. Дуже важливо не замінювати англійські фонемні відповідниками українськими і перед заняттям перевірити власну вимову.

Найбільш поширеною формою мовленнєвої розминки є «Казочка про язичка», якої існує безліч варіантів. При цьому слід звернути увагу на пораду англійської професорки Сари Філіпс: «Якщо ви бажаєте, щоб казка сподобалася дітям, ніколи не читайте її, а розповідайте.

На уроці варто дотримуватися таких правил:

1. Активно жестикулювати під час розповіді.
2. Бути в зоровому контакті зі слухачами.

Для підвищення інтересу та покращення сприймання матеріалу учнями, необхідне підкріплення за допомогою наочного матеріалу. Для прикладу, вивчення алфавіту можна супроводжувати казкою про Петрика, який потрапив до чарівної держави Gau, яка написана О. В. Качановою.

Отже, грамотне використання казки, на уроках іноземної у початковій дає величезні можливості. Через раннє залучення до казки іноземною мовою у дітей формується уявлення про життя та традиції англійських країн. Казка є важливим чинником у формуванні мови дитини. Слухання казок ще в ранньому дитинстві посідає особливе значення у процесі формування уяви та творчого мислення у дитини. З перших уроків педагог знайомить учнів з правильною вимовою, інтонацією англійських текстів, без яких неможливе вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко А. Комунікативна компетентність. Дошкільне виховання. 2008. №7. С. 12–15.
2. Н.І. Шинкарук. Концепція вивчення іноземної мови. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 352 с.
3. Казка в основі освітнього процесу з іноземної мови. Іноземні мови. Каразін: веб сайт.URL: <http://foreignlanguages.karazin.ua/resources/bf84935f59a516a7d3041546ca7291b1.pdf> (дата звернення 18.02.2022).
4. Засоби та прийоми формування комунікативної компетенції. Табней: веб-сайт. URL: <http://www.tabney.com/maerchen.html>

Бугайцова Вероніка,

студентка спеціальності «Початкова освіта»

Марченко Тетяна,

викладач,

Фаховий коледж «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

(м. Київ, Україна)

ПРОЄКТ ДЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ «МИСТЕЦТВО В ПОБУТІ УКРАЇНЦЯ»

Метод проєктів (від грецької – шлях дослідження) – це система навчання, у процесі якої учні здобувають знання шляхом планування і виконання практичних завдань (проєктів), які поступово ускладнюються. На думку Морзе Н. В. «...сучасний проєкт учня – це дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності та одночасно формування певних особистісних якостей. Для педагога – це прагнення

знайти розумний баланс між академічними знаннями, уміннями та навичками» (Морзе, с. 52).

У основі методу проєктів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення.

Метод проєктів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, яку учні виконують протягом певного відрізка часу. Цей підхід органічно поєднується з груповим підходом до навчання. Метод проєктів завжди припускає розв'язування деякої проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншої, інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей.

Організовуючи проєктну діяльність у початковій школі, варто враховувати вікові і психолого-фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку. Дитина цього шкільного віку має невеликий життєвий досвід, тому і коло соціально значущих проблем, з якими вона могла зустрітися, вузьке і уявлення її про такі проблеми малодиференційовані, однопланові. Разом з тим, проблема проєкту, яку ми пропонуємо молодшому школяру, має бути соціально знайомою і цікавою для нього. Тому теми дитячих проєктних робіт краще вибирати із змісту навчальних предметів або із близьких до них галузей.

Тому обрали тему про орнаменти. Ця тема є у змісті кількох навчальних предметів, такі як: «Українська мова та читання», «Я у світі» та «Мистецтво». До цієї теми разом з учнями можна сформулювати такі питання, які не входять у зміст уроку, але є розширенням даної теми. Цей проєкт містить дослідження орнаменту у кожному регіоні України, тлумачення цих чарівних візерунків, різновиди вишиваного і намальованого орнаменту, використання орнаменту в побуті. За допомогою цього проєкту розвиваються такі ключові компетентності: компетентності в галузі природничих наук,

техніки і технологій; інноваційність; інформаційно-комунікаційна; культурна компетентність.

Проблема	Чи всі люди прагнуть краси та вміють її берегти?
Назва проєкту:	Мистецтво в побуті українця
Основні питання	
Ключове питання:	Чи всі люди прагнуть краси?
Тематичні питання:	Чи можуть речі бути красивими і корисними одночасно? Чи можна їх віднести до мистецтва? Чи практичні вони у використанні?
Змістові питання:	Що таке орнамент? Де люди використовують орнамент? Хто і навіщо придумав орнамент? Які існують види орнаменту? Що на них зображено? Чи однаковий орнамент у різних регіонах України? Що означає кожний орнамент?
Стислий опис проєкту: За програмою з учнями будуть проведені уроки з інформатики «Сворення орнаменту» та з образотворчого мистецтва «Петриківський розпис», де діти навчатися правильно створювати орнамент, засвоюючи всі необхідні знання і навички. Після цього можна поставити ключове питання «Чи всі люди прагнуть краси?» та залучити до роботи над проєктом «Мистецтво в побуті українця». Учні будуть досліджувати основні характеристики декоративно-ужиткового мистецтва; сформуують поняття про орнамент, дізнаються, які існують види орнаменту, різноманітність орнаментів у різних регіонах України. Результати роботи продемонструють з	

допомогою виставок, створених презентацій, виступів.

проектування (планування)

Діти обговорюють шляхи вирішення проблеми, вносять свої пропозиції, об'єднуються у групи за інтересами, виконують рольові функції (наприклад):

1. Етнографи (досліджують питання: Який орнамент у різних регіонах України? готують художні виступи, розповіді з презентаціями).
2. Майстри художньої вишивки (готують виставку власних та родинних вишивок).
3. Писанкарі (готують виставку власних та родинних писанок).
4. Фольклористи (досліджують відображення орнаменту, вишивки у піснях, легендах, приказках, готують художні виступи, розповіді з презентаціями).
5. Майстри художньої творчості (готують виставку власних малюнків).
6. Майстри-гончарі (готують виставку власних гончарних виробів, розповіді з презентаціями про гончарне мистецтво).
7. Видавці-ілюстратори створюють ескізи оформлення друкованої продукції з використанням орнаментів.
8. Літератори (створюють есе, вірші...).

пошук інформації ...

Продукт (що одержимо в результаті)

- виставки:
  - власних та родинних вишивок
  - власних та родинних писанок
  - власних малюнків
  - власних гончарних виробів
- художні виступи
- розповіді з презентаціями, демонстраціями власних поробок

— ескізи оформлення друкованої продукції з використанням орнаментів

— буклети, брошури, міні книжечки з власними творами дітей та ін.

презентування (представлення результату)

Розкажемо, як вирішили проблему, чого навчилися під час проєкту:

- Працювати в групі
- Планувати роботу і виконувати заплановане
- Опрацьовувати літературу та Інтернет матеріали
- Проводити опитування, спостереження, фіксувати результати та

робити висновки

- Проводити екскурсію за матеріалами виставки
- Створювати презентацію, виступати перед аудиторією

рефлексія

- Я хочу подякувати ... за .... (допомогу, цікаву розповідь, гарний малюнок, критику.. вміння керувати, організувати роботу...)

- Я навчився ...вишивати, малювати, розписувати писанки, робити буклети, шукати інформацію, робити презентацію.

- Я зрозумів.... як створити орнамент, на які види він поділяється.

- Я зрозумів.... як планувати роботу... як добре, що є друзі, які допомагають

- Для мене було цікавим ....

Отже, цей проєкт розширить знання учнів не тільки про орнамент та його використання. Він сприятиме розвитку творчості дітей, вихованню відповідальності, самостійності, любові учнів до рідного краю та його спадщини. Діти навчатимуться працювати згуртовано, зможе розкрити свої здібності і таланти.

Список використаних джерел:

1. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П., Кузьмінська О. Г. Проектна діяльність як засіб формування ІКТ-компетентності учнів // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2014. – №3 (51). – С.52-59. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6320/>

Верещака Анастасія,

студентка спеціальності «Менеджмент»,

Локазюк Олександра,

викладач,

Фаховий коледж «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

(м. Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО СЕРВІСУ MOZAIK EDUCATION В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасні цифрові технології надають багато можливостей робити освіту та науку продуктивними, корисними та ефективними у наш час. Інноваційні цифрові освітні рішення приходять на допомогу на звичайних заняттях із математики, фізики, хімії та інших навчальних дисциплін як у школі, так і у вищих навчальних закладах. А саме для використання на «живих» заняттях в аудиторіях, на заняттях вдома – онлайн, для цифрової освіти тощо. При вивченні дисциплін все частіше використовують ресурси мережі Інтернет, мультимедійні проектори, сенсорні дошки, планшети, смартфони тощо. Освіта у добу пандемії COVID-19 та часів війни вимагає конструктивного використання та поєднання інформаційних технологій різних типів для можливостей представлення інформації та виконання завдань.

У проведеному дослідженні детально розглянули онлайн-сервіс Mozaik Education [1]. Це інтерактивний ресурс із різними цифровими навчальними засобами. Вказаний ресурс можна використовувати не лише до занять із математики, також до фізики, хімії, біології та історії, географії, мистецтва, музики, мови тощо. Програма буде корисною та цікавою для викладачів у підготовці до навчальних занять, для розвитку учнів у школі та для студентів коледжів та університетів.

Вкажемо вкладені ресурси та продукти Mozaik Education [1]:

- Медіа-бібліотеки;
- 3D-моделі;
- Цифрові уроки;
- Інтерактивні інструменти;
- Відео;
- Навчальні ігри;
- Методичні матеріали, цифрові підручники;
- Зошити, тести та домашні завдання.

Інтернет-сервіс корисний у використанні. Необхідно зареєструватися для застосування даного сервісу в роботі та завантажити додаток-переглядач m3dViewer. Нижче продемонструємо інтерфейс програми (Рис.1-2):

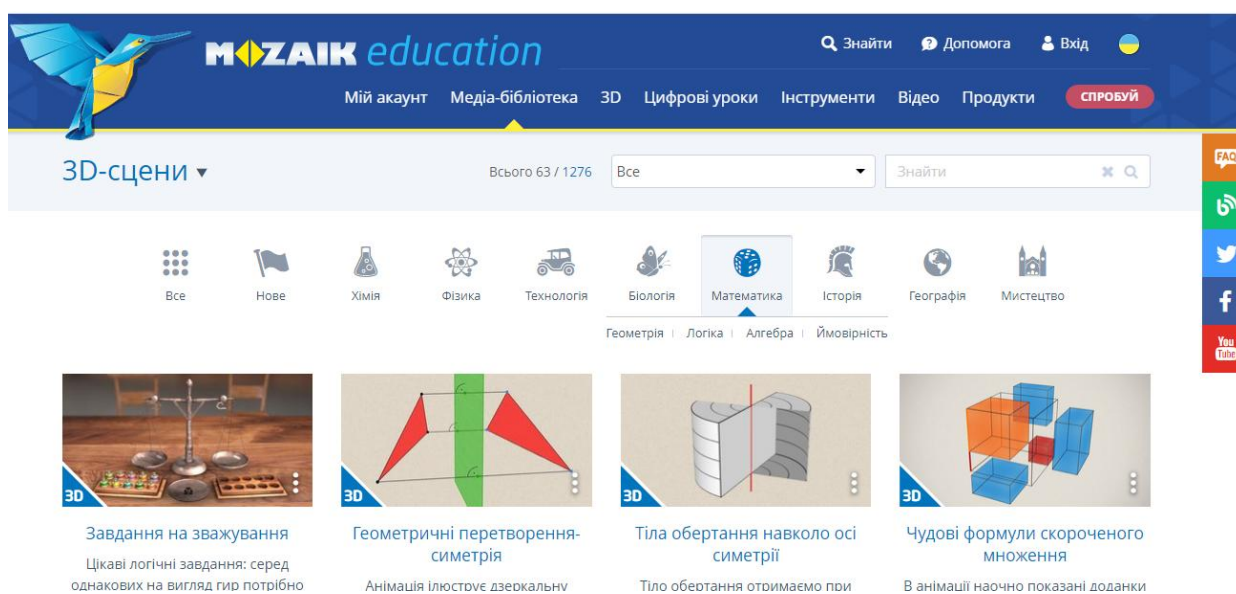

Рис. 1. Інтерфейс.

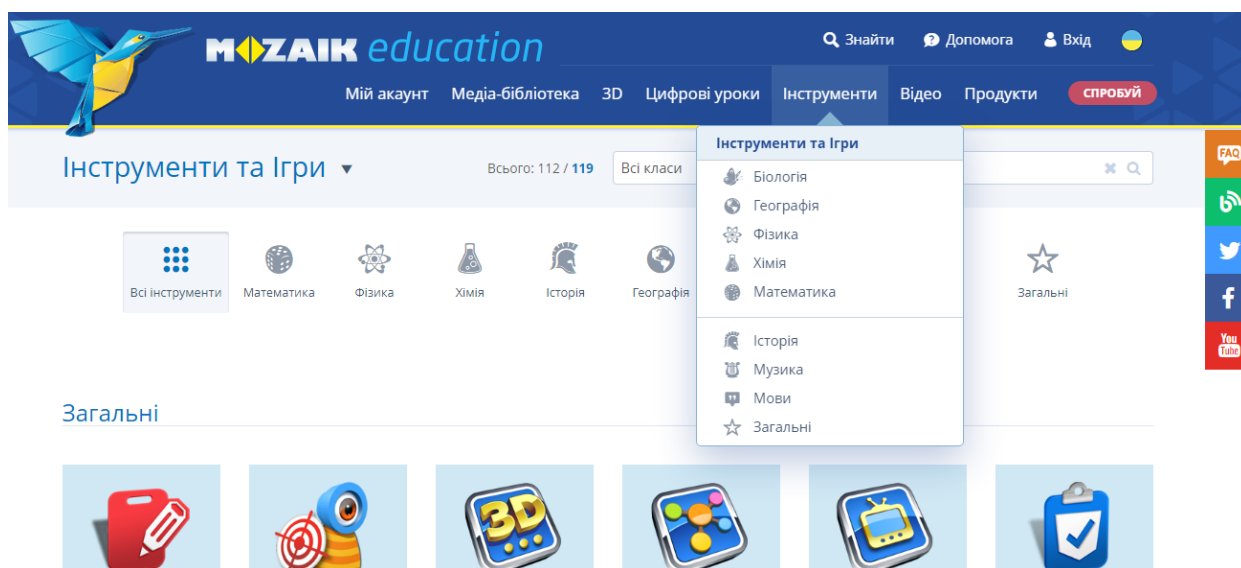

Рис. 2. Дисципліни та продукти.

За допомогою вказаної програми можна виконувати та створювати завдання з різними складовими та наповненням змісту. Зокрема, якщо взяти за приклад таку дисципліну як Математика. Ресурс Mozaik Education дозволяє знайти матеріали і для алгебри (наприклад, теми Числа, Функції та графіки, Теорія ймовірностей та математична статистика), і для геометрії (наприклад, теми Планіметрія, Стереометрія). Онлайн-програма за допомогою додатку m3dViewer дозволяє розв'язувати складні задачі, будувати кольорові графіки, грати в математичні ігри, уявляти фігури у просторі та просто розвивати уяву за допомогою 3D-моделей.

На Рис. 3 нижче продемонстровано використання 3D-моделі до теми «Стереометрія», а на Рис. 4 – математична гра на тему «Система координат. Симетрія».

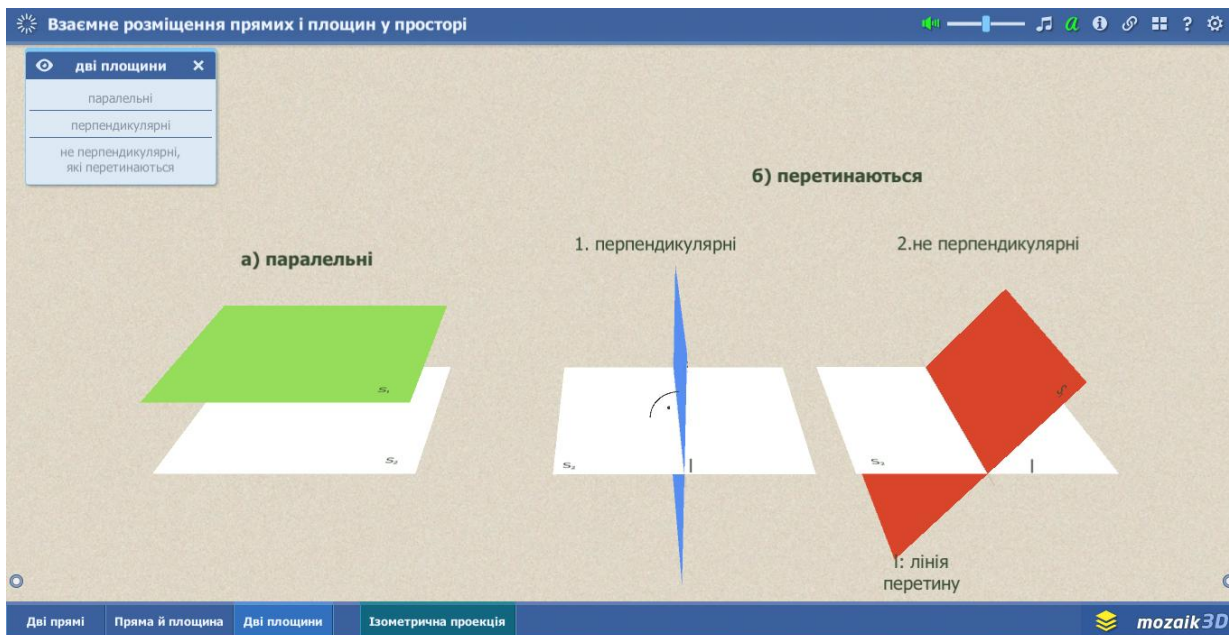

Рис. 3. Взаємне розміщення прямих у просторі. Ізометрична проєкція.

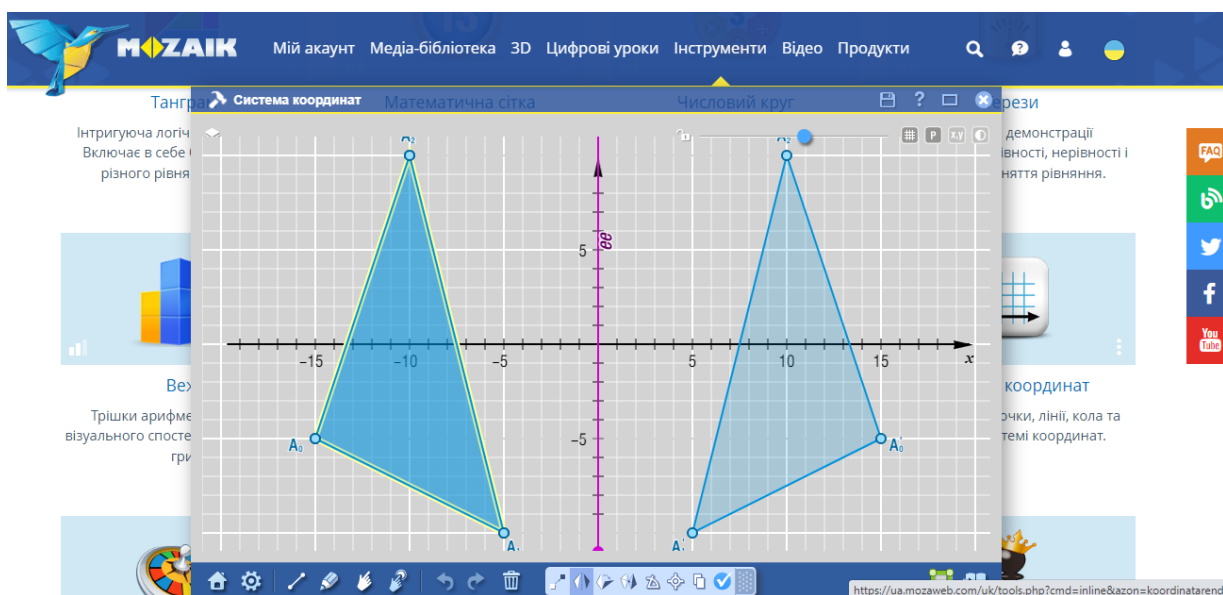

Рис. 4. Система координат. Віддзеркалення над лінією.

Отже, вказаний інтерактивний онлайн-сервіс є корисним в освітньому процесі як для учнів, студентів, так і для викладачів. Ці ресурси допомагають викладачам у підготовці до занять, студентам у формуванні необхідних умінь та навичок і, зокрема, сприяють розвитку просторового мислення.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.mozaweb.com/>

*Витівська Вікторія,
студентка спеціальності «Музичне мистецтво»
Кифенко Анна,
викладач
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ВОЛЬОВОГО ВПЛИВУ ДИРИГЕНТА В ПРОЦЕСІ РЕПЕТЕЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРОВИМ КОЛЕКТИВОМ

Дитячий хоровий колектив – це повноцінна ланка комунікаційного процесу, що передає інформацію та гіпотетично змінює її. Проблеми професійної діяльності диригентів хорових колективів завжди були в полі зору відомих музикантів-педагогів, диригентів, мистецтвознавців вітчизняних (Н. Бабіченко, А. Козир, З. Корінець, І. Маркевич, К. Ольхов, О. Поляков Т. Смирнова та ін.) та зарубіжних (Л. Бочкарьов, Г. Єржемський, Дж. Кахідзе, Р. Кофман, В. Петрушин, В. Ражніков, П. Сікур та ін.).

Формулювання вимог до особистості диригента дитячого хорового колективу ми здійснюємо в контексті питання професіоналізму, світоглядної позиції, загальної культури і духовно-моральних якостей керівника.

Специфіка роботи із дитячого хорового колективу вимагає від диригента вміння керувати великою кількістю виконавців, встановлювати з ними творчий контакт, комунікаційний зв'язок.

Каналом комунікації є шлях, по якому здійснюється інформаційний зв'язок між відправником і одержувачем музичних повідомлень, проте з усіх можливих варіантів цього каналу між різними суб'єктами музичної комунікації детальному аналізу підлягатиме комунікаційний канал між

виконавцем і слухачем, за допомогою якого остаточно реалізується акт музичної комунікації.

Диригування – складний і багатогранний творчий процес управління колективом, який передбачає широкий комплекс диригентської техніки – складної системи жестів, яка включає техніку рук, корпусу, голови, міміку, дихання, завдяки яким диригент професійно керує хоровим колективом. Разом із тим, диригування – це ще й складний психологічний процес, який передбачає як внутрішні переживання, так і емоційну віддачу, вміння підпорядковувати своїй волі дії виконавців хору та розкривати ідейний, емоційно-образний зміст твору та його музичну красу, виховує любов до професії музиканта, формує професійні якості виконавців тощо. На думку І. Маркевича, «диригування – це не лише мистецтво, а й наука керування» [7, 116], Диригентська діяльність – одна з найскладніших серед музично-виконавських професій. Її структура багатокomпонентна, а прояви багатогранні. Тому до диригента ставляться найвищі вимоги. До завдань диригента входить сприйняття інформації, осмислення її, передача іншим учасникам колективу, досягнення необхідного результату. У зв'язку з цим, диригент хору повинен мати ряд як професійних, так і психолого-педагогічних якостей. Професійні якості складаються з природної обдарованості, спеціального навчання. До педагогічних якостей належать: гностичні уміння, уміння психолого-методичного планування, діагностичні уміння, дослідницькі уміння.

Серед педагогічних умінь перше місце посідають гностичні уміння. Вони виявляються у здатності передати знання іншим особам і забезпечити їх засвоєння. Це потребує особистісного їх осмислення та викладу в доступній формі кожному учаснику хорового колективу. У цьому полягає психологічна сутність дидактичних здібностей. У той же час, осмислення своїх умінь – причина і запорука вдосконалення власної виконавської майстерності.

Перед керівником дитячого хорового колективу стоять завдання, від яких безпосередньо залежить професійний рівень колективу: стимулювати

хористів до самостійної пізнавальної діяльності, привчати учнів думати у процесі репетиції, виховувати творчу уяву, загострювати інтерес вокально-хорової діяльності.

Уміння психолого-методичного планування включають: визначення комплексу найближчих завдань, визначення системи роботи. Гнучкість у виборі методів роботи з окремими партіями хору та усім хором, індивідуальні прийоми роботи. Визначення ступенів труднощів. Діагностичні уміння – це визначення початкового рівня (диференційований підхід), визначення загальної здатності, працездатності групи, прогнозування результатів. Дослідницькі уміння включають: спостереження, експеримент, узагальнення. Диригентська діяльність побудована на раціональній і емоційній основі, вона багатофункціональна і включає різні види діяльності: аналітичну, виконавську, педагогічну та організаційну. Педагогічна мета керівника дитячого хорового колективу полягає в максимальному застосуванні комунікативного потенціалу колективу [11, 127]. Велику роль в особистісних характеристиках диригента відіграють й організаторські здібності: ініціативність, вимогливість, винахідливість, здатність поєднувати різні види роботи, здатність знаходити шлях до кожної людини, критичність, психологічний такт, уміння передбачати наслідки своїх слів або вчинків, самостійність (на відміну від сліпого наслідування), спостережливність, самоконтроль і витримка, уміння діяти енергійно, працездатність, зібраність, комунікативність.

Вагомою складовою взаємин між диригентом та хоровим колективом є встановлення ділового контакту та емоційного клімату в колективі. Це простежується у творчій пов'язаній з психологічним. Він, у свою чергу, зближує диригента із співаками спрямованості хорового заняття, в умінні диригента активізувати мислення співаків хору, підтримувати високий рівень уваги, інтересу, допитливості.

Окрім суто музичних професійних умінь, диригент повинен володіти й певними суттєво важливими людськими якостями, рисами характеру, які

допомагатимуть йому в роботі. Найважливішою з них є воля – та воля, що допомагає впевнено взяти керівництво до власних рук, очолити колектив, повести за собою. Сучасна практика і вся історія виконавства довела існування так званого індивідуального магнетизму. На рівні з реальним існуванням таких якостей як художній смак, талант, воля, існує й уміння диригента примусити співаків слухати його, уміння сконцентрувати усю увагу виконавців на собі.

Таким чином, у структурі особистості диригента часто можна простежити протилежні характерологічні якості, такі як педагогічна воля і конформізм, вимогливість і довіра, суворість і педагогічний такт. Педагогічна воля – одна з основних якостей, необхідних для успішної диригентської діяльності, що виявляється в доведенні своїх планів і намірів до завершення. За відсутності педагогічної волі найталановитіші задуми залишаються нереалізованими. Допомагають у їхньому здійсненні також самоволодіння, витримка, упевненість у собі.

Висновки. Професійна діяльність диригента дитячого хорового колективу є поліфункціональною, яка уособлює симбіоз «внутрішніх професій» – диригента, музиканта, педагога, організатора, психолога, артиста. Керівник навчального хорового колективу є прикладом сильної волі, без якої неможливо здійснювати індивідуальні трактовки творів і об'єднувати виконавців у єдиний творчий колектив; високого володіння концентрованою і диференційованою увагою, без яких неможливо контролювати процес виконання; гостроти уваги, без якої неможливо коректувати процес звучання; яскраво вираженої комунікабельності – здатності розуміти і бути зрозумілим, без чого неможливий контакт з виконавцями. До комплексу професійно важливих якостей диригента навчального хорового колективу входять кращі людські якості: висока культура спілкування, педагогічний такт, висока мораль, щирість, простота, скромність. Гармонійне поєднання кращих професійних та

людський якостей є запорукою високого авторитету керівника навчального хорового колективу.

Список використаних джерел:

1. Берегова Г. Актуальність філософських досліджень у системі вищої освіти України/ Г. Берегова// Наукові записки. Серія «Філософія». – Випуск 11. – Острог. – 2013. – С. 136.
2. Кабріль К. В. Критерії та показники сформованості ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики в процесі вивчення музично-комп'ютерних технологій. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки. 2015. № 2. С.41-45.
3. Клімкіна Н. Формування соціальної активності підлітків із неповних сімей засобами релігієзнавства. Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. «Формування релігійної культури дітей і молоді: проблеми, перспективи», (Івано-Франківськ, 2007 р.). Івано-Франківськ, 2007. С. 223–230.
4. Коробка Т. С. Комунікаційний процес у хоровому виконавстві як складна система творчих взаємозв'язків. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : збірник статей. Культурологічні аспекти сучасного мистецького дискурсу. Пам'яті Л. К. Каверіної. Вип. 106. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. С. 377–392.
5. Маркевич І. Искусство дирижирования в наше время / І. Маркевич // Исполнительское искусство зарубежных стран. – Мінськ., 2014. – Вип. 54, с. 116.
6. Олексюк О. М., Ткач М. М., Лісун Д. В. Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті : колект. монограф. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 164 с.
7. Смирнова Т. Хорознавство: історія, теорія, методика : навч. посіб. Харків: Федорко, 2013. 212 с.

*Возня Анастасія,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Михайленко Наталія,
викладач педагогіки, викладач вищої категорії,
викладач – методист,
КЗ СОР « Лебединський педагогічний фаховий
коледж імені А. С. Макаренка»
(м. Лебедин, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ЛЕПБУКУ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одне з головних завдань, яке стоїть перед сучасним вчителем початкової ланки освіти – розвивати пізнавальну активність молодших школярів шляхом їх зацікавлення навчанням, виробленням потреби здобувати нові знання, формуванням вмінь раціонально використовувати власний час для ознайомлення з новим матеріалом та узагальненням раніше вивченого; розвитком логічного, критичного, творчого мислення та здатністю відтворювати отриману навчальну інформацію осмислено, послідовно; сприяє розвитку їх особистісних якостей. Ефективним помічником у вирішенні даних освітніх завдань є, на нашу думку, метод «лепбуку» (2).

Як зазначено на порталі « Освіта нова», лепбук (з англ. lap – коліно, book – книга) – це саморобна інтерактивна папка чи зошит, в які збираються і яскраво оформлюються різноманітні пізнавальні матеріали з певної теми вивчення. Використання лепбуків в освітньому процесі особливо актуальне в умовах впровадження Нової української школи. Такий метод дозволяє здійснювати навчання у ігровій формі і має наступні переваги:

1) учень має можливість по своєму бажанню організувати інформацію з теми, що вивчається і краще зрозуміти і запам'ятати матеріал. Це особливо допомагає у навчанні дітям-візуалам;

2) при необхідності можна повторити вивчене у будь-який зручний час. Просто відкрити лепбук і переглянути зроблену своїми ж руками книжку;

3) такий спосіб навчання дозволяє напрацьовувати навичку самостійного збору, відокремлення та систематизації інформації. Таке вміння особливо важливе для людей сучасного інформаційного суспільства;

4) якщо лепбук виконується сумісно у групі, такий метод навчання сприяє розвитку комунікаційних навичок, командної взаємодії тощо (3).

Мета та завдання використання лепбука спираються на взаємодію вчителя та учнів в процесі навчання, орієнтовану на інтереси і можливості кожної дитини, це насамперед: розвиток допитливості, пізнавальної мотивації та навчальної активності конкретної дитини; розвиток її уяви, творчої ініціативи, у тому числі мовленнєвої; можливість вибору нею матеріалів, видів роботи, учасників спільної діяльності; передбачає створення умов для участі батьків у спільній навчальній діяльності (5).

З метою практичного підтвердження описаних вище аргументів щодо переваг лепбуку, нами було проведено систему уроків з навчальної дисципліни «Я досліджую світ» на тему «Людина – частина природи» з учнями 3 класу ЗЗСО «ОЗО Сарська спеціалізована школа I – III ступенів». Результатом вивчення даної теми було створення тематичної теки у вигляді лепбуку, для узагальнення й систематизації знань учнів.

Лепбук є не лише потужним довідковим інструментом, а ще й особливою формою узагальнення і систематизації навчального матеріалу, що передбачає партнерську діяльність педагога із здобувачами освіти. Тому, свою роботу по створенню лепбуку ми розпочали з визначення нами стратегії діяльності, яка полягає у виборі виду й теми лепбуку, формулюванні провідної проблеми та дидактичної мети. До роботи на цьому етапі молодші

школярі не долучалися. Ми визначилися, що до виготовлення лепбуку на тему «Людина – частина природи» будуть задіяні всі учні 3 класу, щоб вони мали змогу обмінюватись власним досвідом, радитись один з одним, училися знаходити спільні рішення. Узгодивши тему лепбуку, кількість учасників по його створенню, ми розпочали пошук та опрацювання ряду інформаційних джерел, щоб продумати змістове наповнення лепбуку. Продумавши, яка саме інформація буде міститися в лепбуці, ми створили його орієнтовний ескіз (1).

Сумлінно готуючись до виготовлення лепбуку, ми також враховували доцільність його створення з даної теми, доступність та відповідність матеріалу віковим особливостям учнів та звертали увагу на зацікавленість та пізнавальний інтерес дітей (4).

Отриманий під час практики досвід показав, що створення лепбуку вимагає старанної підготовки, активності не лише вчителя, а й учнів. Розпочинати створення лепбуку з учнями слід поступово і дотримуватися при цьому певної послідовності. Тому, спочатку ми ознайомили дітей з темою лепбука та літературою, яку будемо використовувати в ході його створення. Потім нами було створено три мікрогрупи у відповідності до плану нашого лепбуку. В кожній мікрогрупі знаходилося по 3 – 4 учні. Кожна підгрупа отримала свою частину роботи: учні першої підгрупи працювали над його першою частиною, тобто над питанням «Людина – частина природи. Роль природи в житті людини». Опрацювавши свою частину роботи, учні звітували, що саме і як вони робили, та які знання та вміння їм знадобилися в ході праці над своєю частиною. Учні другої підгрупи працювали над змістовою лінією «Вплив людини на природу». Опрацювавши подане питання, діти звітували, який саме вплив людини на природу, та як вони хотіли донести подану інформацію до інших. Щодо учнів третьої підгрупи, то вони опрацьовували ще одне важливе питання «Професії, пов'язані з діяльністю людини в природі», свої знання учні продемонстрували в звіті, обговоривши знання та вміння, які знадобилися в ході роботи над своєю частиною.

Опрацювавши всі подані матеріали та вислухавши звіт кожної підгрупи, ми узгодили ескіз нашого лепбуку. Роботу по виготовленню лепбука ми розпочали з підбору основи для нього. Зважаючи на те, що наша тема досить об'ємна, ми зупинилися на листі картону формату А3, який зігнули навпіл. Наш лепбук отримав формат А3 в розкритому стані з одним розворотом. Залишаючись у своїх мікрогрупах учні розпочали оформлення матеріалів зі свого питання.

Виготовлений лепбук ми помістили до нашої виставки, для того, щоб діти в будь який для них вільний час, змогли підійти та ще раз переглянути свою роботу. Також, щоб при проведенні батьківських зборів, продемонструвати батькам роботу своїх дітей.

Під час виготовлення лепбука ми намагалися поставити перед дітьми, проблемні ситуації, розв'язання яких потребує певних знань: як правильно дібрати матеріал, яка форма буде доцільнішою при зображенні того чи іншого предмета чи явища, де найкраще розташувати міні-книжку, чим прикрасити свій лепбук, щоб він був оригінальним та неповторним тощо. У процесі такої наполегливої та кропіткої роботи в початківців формуються вміння створювати щось нове, неповторне, своєрідне. Дитина вчиться нестандартно та творчо підходити до виконання завдання, використовувати знайомі прийоми роботи, знаходити нові. Ми переконалися в тому, що створюючи лепбук дитина може в різних варіаціях та поєднаннях використовувати знайомі матеріали, техніки зображення, застосовувати вже набуті знання та вміння для творчого їх відтворення у своїй роботі.

Отже, в ході педагогічної переддипломної практики, з допомогою керівника практики та вчителя класу, набувши педагогічного досвіду, осягнула всю важливість та необхідність співпраці та взаємодії з дітьми в ході спільної праці для досягнення позитивного результату. Таким результатом у нас було створення лепбуку для узагальнення та систематизації знань учнів з теми «Людина частина природи».

Список використаних джерел:

1. Гільберг Т. Г. Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1 - 2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу / Режим доступу: <https://nuschool.com.ua/lessons/world/1-2klas/16.html>.
2. Заграйчук Л. М. Лепбук у початковій школі. Режим доступу: <https://fs01.vseosvita.ua/01003m8i-91c7.pdf>.
3. Лисенко В. Я. Лепбук як інноваційний підхід до формування креативної особистості школяра в умовах Нової української школи. – На Урок. - 31 березня 2018. Режим доступу: <https://cutt.ly/cGMcnp4>.
4. Макаріквва С. А. «LAPBOOK» – книга на колінах. – Всеосвіта. – 27.10.2018. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/lapbook-kniga-na-kolinah-75971.html>.
5. Метод Lapbook: яскраво, творчо, пізнавально. – Освіта Нова. – 18.07.2019. Режим доступу: <https://osvitanova.com.ua/posts/2599-metod-lapbook-iaskravo-tvorcho-piznavalno>

*Галич Яна,
студентка спеціальності «Журналістика»
Перевертун Ольга,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Здавна складовою частиною становлення культурної й освіченої людини вважалась її потреба в читанні. Особистість читача завжди привертала увагу науковців різних галузей знань. Дослідженням читацьких інтересів присвятив значну увагу книгознавець Микола Рубакін, який

розробив методологічні принципи бібліопсихології – науки, що «витлумачує читання як психологічний і соціальний феномен та процес» (Теремко, 239). Окрему групу досліджень на сучасному етапі становлять праці, присвячені вивченню проблем читання серед підлітків, їхніх читацьких інтересів та шляхів активізації читання. Різні аспекти читання у підлітковому середовищі розглядають літературознавці (У. Баран, С. Васюта, Л. Овдійчук, М. Ніколаєва), фахівці з методики літератури (О. Ісаєва, А. Ситченко, Г. Токмань, А. Фасоля), бібліотекарі (Т. Коваль, Н. Марченко, З. Савіна) та ін. (Слижук, 140). Війна та перенасиченість інформаційного простору негативною інформацією, зумовили потребу в дослідженні тематичного репертуару книжок, яким підлітки надають перевагу у цей непростий час та впливу читання на їхній емоційний стан.

З 20 по 30 квітня 2022 року в Фаховому коледжі «Універсум» було проведено опитування, в якому взяли участь 73 студента. Метою дослідження стало визначення зміни читацьких інтересів старших підлітків під час війни. Завдання дослідження: 1) встановити взаємозв'язок читання зі змінами, що відбулися у житті респондентів через війну; 2) визначити, як змінилися жанрові та тематичні пріоритети респондентів і проілюструвати ці зміни на конкретних прикладах.

Найбільшу частку опитаних за віком склали особи від 16 до 17 років (40 респондентів або 54,8%). За статтю респонденти розподілилися дещо непропорційно: 65 жінок і 8 чоловіків.

Визначити читацьку активність дозволили такі відповіді опитуваних: частина респондентів почала читати значно менше, ніж до війни (28). Тоді як 16 респондентів зазначили, що почали читати значно більше (16). Це пояснюється не тільки психологічним станом читачів, потребою відволіктись від тривожних думок, а й збільшенням кількості вільного часу. 11 респондентів надалі продовжують читати тільки в межах шкільної програми (ці респонденти вказали, що й раніше неактивно читали), 8 опитуваних зазначили, що не читають взагалі.

Психологічний блок відкрило питання про функцію книги під час війни. 64,4% респондентів оцінюють книгу як можливість відволіктися від проблем, 31,5% – зазначили, що читання суттєво не впливає на їхній емоційний стан. Малі діти сприймають останні події найуразливіше, 11% респондентів читають своїм братам і сестрам задля заспокоєння, 17,8% – читали раніше. Проте значна більшість, 57,5 % взагалі не читають для молодших з метою заспокоєння.

Під час війни молоді люди часто заглиблюються в причини таких подій, заглиблюючись в історію своєї країни. Дві третини респондентів (68,5%) вказали, що почали цікавитися минулим України, 31,5 % такого потягу не відчули.

Запитання про цікавість до літератури з сумною тематикою дозволило встановити як емоційний стан респондентів корелює з вибором творів зі схожим настроєм. Так, 69,9 % респондентів не прагне читати сумні твори, а ось 30,1% відчувають потяг до такої літератури.

Чи багато людей надалі читають розважальні жанри? Виявляється, лише 31,6 % опитаних не зраджують розважальній літературі, 57,5 % перейшли на просвітницьку літературу.

Актуальним залишається читання новин, адже щохвилинні зміни в країні спричиняють великий потік новин і збільшення зацікавлення до цього жанру. Якщо раніше поживавлений інтерес до новин спостерігався у значно старшої аудиторії, та зараз 57,5 % респондентів зазначили, що читають новини і почали це робити нещодавно, а 30,1 % читали новини і до війни.

У контексті швидких змін нагальною залишається проблема вибору паперової чи електронної книги. 41,1 % респондентів помітили, що електронна книга набагато зручніша і мобільніша, 30,1 % не зраджують паперовій, 9,6 % навпаки повернулися до паперової.

Зважаючи на ситуацію двомовності у нашій країні, респондентам було поставлене питання про мову читання. 50,7 % респондентів продовжують читати російською і українською мовами. 37% читають переважно

українською мовою. Цікавим виявився такий поділ: 5,5 % читають переважно російською, а 5,5 % перейшли з російської на українську мову. Менша частина респондентів (1,4 %) читають, окрім української і російської мов, англійською.

Запитання про читацькі вподобання до війни дозволило окреслити зміну читацьких інтересів і визначити найпопулярніші серед респондентів жанри. Очікувано, згідно з тенденціями останнього десятиріччя, першу позицію посіли фентезі і фантастика (39 опитаних). В одному голосі їм поступаються детективи (38). Увагою також користуються література про саморозвиток і психологію (34), класична література (28), історична література (17), фанфікшн (14), поезія (11) і науково-популярна література (8).

Отож, згідно з опитуванням, більшість зазначених вище літературних вподобань залишилися такими, як і були до початку війни. 54 респонденти відповіли, що вподобання не змінилися, частина зауважила зміни (14), декілька опитуваних обрали відповідь «частково» (2).

Відкрите питання про творчість авторів, з якими респонденти познайомились від початку війни дало можливість конкретизувати тематичний діапазон читання старших підлітків. Респонденти зазначали як імена сучасних письменників (Анна Шеррі, Ісігуро Кадзуо, Дана Делон, Христина Лорен, Мона Кастен, Олександр Сизоненко, Вахтанг Кіпіані, Ю.Несбю, Тесс Геррітсен та інші), так і авторів класичної літератури (сестри Бронте, Альберт Камю, Еріх Марія Ремарк, Генріх Манн, Бертольт Брехт та інші). Одним із фаворитів (як і до війни) залишається «король жахів» Стівен Кінг. Також простежується значна увага до фантастики (твори Єна Бенкса, Курта Воннегута, Френка Герберта, Роберта Хайнлайна, Герберта Уеллса).

Варто зазначити, що значну увагу респонденти почали приділяти читанню українських авторів: Дарка Озерна, Іван Байдак, Любка Дереш, Сашко Лірник, Григорій Тютюнник (його роман "Вир"), Дмитро Лазуткін, Сергій Жадан, Лесь Подерв'янський, Андрій Цаплієнко.

Серед книг, які респонденти прочитали під час війни, привертають увагу такі: «Людина в пошуках справжнього сенсу...» Віктора Франкла (книга лікаря-психіатра, який вижив у нацистському концтаборі й ділиться з читачами досвідом, як знайти в собі сили жити навіть, здавалося б, у безвихідному становищі); «Бути окей. Що важливо знати про психічне здоров'я», «Не читайте цю книжку. Тайм-менеджмент для творчих людей» (книги про самопізнання, фокус на психологічному здоров'ї, вмінні ефективно планувати час); «Діти Дюни» Френка Герберта (науково-фантастичний роман про боротьбу і жагу до перемоги, про вірність і зраду, про ціну справедливості і вибір шляху), «Кіборги України», «Майдан», «Справа Василя Стуса» (книги, що привертають увагу до актуальних питань української історії і зокрема подій, що передували повномасштабній війні); «Чудове Чудовисько», «Клара та сонце», Ішігуро Кадзуо, «11 хвилин», «Алхімік» Паоло Коельйо, «Квіти для Елджернона» Деніела Кіза, «Радіо ніч» Юрія Андруховича (художня проза, що підіймає різні філософські питання).

Отже, дослідження показало, що попри зменшення у значної частки респондентів активності читання, простежується осмислений підхід до вибору літератури. Серед книжок, які опитувані обирають для читання, багато філософської, історичної, психологічної літератури. Дві третини респондентів зазначили, що знайшли у книзі поради в боротьбі зі стресом. Якщо донедавна більшість підлітків знали українських письменників виключно в межах шкільної програми, то тепер ситуація змінюється. Опитування показало, що від початку війни студенти цікаляться творами українських авторів, що свідчить про зростання інтересу до української культури і трансформації стереотипних поглядів. Молоді читачі активно пізнають нову літературу і нових авторів.

Список використаних джерел:

1. Теремко В. І. (2011) Психологічні виміри читання у контекстуальній системі видавничих стратегій. Збірник праць Науково-

дослідного інституту пресознавства. Вип. 1. С. 238-255. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Zb/NDI2011/JRN/PDF/20.pdf> (дата звернення: 12.05.2022)

2. Слижук О. А. (2016) Особливості читацьких інтересів сучасних підлітків. Література. Діти. Час. : вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 6. С. 139-143. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1455/1/zbirnik%20literatura-ditu.pdf#page=139> (дата звернення: 12.05.2022)

Галянт Дарія,

студентка спеціальності «013 Початкова освіта»

Товт Ірина,

к. і. н., доцент,

КЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний

фаховий коледж»

(м. Біла Церква, Україна)

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Освіта, як підсистема економіки, є компонентом виробництва, розподілу, обміну, споживання та відтворення економічних вартостей. В той же час освіта продукує специфічну додаткову вартість, ринковий товар – освітню послугу, що перетворює пересічну людину на рідкісний трудовий ресурс в умовах неймовірно щільної спеціалізації економічної діяльності. Вагому роль у цьому процесі відіграє вища освіта, що забезпечує фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх інтересів, покликань і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовку та підвищення їх кваліфікації. З огляду на це, актуальним є дослідження сучасного стану і перспектив розвитку вищої освіти.

Аналіз сучасної соціокультурної ситуації дозволяє дійти висновку, що професійна школа, яка об'єднує вищі навчальні заклади всіх рівнів, має зробити крок до розв'язання складних сучасних проблем. ВНЗ і науково-дослідні інститути України мають достатній науковий та інтелектуальний потенціал, щоб упродовж 10 - 15 років перебудувати систему професійної підготовки фахівців у світлі нових світоглядних, соціальних і економічних потреб та новітніх тенденцій. Тому освітня діяльність у ВНЗ має ґрунтуватися на таких основних постулатах: 1) відповідність освіти потребам соціально-економічного розвитку суспільства; 2) забезпечення інтелектуального розвитку особистості, оволодіння нею ефективними методами самостійної пізнавальної діяльності; 3) формування у молодих поколіннях високих морально-духовних якостей на засадах загальнолюдських і національних цінностей; 4) розвиток високої екологічної культури й відповідальності за збереження довкілля.

Розв'язання цих складних завдань залежить насамперед від цілеспрямованої, науково обґрунтованої діяльності педагогів вищої школи, які володіють науковими знаннями з теорії та методики професійної освіти (Дубасенко, с. 3).

Сучасний стан вищої освіти у світі провідні вчені, експерти таких впливових міжнародних організацій, як ЮНЕСКО, Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції і розвитку, Світовий банк та інші, а також урядовці майже всіх країн, зокрема і найбільш розвинених, визначають як кризовий. Так, доповідь, яку підготувала у 1994 р. спеціальна група міжнародних експертів Світового банку на чолі з А. Гамільтоном та А. Верспуром, містила окремий розділ під назвою "Криза вищої освіти", в якому, зокрема, констатовано, що "в усьому світі ця галузь перебуває у кризовому стані". Криза вищої освіти, на думку західних та вітчизняних експертів, найпомітніше проявилась у: певному відставанні наукових розробок вищої школи від потреб і запитів життя; повільній переорієнтації на підготовку нових, дефіцитних для ринку праці фахівців; зниженні якості

навчального процесу; різкому зниженні рівня знань випускників; зростанні нерівності шансів на вступ до вищих навчальних закладів і успішного їх закінчення для представників різних соціальних верств; зростаючому незадоволенні умовами навчання з боку студентів, їх батьків та ін.

Основними причинами кризи передусім є надмірне втручання держав у функціонування національних освітніх систем, скорочення державного фінансування, недосконалість системи управління вищою школою, швидке зростання плати за навчання тощо. Сучасні вчені виділяють щонайменше п'ять причин кризових тенденцій системи вищої освіти: 1) криза вищої освіти має глобальний характер; 2) кризові явища спостерігають переважно у державному секторі вищої освіти; 3) криза є загальною, оскільки охоплює усі сфери і напрями функціонування державної вищої школи, зокрема її фінансування, менеджмент, якість навчального процесу та ін.; 4) криза вищої освіти є перманентною; 5) кризові явища мають циклічний характер.

На думку фахівців Світового банку, вивести вищу освіту з кризового стану або значно поліпшити її стан може ґрунтовна реформа галузі, яка передбачає:

- заохочення та урізноманітнення типів закладів вищої освіти, зокрема активний розвиток приватних освітніх установ;
- спонукання державних вищих навчальних закладів до розширення кола джерел фінансування, тобто до пошуків і використання інших джерел фінансування, окрім державних фондів, передусім – приватних;
- перегляд ролі держави й уряду в розвитку вищої освіти, зокрема істотне обмеження її втручання в освітні справи;
- здійснення цілеспрямованої політики на надання пріоритетів якісним і справедливим цілям освіти.

Швидкий розвиток інформаційних технологій, їх тотальне входження в життя людини з неминучістю створює нові виклики і, у той же час, відкриває горизонти нових можливостей перед освітньою галуззю. Відповідно,

сьогодні перед Україною постає необхідність освоєння нових підходів до організації освітньої системи у світлі вимог, обумовлених сучасним станом розвитку людства: глобалізацією, інформатизацією, прискоренням темпу життя.

Ключові тенденції розвитку вищої освіти: 1. Суспільне сприйняття університетів у якості майданчиків для інновацій. 2. Підвищення інтенсивності співробітництва університетів, яке полягає в об'єднанні їхніх ресурсів та координації дій для досягнення спільних цілей, в тому числі надання більш доступної, дешевої і якісної освіти. 3. Розвиток науки про аналіз і обробку великих масивів даних (big data). 4. Поширення відкритих освітніх курсів, які можуть бути реалізовані в різних форматах: відеолекції, матеріали, підручники, тести, спеціальні комп'ютерні програми тощо. 5. Поєднання нових і традиційних форматів навчання, що призвело до формування і розвитку моделі «змішаного навчання» (blended learning). 6. Зміна підходів до планування навчальних приміщень (3).

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що модернізація системи вищої освіти в Україні за умов сучасних глобалізаційних процесів спрямовується на розвиток фундаментальної науки, українських і світових культурних цінностей, орієнтації на ідеали демократії і гуманізму, які необхідні для існування та розвитку громадянського суспільства. Також сучасний стан вищої освіти супроводжується кризовими явищами, негативні наслідки яких проявляються у: певному відставанні наукових розробок вищої школи від потреб і запитів життя; повільній переорієнтації на підготовку нових, дефіцитних для ринку праці фахівців; зниженні якості навчального процесу; різкому зниженні рівня знань випускників; зростанні нерівності шансів на вступ до вищих навчальних закладів і успішного їх закінчення для представників різних соціальних верств; зростаючому незадоволенні умовами навчання з боку студентів, їх батьків та ін. Існують щонайменше три основні стратегічні напрями виходу з кризи. І швидкий розвиток інформаційних технологій, їх тотальне входження в життя людини, які з

неминучістю створюють нові виклики і, у той же час, відкривають горизонти нових можливостей перед освітньою галуззю.

Список використаних джерел:

1. Дубасенюк О.А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи // Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура : матер. Всеукр. конф. К.: ІОД НАПН України. 2011. С. 135-142.

2. М. М. Карпенко. Новітні тенденції розвитку вищої освіти та освіти протягом життя: перспективи для українців. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-12/15122016-787ee.pdf>

Гендзьора Тетяна,

студентка спеціальності «Психологія»,

Кучеров Геннадій,

к. і. н.,

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

(м.Кам'янець-Подільський, Україна).

СУЧАСНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Девіантна поведінка, тобто недотримання загальноприйнятих норм і правил соціальної взаємодії, набула у суспільстві масового поширення. Ця проблема є злободенною для великого кола фахівців, а саме: педагогів, медиків, соціальних педагогів, психологів і навіть працівників правоохоронних органів. Деструктивні процеси у суспільстві спричинили, у свою чергу, зростання злочинності не лише серед дорослого населення, а й

серед підлітків. Згідно зі статистикою, за 2020 рік неповнолітні особи (до 14 років) скоїли приблизно 4500 злочинів, а це удвічі більше, ніж у 2019 р. (1).

Серед сучасних вчених, предметом дослідження яких є проблеми відхилень у поведінці, варто виділити Б. С. Братуся, М. І. Дідору, В. П. Кащенко, І. С. Кона, Н. Ю. Максимову, С. Д. Максименка, Л. Е. Орбан-Лембрик, С. Т. Шацького, М. Г. Ярошевського та ін.

Як у зарубіжній, так і у вітчизняній психології немає єдиної точки зору щодо дефініції девіантної поведінки або поведінки, яка відхиляється (асоціальна поведінка). Тому, на нашу думку, протиставляючи девіантну поведінку соціальній поведінці, науковці говорять найчастіше про нормативну і ненормативну поведінку, тобто про поведінку, яка відповідає поведінковим нормам чи відхиляється від них.

Існує безліч теорій із цієї проблеми. У них можна виділити кілька основних концепцій розуміння сутності та природи девіацій: соціологічну, біологічну, психологічну. Однак складність полягає у тому, щоб дізнатися, яка з теорій може бути взята за основу формування таких видів девіантної поведінки, які з більшою ймовірністю переростають у злочинну поведінку.

Вчені виділяють кілька факторів, що впливають на розвиток девіантної поведінки підлітків:

1. Економіко-соціальний фактор показує ступінь соціальної стабільності в країні та загальну ситуацію, пов'язану з розподілом доходів та бідністю. В Україні існує значна економічна нерівність між різними верствами населення; і це абсолютно точно впливає і на підлітків.

2. Психолого-педагогічний фактор: дисонанс між очікуваннями та реальністю збільшує напругу в суспільстві та підштовхує людину змінити модель своєї поведінки, вийти за межі дозволеного та норми. Система соціального контролю у суспільстві настільки слабка, що протистояти негативному впливу підлітку дуже важко, особливо одному. Варто зазначити, що ще однією проблемою в межах цього фактора є насильницькі дії з боку батьків, що призводять до жорстокості, закритості та агресивності підлітків.

Саме останні здатні скоїти злочини, тому що межа дозволеного у них або відсутня або розмита. Також має негативний вплив на підлітка виховання в асоціальной сім'ї: у сім'ї наркоманів, алкоголіків, правопорушників, де панує аморальність, культ насильства, жорстокості, неповаги та цинізму. І, звісно, це знаходить свій відбиток у свідомості підлітка.

3. Психофізіологічний фактор. Проблема порушень у поведінці підлітків також пов'язана з такими процесами, як інфантилізм та акселерація. Інфантилізм трактується як затримка в розвитку організму, яка виявляється в збереженні у дорослої людини фізичних і психічних рис, властивих дитячому віку (2). Акселерація – це прискорення зростання та статевого дозрівання підлітків. Чимало науковців звертають увагу на підвищену емоційну нестійкість, схильність до випадкових впливів на молоде покоління. Підлітки з рисами інфантилізму відчують труднощі у спілкуванні, вони не здатні критично оцінювати свою поведінку та себе. Рухає ними, насамперед наслідування старших, дитячі реакції протистояння, компенсації та гіперкомпенсації.

4. Біологічний фактор. Значну групу причин девіантної поведінки багато вчених асоціюють із погіршенням здоров'я підлітків, зростанням психічних захворювань, алкоголізмом, наркоманією, токсикоманією та збідненням генетичного фонду населення. Відтак, внутрішні, біологічні умови – основа девіантної поведінки.

Це найголовніші фактори, що впливають на появу у підлітка девіантної поведінки.

Таким чином, із урахуванням аналізу чинників, можна дійти невтішного висновку, що у суспільстві під загрозою головна домінанта – орієнтація на здорове покоління, інститут сім'ї, і як наслідок, поява сторонніх моделей навчання і виховання, що дає підґрунтя для формування у підлітків девіантної поведінки. Необхідна, безперечно, грамотна політика держави, орієнтована на реформування соціальної сфери, енергійна робота з

підростаючим поколінням, забезпечення якісної освіти, активний прогрес сфер організації дозвілля, небайдужість держави до населення.

Список використаних джерел:

1. В Україні зросла кількість злочинів, які скоюють діти. Відео. URL: <https://www.05366.com.ua/news/3014478/v-ukraini-zrosla-kilkist-zlociniv-aki-skouut-diti-video> (дата звернення: 03.05.2022)
2. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=8634&action=show> (дата звернення: 03.05.2022)

Гончарук Каріна,

студентка спеціальності 026 Сценічне мистецтво

Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв

(м. Київ, Україна)

Годованюк Альона,

викладач обліково-економічних дисциплін

ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж»

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

(м. Кам'янець-Подільський, Україна)

ІННОВАЦІЇ ЯК ФУНДАМЕНТ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Інновації є пріоритетними у різних секторах економіки, таких як військовий сектор, сектор культури і мистецтва, сектор охорони здоров'я, сектор енергетики тощо. Часто політика втручається на всіх рівнях процесу прийняття рішень має пріоритет за напрямком інновацій. А напрямок має суттєве значення, оскільки він визначає перелік переваг, витрат та ризиків інновацій.

У багатьох країнах з низьким рівнем доходу промислове сільське господарство може бути життєздатним рішенням для тих, хто має кошти, способи закупівлі ресурсів, але це часто маргіналізує дрібних фермерів у бідніших районах в ресурсах і під високим ризиком.

У сфері здоров'я, добре відомо, що коли інновації керуються правами інтелектуальної власності, то лише 10 % від глобального бюджету йде на дослідження в галузі охорони здоров'я захворювань, якими страждає 90% населення планети (Волков, с. 114)

Отже, питання лідерства не обмежуються просто запитаннями щодо виконання технології, а переваги від інновацій приносять не найбільшу користь для знедолених.

Оскільки неблагополучні групи часто програють, оцінка альтернативних шляхів для інновації повинна бути спеціально зосереджена на розподілі благ і вирішувати питання соціальних відмінностей, рівності та справедливості.

Оцінка повинна базуватись на основі соціальних модальностей, заснованих на інклюзії та обговоренні, що відбувається безперервно на шляху інновацій. Тільки таким чином, можна гарантувати широке та справедливе розподілення переваг та плюсів, коли приділено повноцінну увагу надзвичайно диференційованому характеру потреб і реальному досвіду – з огляду на місце і обставини, стать і покоління, самотність та етнічне походження. Багато випадків, коли маргіналізовані жінки та чоловіки впроваджують інновації щодо себе, покращують свої житлові умови в складних політичних та економічних ситуаціях відповідно до будови із корінних знань і сучасних технологій в місцевій культурі, історії, звичаях, що формують особливе відношення до інновацій (Василенко, с. 91)

Ці нововведення місцевості не пропонують абсолютні засоби правового захисту, але визнаючи та підтримуючи їх можна зробити важливий внесок у перерозподіл влади і ресурси, необхідні для більшої соціальної справедливості. Так само, зростання попиту серед малозабезпечених груп у

всьому світі становить феноменальну можливість для інноваційних процесів, пов'язаних з малим бізнесом, щоб заохочувати більший економічний ріст при справедливому розподілі (Фединець, С. 293)

Інші підходи, активно пов'язують науку з інтересами відсторонених громад, що може сприяти перенесення результатів поширення інновації для задоволення потреб найбільш вразливих верств населення.

Спільні підходи ставлять користувача в центр наукового процесу і дозволяють контекстну адаптацію та формування технологій, звертаючи увагу на їхні соціальні і технічні виміри (Тарасюк, С. 289)

Громадські ініціативи та рухи соціальних організацій відіграють головну роль у цьому «відкритті» прихованих шляхів до інновацій. Вони справді можуть сприяти виникненню форм інновацій, що вкорінені на місцевому рівні та забезпечити участь більшої частки населення у вигодах від усіх форм інновацій. Прикладів, що показують вирішальну роль, яку відіграє соціальний рух в досталь.

Отже, хоча ці розподілені ініціативи знизу вгору не є панацеєю, проте цим видам інновацій необхідно приділяти набагато більше уваги – у тому числі на найвищих рівнях керівництва – для вирішення питань соціальної справедливості та справедливого розподілу.

Список використаних джерел:

1. Волков О. І. (2017) Економіка і організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури. 664 с.
2. Василенко В. О., Шматько В. Г. (2015) Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. Видання 3 вип. і доп. Київ: Центр навчальної літератури. 440 с.
3. Фединець Н. І. (2011) Управління змінами в організації. Науковий вісник НЛТУ України. Вип. 21.15. С. 292 – 298.

4. Тарасюк Г. М. (2010) Управління змінами в системі управління підприємством. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. № 2 (52). Т. 2. С. 287 – 291.

Грбарчук Владислав,

студент III курсу спеціальності «Журналістика»

Ловейко Тетяна,

викладач Фахового коледжу «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

ЗАСОБИ ВПЛИВУ ПРОПАГАНДИ НА СУСПІЛЬНУ СВІДОМІСТЬ

Постановка проблеми. У наш час вплив ЗМІ на людську думку вражає. Кожного дня ми переглядаємо стрічку новин, щоб дізнатися про нові події в Україні та світі. На тлі війни перевірка інформації перейшла на рівень, коли це необхідно робити з усім, що ми бачимо та чуємо. Якщо «сліпо» вірити в усе, що нам подають як новину, можна стати жертвою пропаганди. Дивно, що в сучасному світі, де є багато інструментів для перевірки новин, люди можуть вірити єдиному джерелу інформації. Але наші східні сусіди на своєму прикладі демонструють, що це цілком реально. Здавалося б страшні події Другої світової війни з її нелюдською жорстокістю та викривленою мораллю відійшли в минуле, проте методи геббельсівської пропаганди продовжують активно використовувати. Їх ми можемо побачити в передвиборчих кампаніях, геополітичних інформаційних війнах, навіть у рекламі.

Аналіз досліджень проблеми. Якщо поглянути на пропаганду як на зброю, то зрозуміло, що вона може бути смертоносною, адже б'є по свідомості людей, може кардинально змінити думку, світогляд, позицію. Саме тому дослідження пропаганди нині особливо актуальне. Науковців, які

цікавляться вище зазначеною темою, досить багато, серед них Беспєка В. Ю., Топальський В. Л., Мосієнко О. В., Павлов Д. М., Сніжко А. С., Яковлєва Н. І., Леонтєва Л. Є.

З допомогою пропаганди став можливий контроль над мільйонами людей. Є багато історичних, біографічних, навіть психологічних (в основному про саму суть пропаганди) праць. Серед них варто відзначити Курта Рісса «Кривавий романтик нацизму. Доктор Геббельс. 1939 – 1945» та Бенкендорфа Г. Д. «Тоталітаризм у дзеркалі мови».

Мета і завдання. Мета роботи полягає в аналізі засобів пропаганди. Відповідно до мети поставлено такі завдання: здійснити теоретичне визначення особливостей пропаганди; виокремити та проаналізувати основні її засоби.

Виклад основного матеріалу. Кожна людина ділить об'єктивний світ за бінарним принципом «свій і чужий». «Своє» складають три кола соціальних груп:

- малі групи (сім'я, родина);
- середні (виробничі, навчальні, групи за інтересами);
- великі (мешканці міських і сільських поселень, етноси, нації).

Своє місце у внутрішньому оточенні людина вбачає в сім'ї, дві інші групи складають соціальний шар, який захищає людину від зовнішнього, чужого. Саме це часто використовує пропаганда, перебільшуючи жорстокість супротивників і змальовуючи їх як абсолютне зло. «Чуже» може сприйматися у двох аспектах: як щось інше; як щось вороже [2, с. 8].

Пропаганда може бути позитивна та негативна. Наприклад, позитивна пропаганда здорового способу життя. Негативна скерована на маніпуляції та обман населення шляхом підміни фактів, створення «експертних» думок, які видають за правду.

Методи впливу (за основу взято пропаганду рф):

- створення «двох думок»;
- «сліпа» віра;

- повторювання;
- ефект «А погляньте як у них»;
- перетворення білого в чорне.

Створення «двох думок». У рф головним інструментом впливу на людську свідомість слугує ТБ, створюють навіть іноземні телеканали, які відпрацьовують російську риторичу. Ток-шоу, на яких збираються «експерти», щоб обговорити останні події у світі зазвичай мають примарні дві сторони. Але всі вони працюють для однієї справи. Коли створюється видимість дискусії або активного обговорення, то глядач має думати, що це не пропаганда.

Формат «двох думок» створюється, аби заперечувати усі закиди, що машина маніпуляції працює. Адже завжди можна сказати, що існують різні думки.

«Сліпа віра». Якщо реципієнт забуває перевіряти інформацію, то він поступово впадає в режим «сліпої віри». Це коли споживач отримує інформацію і не замислюється над її правдивістю, адже він звик її не перевіряти. Також «сліпа віра» пов'язана з нездоровим глуздом реципієнтів, адже вони не шукають інших джерел інформації, вони хочуть чути те, що їм подобається, споживати той контент, який не суперечить їхнім життєвим поглядам та цінностям.

Повторювання. Коли ми систематично щось повторюємо, то це може залишитися в пам'яті. Один із головних методів пропаганди — зумисне повторювання інформації. Якщо повторити одну й ту саму думку декілька разів, то згодом її будуть сприймати як єдину правильну.

Пропаганда загалом і є повторенням однієї й тієї ж інформації. Найчастіше доказів не потрібно. Багато разів відтворена одна й та ж новина майже завжди стає істиною для населення. Об'єктом впливу є колективна свідомість. При чому враховуються особливості взаємодії великих соціальних груп.

Ефект «А погляньте як у них!». Такий метод використовується, щоб приховати внутрішні негаразди, показавши (вигадавши) проблеми інших. Щоб на цьому тлі реципієнт перестав оцінювати свій стан. Цей метод дієвий для верств населення з низьким достатком та рівнем життя. Це звичайний самообман, але він працює, якщо вигадувати все більш дивні проблеми інших.

Перетворення білого у чорне. Цю методику використовували і в СРСР, і в нацистській Німеччині. Це навмисна підміна фактів, маніпуляції та відкрита пропаганда. У неї на меті тотальна брехня, яка має максимально промити мізки своїй аудиторії. Якщо цей метод впливу працює, тоді машина пропаганди впоралася. Адже, щоб населення вірило в те, чого насправді немає, пропаганда має працювати цілодобово, безперестанку давати лише той контент, якого потребує офіційна політика країни.

Для досягнення потрібного ефекту використовується біла, сіра та чорна пропаганда. Біла пропаганда – це правдива інформація; сіра – напівправдива, із сумнівних джерел; чорна пропаганда – це цілковита брехня [2].

Для будь-якого впливу на суспільство лише мови недостатньо. Вона має поєднуватися із зовнішньою матеріальною сферою. Таким чином можна виокремити зовнішні (екстралінгвістичні) та внутрішні (інтралінгвістичні) чинники впливу пропаганди. Якщо йдеться про інтралінгвістичні особливості, то тут варто говорити про мовне оформлення, насамперед тропіку.

Щодо екстралінгвістичних засобів, то в цьому випадку головне – картинка: кольори, знаки, натяки, особистості. Зокрема привертає увагу образ вождя та інші «герої». Так, наприклад, під час Другої світової війни німці культивували образ героя-надлюдини (свою роль зіграла філософія Ніцше).

Також активно використовують так званих публічних людей: акторів, співаків, музикантів, спортсменів. Вислови осіб, які є зразком для наслідування тисяч і мільйонів, мають набагато більшу силу впливу, ніж,

скажімо, слова когось невідомого. Мало хто замислюється над тим, що тексти для промовців написані заздалегідь.

Тож можна зробити висновок, що пропаганда використовує всі доступні засоби для впливу на людську свідомість. Особливо активно це проявляється за тоталітарних режимів, де не залишається жодної часточки ЗМІ, на котру б не поширювалася влада диктатора.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Бенкендорф Г. Д. Тоталітаризм у дзеркалі мови: монографія / Г. Д. Бенкендорф. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. 160 с.
3. Децик Олександр. Методи пропаганди. Сайт Детектор Медіа. URL: <https://detector.media/infospace/article/96572/2014-08-04-metody-propagandy/>
4. Шутов Роман. Пропаганда та маніпуляції. URL: http://mediadriverriver.online/manipuliatsiyi_ta_propahanda/manipulyatsiyi-ta-propaganda/
5. Холод О. М. Соціальні комунікації: соціо- і психолінгвістичний аналіз: навч. посіб. 2-ге вид., доп. і перероб. Львів : ПАІС, 2011. 288 с.

*Гуменюк Денис,
студент спеціальності «Соціальна робота»*

*Гуменюк Інна,
магістр, викладач
ВСП «Кам'янець – Подільський фаховий коледж»
(м. Кам'янець-Подільський, Україна)*

ПАРТНЕРСТВО ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Навчання в інклюзивних освітніх закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами (ООП), так і для інших дітей, членів родин і суспільства в цілому. Саме тому в процесі розвитку інклюзивної освіти особливе місце займає тісна взаємодія між закладом освіти та родиною, котрі як партнери мають спільну мету – допомогти дитині соціалізуватися в освітньому середовищі.

Місія Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини, щоб зі школи виходив випускник – особистість, патріот, інноватор. Партнерство – добровільна співпраця двох або кількох фізичних чи юридичних осіб, це найвища форма співробітництва.

Партнер – це той, хто бере участь у якійсь справі разом із ким-небудь. Співпраця педагогічних працівників з батьками має переваги не лише для дітей з ООП, але й для вчителів та батьків, зокрема.

Батьки отримують консультативно-психологічну допомогу у формуванні позитивної мотивації розвитку і навчання дитини, краще розуміють освітні потреби своїх дітей. Батьки отримують методичну допомогу щодо організації надання окремих психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять, які вони можуть додатково проводити вдома з дітьми.

Участь батьків у освітньому процесі збільшує їхню повагу до роботи фахівців (педагогів, логопеда, психолога), у тому числі й до роботи закладу освіти. Використання педагогами традиційних і нетрадиційних методів, різних форм взаємодії з батьками здобувачів освіти з особливими освітніми потребами має одну загальну мету – зробити щасливою особистість, яка дорослішає та вступає у сучасне життя. Отже, взаємодія педагогів і батьків у закладі освіти з інклюзивним навчанням – це цілісна соціально-психологічна система, яка становить єдність перцептивного (співсвідомість), комунікативного (спілкування) та інтерактивного (співпраця, співтворчість) компонентів, що взаємопов'язані між собою: асистент учителя/вихователя може зрозуміти внутрішній світ батьків, спілкуючись із ними; довіра і відкритість у спілкуванні виникає за умови розуміння педагогом внутрішнього світу дитини з особливими освітніми потребами, її батьків; результат співпраці та співтворчості залежить від передбачення емоційних реакцій іншої людини в конкретних ситуаціях.

Основою педагогічної взаємодії є спілкування, адже саме спілкування є найважливішою умовою, і засобом розвитку особистості.

На думку, О. Нікольської партнерство в сфері освіти як особливий тип взаємодії освітніх установ з учасниками освітнього процесу, державними і місцевими органами влади, громадськими організаціями, націленого на узгодження і реалізацію інтересів учасників цього процесу. Згідно з М. Недвецькою, педагогічне партнерство, як різновид педагогічної взаємодії, спосіб організації педагогічного процесу, який базується на діалогічному відношенні суб'єктів освіти і забезпечує єдність, гармонізацію освітніх структур і вироблення стратегії єдиних педагогічних дій. Спираючись на праці О. Кожурову, соціальне партнерство є першим необхідним кроком на шляху до співдружності школи і сім'ї, способом вирішення протиріч між ними, джерелом підвищення виховного потенціалу.

Сучасний ритм життя звужує спілкування батьків з дитиною до мінімуму, а це негативно відбивається на успіхах дітей. Мовленнєві

проблеми сьогодні стали поширеним явищем. Затримка розвитку мовлення спричиняє затримку розумового розвитку дитини, обмежує загальний розвиток.

Також не менш важливо те, щоб батьки дитини із порушеннями мовлення стали активними учасниками корекційно-розвивального процесу, повірили в можливості своєї дитини і позитивний результат корекційної роботи.

Як показує європейський досвід, інклюзивний підхід спрямований на повну взаємодію усіх учасників освітнього процесу (дітей, батьків, педагогів і персоналу). Спільна співпраця створює особливе середовище і культуру, в якій абсолютно усі будуть рівноцінні і причетні.

Отже, батьки відіграють важливу, якщо не ключову, роль не тільки в освіті та підтримці дітей з особливими освітніми потребами, а й в розвитку мовлення таких дітей.

Список використаних джерел:

1. Астапова Т. Н. Методичні рекомендації щодо планування занять гуртка. Харків, 2012. 328 с.
2. Вершинина О. М., Кутепова Е. Н. Система коррекционной работы с детьми. Москва : РУДН, 2007. 26 с.
3. Грибова О. Е. До проблеми аналізу комунікації у дітей з мовленнєвою патологією. Київ, 1995. С. 7 – 16.
4. Зимівець Н. В. соціально-педагогічні технології формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівській молоді: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Київ, 2008. 219 с.
5. Кравчинська Т. С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. Київ : Освіта, 2018. 157 с.
6. Красношлык З. П. Педагогическое партнерство семьи и дошкольного образовательного учреждения в формировании основ физической культуры детей : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Владикавказ, 2006 201 с.

*Завальнюк Артем,
студент III курсу спеціальності «Журналістика»
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету
імені Бориса Грінченка*

*Груздьова Олена,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету
імені Бориса Грінченка*

СПЕЦИФІКА РОБОТИ УКРАЇНСЬКИХ ВИДАВНИЦТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [1] передбачає регулювання роботи видавництв Кабінетом Міністрів України через Державний комітет телебачення і радіомовлення. Проте видавництва як суб'єкти господарювання на основі чинного законодавства мають право виконувати свої підприємницькі й соціальні функції варіативно. З метою визначення загальних тенденцій в роботі українських видавництв під час воєнного стану важливо проаналізувати їхню редакційну політику, маркетингову діяльність та вплив логістичного забезпечення на основну діяльність.

Аналіз досліджень проблеми. В умовах збройної агресії моніторинг діяльності суб'єктів видавничої діяльності не може бути повнозначним. Актуально й широко проблему роботи видавництв під час воєнного стану дослідило онлайн-медіа «Читомо» (онлайн-опитування проходило з 26 березня по 8 квітня 2022 року). Український інститут книги окремо досліджує проблеми книговидання. Значний масив інформації для дослідження пропонується громадською спільнотою «Українська Асоціація Видавців та Книгорозповсюджувачів».

Виклад основного матеріалу. Дослідження, проведене Українським інститутом книги [2], показує, що із 188 опитаних українських видавництв лише 61 видавництво (32 %) може продовжувати здійснювати свою діяльність, не можуть — 73 видавництва (39 %), частково можуть — лише 54 (29 %). Такі видавництва, як «Білка», «Bookraine Publishing House», «Каламар», «Книголав», «Наш Формат», «Букрек», «Компас», «Видавництво Анетти Антоненко», «Yakaboo Publishing», «Видавництво Старого Лева», «Човен», «Родовід», «Абук» — здійснюють свою діяльність у повному обсязі [3].

Видавництво «Лабораторія» (Київ) продовжило виконувати свою діяльність і впровадило дистанційний формат співпраці для авторів і колективу. Видавництво оновило свою редакційну політику щодо українських авторів та підготовки перекладів. Після запровадження в Україні воєнного стану видавництво на офіційній сторінці в соцмережах та на вебсайті повідомило про створення редакції, що працюватиме над бестселерами з перспективою екранізації таких літературних творів. Це ж видавництво припинило випускати видання «Канцлерка», посилаючись на політичну позицію Ангели Меркель, біографія якої — головна тема книги. Для впливу на громадську думку видавництво повторно розпочало піар-кампанії книг суспільно-політичного жанру, що були випущені раніше: «Черчилль і Орвелл» (2020), «Гітлер і Сталін», (2020). [4]

Видавництво «Наш Формат» (Київ) продовжило виконувати свою діяльність, зберігаючи свою редакційну політику (з 16 січня 2020 року видавництво припинило співпрацю з інтернет-магазинами, які продають книжки російською мовою, видані «Нашим Форматом» українською). «Наш формат» налагодив процес обробки та відправки замовлень і логістику; працює над підготовкою нових видань; залучає закордонних авторів. Видавництво є учасником проекту «Військо Читає», який забезпечував і до воєнного стану військовослужбовців необхідною літературою. За час існування проекту бійці Збройних Сил України та курсанти отримали понад

27 000 примірників професійної літератури. «Наш Формат» реалізує проєкт «Бібліотека Сержанта» для наповнення бібліотек військових навчальних закладів актуальною літературою. [5]

Видавництво «Фоліо» (Харків) у 2022 році врегулювало мовну політику й здебільшого орієнтується на літературу українською мовою. Раніше видавництво активно здійснювало російсько-український переклад своїх видань. [6]

Видавництво «Vivat» (Харків) продовжило видавничу діяльність, але релокує свій бізнес на Західну Україну і здійснює промоцію та продаж раніше випущених книг переважно через власний інтернет-магазин. Діяльність торгових точок видавництва у Харкові призупинена, натомість попит на продукцію видавництва зріс у магазинах Львова. Тимчасово призупинений процес передачі книг у друкарні. Раніше видавництво очікувало з друку 50 – 60 примірників на місяць, у травні 2022 року ця кількість зменшилась до двох – чотирьох примірників. Зріс попит на книгу «Справа Василя Стуса» (2020). Логістику видавництво забезпечує через партнерів та посередників. [7]

Видавництво «Ранок» (Харків) з кінця березня повністю відновило свою діяльність. Зважаючи на законодавчі зміни, видавництво зосередилось на підготовці й випуску нових шкільних підручників для середніх шкіл. У березні 2022 року видавництво ухвалило рішення про запуск фабрики в Харкові з випуску паперу. Запаси сировини дозволяють запускати виробництво паперу два тижні на місяць. [8]

Видавництво «Підручники і посібники» (Тернопіль) частково продовжило свою роботу в режимі офлайн, гарантуючи безпеку персоналу та устаткуванню підприємства. До впровадження воєнного стану видавництво випускало навчально-методичну, довідкову літературу та невелику частку художньої та технічної літератури. У довоєнний період видавництво випускало приблизно 400 назв нових видань на рік (з урахуванням

перевидань). В умовах воєнного стану видавництво забезпечене папером, але не готує до друку нові видання. [8]

Більшість з тих видавництв, що продовжили свою діяльність, запровадили програми фінансової підтримки Збройних Сил України: «Видавництво Старого Лева», видавництво «Смолоскип», «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», «Наш Формат», «КСД», «Ранок», «Підручники і посібники». [9], [10]

Також видавництва стимулюють споживачів читати в умовах воєнного стану українською мовою, надаючи бонусний або безкоштовний доступ до випущених видань на онлайн-платформах та в додатках: «Видавництво Старого Лева» надало безоплатний доступ до майже 30 електронних книжок для дітей різного віку; «Видавництво Анетти Антоненко» пропонує придбати електронні книжки по 1 грн; видавництво «Книголав» відкрило доступ до електронних книжок для дітей та підлітків за 1 грн; видавництво «Vivat» відкрило доступ до електронних книжок; усі електронні книжки видавництва «Фоліо» можна придбати за 1 грн. [11]

Забезпечення необхідними матеріалами та сировиною українських видавництв, логістичні маршрути яких проходили через зони бойових дій, ускладнилось. За даними Українського інституту книги, більшість книг друкувались на Харківщині — осередку поліграфічних потужностей. У зв'язку зі збройною агресією в цьому регіоні, виник дефіцит і значне подорожчання паперу.

Досвід роботи в дистанційному форматі під час карантинних обмежень протягом 2020 – 2021 років посприяв оперативному відновленню онлайн-роботи суб'єктів видавничої діяльності в умовах воєнного стану. Найбільші українські видавництва відновили свою роботу в умовах воєнного стану, сфокусувавши діяльність на тиражування україномовної літератури за різними тематичними спрямуваннями. Збільшилась чисельність промоційних заходів видань суспільно-політичної літератури, але стан логістичних центрів видавництв погіршився, ускладнивши обіг сировини для друку нових видань.

Видавництва активно популяризують електронну книжку серед споживачів на українському ринку. Відзначається активний вплив політичного дискурсу на редакційну політику, що стосується передусім питань мовної орієнтації видавництв.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану [Електронний ресурс] : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата перегляду: 15.05.2022).
2. Український Інститут Книги [Електронний ресурс] : Веб-сайт. Київ: УІК, 2022. URL: <https://book-institute.org.ua> (дата перегляду: 15.05.2022).
3. Загоруй А. Як працюють українські видавці в умовах війни [Електронний ресурс]. Київ : Культурно-видавничий проєкт «Читомо», 2010–2022. URL : <https://chytomo.com> (дата перегляду: 15.05.2022).
4. Видавництво «Лабораторія» [Електронний ресурс]: Веб-сайт. Київ: Лабораторія, 2022. URL: <https://laboratoria.pro> (дата перегляду: 15.05.2022).
5. Книжковий інтернет-магазин «Наш Формат» [Електронний ресурс]: Веб-сайт. Київ: 2006–2022. URL : <https://nashformat.ua> (дата перегляду: 15.05.2022).
6. УАВК. OpenCall: видавці. Олександр Красовицький [Електронний ресурс] : Відеоконтент. Youtube : 11.05.2022. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=efBTtBaW2CE> (дата перегляду: 15.05.2022).
7. УАВК. OpenCall: видавці. Юлія Орлова [Електронний ресурс] : Відеоконтент. Youtube : 7.05.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VP1ZR0V41nM> (дата перегляду: 15.05.2022).
8. УАВК. OpenCall: видавці. Віктор Круглов [Електронний ресурс] : Відеоконтент. Youtube : 10.05.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fqqJ6zXeov0> (дата перегляду: 15.05.2022).

9. УАВК. OpenCall: видавці. Сергій Гап'юк [Електронний ресурс] : Відеоконтент. Youtube : 12.05.2022 URL :

<https://www.youtube.com/watch?v=J0-milk8fA> (дата перегляду: 15.05.2022).

10. Культурно-видавничий проєкт «Читомо» [Електронний ресурс] : Веб-сайт. Київ : Культурно-видавничий проєкт «Читомо», 2010–2022. URL :

<https://chytomo.com> (дата перегляду: 15.05.2022).

11. Хемій М. Читати під час війни [Електронний ресурс]. Київ : Bazilik, 2022. URL : <https://bazilik.media> (дата перегляду: 15.05.2022).

Загниборода Наталія,

студентка спеціальності «013 Початкова освіта»

Товт Ірина, к. і. н., доцент,

КЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»

(м. Біла Церква, Україна)

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ

Необхідність розвитку професійної культури педагога обумовлена постійно зростаючими вимогами до рівня загальної та спеціальної підготовки випускників вузів; зміною загальноосвітніх парадигм, що фіксують перехід від масово-репродуктивних форм та методів викладання до індивідуально-творчих; підготовкою майбутніх спеціалістів до професійного, компетентного входження в ринок праці з міцно сформованими потребами в постійному професійному саморозвитку, самовдосконаленні та самореалізації.

Назріла необхідність такої загальнокультурної та професійної підготовки фахівця-випускника педагогічного навчального закладу, на основі якої, він сам зміг би досягти високого рівня розвитку духовно-моральної сфери власної особистості, мав би готовність до цілеспрямованого

систематичного виховання підростаючого покоління в зазначеному напрямку. У цьому контексті вивчення складових професійно-психологічної культури студентів-майбутніх вчителів та визначення підходів до забезпечення психологічного супроводу їх професійного становлення видається вельми актуальним.

Професійна культура вчителя – це гуманістично спрямована система ціннісних орієнтацій та переконань, що забезпечують успішну аксіологічну діяльність вчителя і формування його світоглядних позицій. Сюди обов'язково входить і система соціальних почуттів, що обумовлює емоційно-творчу активність вчителя, визначає особистісний зміст педагогічної діяльності, формує її індивідуальні методи. Так чи інакше результативність професійно-педагогічної діяльності вчителя потрібно ставити в безпосередню залежність від розвитку його духовного світу.

Таким чином, професійна культура педагога є більш високим рівнем професіоналізму, досягнутим через філософське осмислення та саморефлексію професії, й інтеграційною якістю особистості педагога-професіонала, умовою та передумовою результативної педагогічної діяльності, складним особистісним новоутворенням, що інтегрує рефлексивну культуру, професійну компетентність, педагогічну майстерність, здатність до науково-дослідної діяльності, спрямованої на професійне самовдосконалення та самореалізацію (Мазур, с. 14).

На думку багатьох дослідників (Т. Браже, С. Іванова, А. Маркової, Д. Познера, Г. Сухобської та ін.), особливого значення в цьому процесі набуває педагогічна рефлексія – діяльність самопізнання. Педагогічна рефлексія відображає специфіку духовного світу вчителя.

Дослідники пропонують модель підготовки педагога підпорядкувати спочатку рефлексивно-особистісному, а вже потім власне професійному розвитку, адже сучасна педагогічна освіта акцентує увагу на розвиткові предметних знань, але не забезпечує особистісної рефлексивної зрілості. Проте рефлексивно-особистісний розвиток педагога не можна здійснити

«раніше» чи «пізніше» – це наскрізний процес, який проймає абсолютно всі етапи формування професійної культури вчителя.

Однією із важливих умов розвитку професійної культури учителя є формування її мовленнєвого аспекту. У більшості літературних джерел при розгляді різних аспектів професійної культури, пов'язаних з мовою, акцентується увага на питаннях опанування мовою самим фахівцем: загальними мовленнєвими вміннями, професійною лексикою, нормами літературної мови, удосконаленням власного мовлення тощо. Розвитку компетенцій учителя, пов'язаних з формуванням мовленнєвої культури в дітей, батьків та інших учасників навчально-виховного процесу приділяється недостатньо уваги (Баранюк, с. 144).

Мовленнєвий аспект (мовленнєвий досвід; чуття мови; мовні знання; мовна компетенція) включає в себе не лише опанування учителем рідною мовою, а і вміння відчувати і передати іншим відображення мови свідомістю.

Аналізуючи функції діяльності вчителя, дослідники слушно виокремлюють орієнтаційну – вплив на ціннісне ставлення вихованців до світу (І. Зязюн, М. Риков, О. Щербаков та ін.). Це зумовлює неабияку роль механізмів аксіологічної діяльності в процесі формування професійної культури педагога. Саме ці механізми допомагають розвитку духовно-ціннісної сфери вчителя, врешті-решт формують стійкі світоглядні позиції, що визначають опанування вчителем своєї власної природи, розвиток власне людського у собі. Недарма світогляд (як вираження духовності) дослідники вважають суттєвим чинником педагогічної культури, що визначає спрямованість і якість професійної майстерності вчителя (Рудницька, с. 9). Аналіз існуючих підходів до професійної культури вчителя переконує в тому, що сучасна педагогічна наука філософськи осмислено трактує цей суспільний феномен як результат не лише вузькопрофесійної підготовки педагога, а як сукупний вияв його світоглядної зрілості й розвитку всіх соціально значущих особистісних якостей, як інтегральний показник творчої

спрямованості, активної моральності й духовної значущості поведінки й діяльності вчителя.

Професійна культура майбутнього вчителя – це інтегральна характеристика особистості педагога, що є умовою й передумовою ефективної професійної діяльності, узагальненим показником професійної компетентності і метою професійного самовдосконалення.

Відповідно, формування професійної культури вчителя – це складний, тривалий у часі процес становлення професіонала; це, передусім, процес безперервного розвитку особистості: її внутрішньої мотиваційної потреби саморозвитку та самовдосконалення як людини, так і фахівця своєї справи; опанування майбутнім вчителем системою професійних знань, вмінь та навичок. Таким чином, вказані складові професійної культури вчителя вимагають розробки та впровадження різних форм організації навчальної та науково-дослідної роботи студентів вищих навчальних закладів освіти з метою забезпечення переходу від теоретичного до практично-дієвого мислення фахівця; формування системи як спеціального, так і психолого-педагогічного знання; розвитку педагогічної та наукової прогностичності; прагнення до експериментально-дослідної діяльності в професійній галузі; формування складових психологічної (зокрема комунікативної культури); готовності до співпраці з колегами та колективної пошукової діяльності; прагнення до безперервної освіти.

Отже, професійна культура вчителя – це складне, інтегративне соціально-психологічне утворення в структурі особистості педагога, яке зароджується в системі відношень до природи і соціального середовища, визначає світоглядні орієнтири, ціннісні установки, загальну «концепцію» життєвих прагнень і позицій. Розвинена професійна культура є гарантом виправдання соціальних сподівань – лише завдяки їй вчитель може здійснити той тип діяльності, якого потребує від нього суспільство. Тому професійну культуру вчителя ніяк не можна спрощувати до системи спеціальних, вузькопрофесійних знань, умінь і навичок. Це поняття є ширшим і включає в

себе весь духовний потенціал особистості педагога, інтелектуальні, емоційні і практично-дійові компоненти його свідомості.

Список використаних джерел:

1. Мазур Н. Зміст професійної культури викладача вищої школи // *Рідна школа*. 2007. № 4. – С. 12–14.
2. Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток : колективна монографія / кол. авт. ; відп. ред. Г. Є. Улунова. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 300 с.
3. Рудницька О. П. Сприйняття музики і педагогічна культура учителя. – К.: КДПІ, 1992. 96 с.

***Зеніна Катерина,**
студентка спеціальності «Музичне мистецтво»*

***Кифенко Анна,**
к. пед. н.,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мистецтво відіграє важливу роль у процесі розвитку та формування дітей молодшого шкільного віку. Саме в молодшому шкільному віці відбувається формування життєвої, освітньої компетентності дитини, закладаються підвалини її успішного особистісного розвитку впродовж усього навчання в загальноосвітньому закладі. Нині початковій школі потрібен учитель-фасилітатор, який уміє бачити внутрішній світ дитини, захищати, оберігати індивідуальність кожного вихованця, підтримувати

прагнення до пізнання, формувати почуття задоволення й насолоди від навчально-пізнавальної діяльності. Одним із ефективних шляхів вирішення окреслених завдань є впровадження в навчально виховний процес інноваційної гуманістично зорієнтованої технології *музикотерапії*. Основною її метою є подолання бар'єрів у спілкуванні, розвиток кращого розуміння себе та інших, зняття психічного напруження, створення можливостей для самовираження, виховання навичок адекватної групової поведінки та соціалізації особистості в суспільстві.

У контексті музикотерапевтичного впливу широкого огляду набули питання застосування музики та звуків з метою оздоровлення та гармонізації психофізіологічного стану особистості, які висвітлили Л. Божович (Божович, с. 670), Т. Зинкевич-Евстигнеева (Зинкевич-Евстигнеева, с. 354), О. Михайличенко (Михайличенко, с. 315), С. Недериця (Недериця, с. 23), О. Овчарук (Овчарук, с. 15) та ін.

Найпоширенішими проблемами в розвитку емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку є фізичне та емоційне напруження. Воно проявляється у дратівливості, агресії і є перешкодою для гармонійного та ефективного розвитку особистості дитини. Зарадити цьому може вчитель музичного мистецтва на своєму уроці, застосовуючи елементи музикотерапії. Правила проведення музикотерапії за З. Зав'яловою:

1) з метою ефективного впливу, перш за все, необхідно налаштувати і підготувати клас для зустрічі з музикою: учням треба зручно сісти, розслабитись і зосередити сь на уважному сприйманні музики, не відволікаючись при цьому на будь-які другорядні справи;

2) необхідно створити установку на «музичні переживання» і готовність учнів «на переключення із зовнішнього сприйняття на внутрішнє» під впливом музичного твору;

3) на одному занятті потрібно використовувати не більше трьох музичних творів або закінчених музичних тем;

4) потрібно підібрати «правильну» музику для релаксації як метод самопомоги. Це можуть бути звуки природи чи спеціальна музика (Ф. Шуберт «Аве Марія», Ф. Ліст Ноктюрн № 3 «Мрії кохання», К. Сен-Санс «Лебідь»);

5) грою однакової мелодії на різних інструментах група або клас поступово включаються у спільний єдиний ритм, що важливо для створення взаємоповаги і взаємодовіри;

6) такий вид музикотерапії, як інструментальна, вокальна, рухова імпровізація, дозволить виражати спонтанні почуття;

Особливого значення в сучасній музичній терапії набуває саме інтеграція музики із виражальними можливостями інших видів мистецтв. Найуживанішими з інтегрованих методів музикотерапії є: арт-терапія, а саме малювання під музику; музично-рухливі ігри; пантоміма; пластична драматизація під музику; музична кольоротерапія; створення казок під час та після слухання музики.

Отже, музикотерапія є позитивним чинником становлення й розвитку гармонійної особистості через вплив на емоційно-почуттєву сферу, психотерапевтичний і фізіологічний стан учнів молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Лидия Ильинична Божович. – М.: Просвещение, 2019. – 689 с.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Путь к волшебству. Теория и практика сказкотерапии / Татьяна Дмитриевна Зинкевич-Евстигнеева. – СПб.: «Златоуст», 2008. – 352 с.
3. К. Єгорушкіна, С. Недериця. Будиночок з води. – Київ, 2011.
4. Михайличенко О. В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія / О. В. Михайличенко. – Суми: Наука, 2004. – 210 с.

5. Овчарук О. В. Розвиток музично-педагогічної думки в Україні на початку ХХ століття (1905 - 1925 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 / О. В. Овчарук. – К., 2001. – 20 с.
6. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: Навч.-метод. посібник / Олександр Якович Ростовський. – 2-е вид., доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 216 с.
7. Сухомлинский В. А. О воспитании / Василий Александрович Сухомлинский. – М.: Политиздат, 1982. – 270 с.

Іваненко Марта Елеонора,
студентка спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Білоус Ольга,
*викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В МОЛОДШІЙ ШКОЛІ. ВИДИ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інтерес до мистецтва є складовою частиною духовної культури особистості, яка в свою чергу виявляється у активності, інтересах, запитах, ідеалах людини. Основа духовного розвитку закладається ще з дитинства і велика роль у цьому процесі належить саме урокам музичного мистецтва в школі.

Наразі проблема пошуку нових шляхів використання гри у навчально-виховному процесі молодших школярів є актуальною. До цієї проблеми звертається багато педагогів-науковців, таких як: В. Гуркова, В. Коваленко, В. Махров. Також вагомий внесок у розробку теорії дитячих ігор внесли такі вітчизняні психологи, як Л. Виготський, Д. Ельконін, А. Леонт'єв,

С. Рубінштейн. Вони розкрили соціальний характер дидактичних ігор та їх роль у вихованні. Для досягнення найбільшої ефективності в музичному розвитку дітей, використовується поєднання ігрової та навчальної діяльності. Особливе значення для підвищення ефективності розвитку творчої особистості мають уроки музики, на яких за допомогою педагогічних прийомів досягається єдність емоційного та раціонального в навчанні. (Каменєва, с. 42)

Під час слухання музики учні мають можливість ознайомитися з інструментальними, вокальними творами різного характеру. Під час цього виду діяльності вони переживають та випробовують свої почуття. З метою кращого розуміння та осмислення молодшими школярами кожного музичного твору та їх спроможності співставити відповідні музичні образи, засоби музичної виразності, є ефективним застосування музично-дидактичних ігор. При цьому діти досить легко та з цікавістю відповідають на запитання про прослуханий твір. Такі ігри також допомагають розвивати в учнів відчуття ритму, ладу й звуковисотності, емоційне ставлення до музичних творів, та й інші навички, здібності, знання.

Слухання музики відіграє важливу роль в розвитку самостійної музичної діяльності учня. Значних результатів в даній області можна досягнути лише за умови комплексного, загального, визначеного рівня музичного розвитку, який діти отримують на уроках музичного мистецтва.

Наприклад, для закріплення прослуханого музичного матеріалу можна використати гру **“Знайди потрібну картинку”**. Для цього вмикаються кілька музичних творів, й після прослуховування діти серед запропонованих зображень мають визначити відповідність назви, змісту, характеру твору до певної ілюстрації (наприклад, В. Косенко **“Дощик”** – картинка з крапельками дощу).

Пісня є одним із основних джерел творчої діяльності молодших школярів, а хоровий спів займає важливе місце в освітньому процесі НУШ, адже лунає на різних заходах, святах, під час ігор, танців і хороводів.

Використання музично-дидактичних ігор у цьому виді діяльності сприятиме розвитку у дітей умінь співати виразно, яскраво, невимушено, при цьому беручи й розподіляючи правильно дихання. Важливо пам'ятати, що задачею вчителя музичного мистецтва у молодшій школі - є навчити співати самостійно кожного учня, а отже варто звертати увагу на малоактивних, несміливих, не зацікавлених дітей. (Булигіна, с. 8)

Варіантом гри на закріплення вивченого пісенного матеріалу – є **“Музична скарбничка”**. Для цього використовується гарно оформлена скринька, в якій знаходяться картки з малюнками. Їх учні мають по одному витягати, передавати вчителю та оголошувати назву й автора пісні, після чого діти без супроводу виконують названий твір. Увагу дітей необхідно звертати на виразне, характерне та інтонаційно чисте виконання пісні. (Качур, с. 19)

Важливим для розвитку в молодших школярів слуху, ритму є виконання вокальних вправ та розспівок перед початком роботи над самою піснею. У цьому процесі завжди буде досить вдалим використання ігрових елементів. Наприклад, на обрану поспівку можна провести гру-вправу на закріплення знань звуковисотності. Для цього треба підготувати картки із зображенням певного предмету (наприклад, дзвіночка, чи квіточки) різного кольору, що, відповідно, позначатимуть звуки різної висоти. За допомогою таких карток може складатися різний мелодичний малюнок, на який і мають заспіватися визначені та розучені попередньо слова.

“Музична крамниця” – ще одна гра, під час якої закріплюються знання дітей про музичні інструменти. Для її проведення необхідна ширма, за якою будуть розташовані різноманітні музичні інструменти. Один з учнів грає роль продавця крамниці. Він заходить за ширму та грає на одному інструменті. Інший учень, що має роль покупця – має відгадати назву музичного інструменту. Якщо його відповідь є вірною, то він отримує право взяти, “купити” вгаданий інструмент. Діти протягом гри мають мінятися

ролями. Доречним та цікавим фіналом цієї гри може бути спільне виконання певного твору чи вправи дитячим інструментальним оркестром.

Значне місце на уроках музичного мистецтва відводиться й рухливим іграм, музично-ритмічним рухам. Через них учні вчаться передавати через рухи різні засоби музичної виразності, розвивається відчуття ритму, музично-слухове сприйняття, та й загалом їх художньо-творчі здібності. Цей вид діяльності й надає ті практичні навички та досвід, що необхідні школярам для їх подальшої самостійної музичної діяльності.

Кожна гра повинна мати конкретно визначену мету та нести в собі певне смислове навантаження. В основі музично-ритмічних рухів знаходиться моторико-пластичне відтворення музичного матеріалу, що посилює емоційний вплив музики, розвиває уявлення про засоби музичної виразності та елементи музичної мови, навчає імпровізації, формує навички колективних дій. Таким чином, за умови використання рухів, розкриваються ключові художні властивості твору, розвиваються навички координування рухів відповідно до музики, створюються власні мелодії та інсценізації. (Булигіна, с. 21) Можливим є поєднання музично-ритмічної діяльності з виконанням пісень (наприклад, пісні “Сів комарик на дудочку”, “Подоляночка”), чи зі слуханням музики (наприклад, український народний танець “Гопак”).

З метою розвитку ритмічного чуття можна запропонувати, наприклад, такі музично-дидактичні ігри як: **“Визнач за ритмом”**, **“Повтори”**, **“Яка музика?”**.

Музично-дидактичні ігри застосовуються й під час засвоєння музичної грамоти. Під час цього виду діяльності ігрова діяльність допомагає засвоювати елементарні відомості про музику, навчати розрізняти висоту й тривалість звучання, закріплювати знання щодо нотного стану, знаків альтерації, динаміки, звуковисотності, тембру, темпу, музичних жанрів. До таких ігор належать **“Нотне лото”**, **“Нотна грамота”** та подібні. Такі ігри

значно впливають на розвиток музично-сенсорних здібностей молодших школярів, формують основні уявлення з музичної грамоти.

Отже, застосування музично-дидактичних ігор є незамінним засобом музичної освіти, а також активізації у молодших школярів кмітливості, допитливості, розумових та логічно-мисленневих процесів, адже саме ігрова діяльність є основною в даному віці. Через ігри пробуджується творчість, увага, уява, виховується інтерес до музичного мистецтва, розвиваються музичні навички учнів. Дидактичні ігри також є ефективним засобом для закріплення та перевірки набутих знань.

Список використаних джерел:

1. Булигіна О. Д. (2014) Ігрові технології: Шляхи забезпечення умов для інтелектуального, соціального, морального розвитку молодших школярів// Початкове навчання та виховання. № 19-21. - С.2-21.
2. Каменєва І. Л. Розвиваємо творчі здібності учнів : методична робота / І. Л. Каменєва // Початкове навчання та виховання. – № 7-8, березень. – С.42-59
3. Качур М. М. (2017) Методика музичного виховання: Урок музичного мистецтва в сучасній українській школі: методичні рекомендації до змісту, організації та проведення уроків музичного мистецтва в ЗОШ для студентів денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6020204 «Музичне мистецтво», 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) – Мукачево: МДУ.
4. Чубовська Н. (2007) Ігрові технології навчання : З досвіду роботи / Н Чубовська // Освіта . Технікуми, коледжі. – № 2 (17). – С.46-48.

Іванова Кароліна,
студентка спеціальності «Журналістика»
Перевертун Ольга,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ПІДЛІТКІВ У РЕАЛЬНОМУ ТА ВІРТУАЛЬНОМУ СВІТІ

У сучасному світі інтернет став провідним джерелом отримання інформації, а різноманітні соціальні мережі – незамінним засобом спілкування та можливістю розповісти про себе чи своє захоплення широкій аудиторії. На цьому етапі життя соціалізація особистості паралельно відбувається як в реальному житті (школа, гуртки за інтересами, громадські організації), так і у віртуальному середовищі, коли підліток прагне розширити коло спілкування. Редагуючи фотографії, підліток надягає віртуальну маску, може вигадати собі нову особистість. Сучасні автори підліткової прози розкривають актуальні проблеми життя підлітків. Різні аспекти взаємодії підлітка з віртуальним середовищем набувають все більшої популярності. Яскравим прикладом такого твору є повість «Мишоловка» Олени Рижко.

Мета цієї розвідки полягає у розкритті теми самопрезентації підлітків у віртуальному та реальному житті.

Завдання дослідження: 1) розкрити причини втечі головної героїні повісті з реального світу у віртуальний; 2) показати засоби створення віртуальної особистості; 3) оприятити ризики, з якими може зіштовхнутися підліток у процесі віртуального спілкування.

Аналізуючи специфіку віртуального простору мережі Інтернет, деякі вчені приходять до думки, що Інтернет сам по собі став доволі простим та

привабливим засобом втечі підлітка від проблем реального життя (Пугачев, с. 166).

Віртуальна самопрезентація, яка відрізняється від реального образу, створюється особистістю для того, щоб отримати новий досвід, і обумовлена її пошуком себе. У цей період самооцінка проходить через кризу і схильна мінятися під впливом зовнішніх факторів (Вавілова, с. 15).

Головна героїня повісті «Мишоловка» – 16-річна школярка Торі. На перший погляд, у її житті відсутні причини для втечі від реального життя. Дівчина має довірливі стосунки з батьками, які її розуміють і готові підтримати у будь-якій ситуації. Її батьки доволі забезпечені, тому у дівчини є все необхідне для комфортного життя. Також дівчина є доволі успішною в соціальному плані – вона користується повагою серед однокласників. У Торі є двоє кращих друзів – Гліб і Влад, з якими вона товаришує з дитинства. З часом дружба з Глібом переросла у першу закоханість. Таким чином, авторка свідомо створює майже ідеальні умови життя головної героїні, у якої є все необхідне для дівчини її віку. Ідеалізоване життя Торі ще більше увиразнюється за рахунок контрасту – паралельно з основною сюжетною лінією авторка описує історії підлітків, які, на відміну від Торі, мають проблеми.

Одним з таких персонажів, є Влад – підліток, позбавлений підтримки близьких. Його батьки розлучилися коли йому було лише 4 роки, а зараз у батьків нові відносини. Жив у гуртожитку з братом, але після того, як брат створив власну родину, залишився жити сам. Він – людина-невидимка, котра підлаштовується під будь-кого, тому може розвідати інформацію, потрібну саме йому. Інша героїня – Ритка – приваблива дівчина, що з дитинства не знала батька. Заради неї мама працювала на декількох роботах, та й продовжує робити усе можливе заради своєї дитини, але все одно не досягала очікуваного. Дівчина відчуває заздрість до забезпечених і успішних дівчат і саме це штовхає її на нерозсудливий вчинок. Подруга Рити – Юлька – має іншу проблему. У неї є дорогий брендовий одяг, коштовні прикраси, але

немає найголовнішого – родинного тепла. Батьки завжди на роботі, у від'їздах закордоном, порятунком для Юльки і єдиним справжнім другом стає кошеня на ім'я Пірат.

На контрастному фоні другорядних персонажів твору, Торі постає людиною, у якої є усе, чого можуть прагнути її однолітки. Поштовхом для втечі дівчини у віртуальний світ є лише один прикрий випадок – вона стає свідком зради Гліба – хлопця, в якого закохана. Саме потреба заглушити біль від обману і розчарування у реальних стосунках змушує дівчину зареєструватися на сайті знайомств і зав'язати віртуальні стосунки.

Торі під час розмови з новим знайомим Феніксом забуває про усі свої проблеми, хоча часом згадує і Гліба, з котрим через непорозуміння не мала бажання починати бесіду. У спілкування з Феніксом головна героїня одягає маску зовсім іншої особи: 21-річної успішної жінки з ніком Енігма, що означає «таємниця». Таке ім'я, вибране для спілкування в соціальній мережі, не лише приховує особистість дівчини від знайомих, а й доповнює її віртуальний образ, підкреслюючи її загадковість. Поступово Торі віддаляється від реального спілкування, щовечора чекаючи на повідомлення від невідомого Фенікса. Іноді під час розмови з Феніксом Торі згадувався Гліб, та вона намагається про нього забути. Її думки про хлопця замінили думки про Фенікса, образ якого Торі старанно витворює у своїй уяві: загадковий та часом прямолінійний чоловік з татуванням ворона, з печальною історією кохання та небагатослівністю. Гліб був теж не «відкритою людиною», він привабливий міцний юнак, що у своєму віці вже має достатній заробіток. Їхня симпатія була взаємна, теплі, світлі почуття, корті в один момент могли закінчитися непорозумінням.

Жага до розмови з незнайомцем Феніксом стає настільки великою, що Торі наважується на небезпечний крок: зустрітися зі співрозмовником. Саме ця зустріч могла стати фатальною, якби не прибула допомога. У цьому розкривається небезпека у інтернеті, адже особистості героїв твору були приховані: жодного фото або натяку на справжнє ім'я. У кінці твору ми

знайомимося з героїнею Зоєю, яка також мала певну силу «перетворень». Вона перетворювалась у хитру жінку біля свого «володаря», жінку, котра і виявилась Феніксом. З розповіді можна зрозуміти причини вибору цього псевдоніму, адже дізнавшись про її минуле читач може розгледіти метафору птахи, котра воскресла з попелу, але так і не змогла злетіти. Психологічно вона була мишею в мишоловці, котра не змогла вчасно змінити своє життя: «Мене так ніхто й не спробував урятувати», – говорить Зоя у фіналі.

У повісті описана ще одна загроза у інтернеті – поширення особистої інформації. За допомогою відкритої IP-адреси та геолокації дуже просто знайти опубліковані фотографії у тих місцях, або ж інформацію від номеру телефону до місця проживання. Таким чином Фенікс і дізнався потрібну інформацію про Торі і привернув її увагу до себе не використовуючи ніяких складних дій.

Отже, у повість «Мишоловка» Олена Рижко детально розкриває імовірні причини втечі підлітка з реального у віртуальне життя, унаочнює ризики та небезпеки, які можуть трапитися на шляху у підлітка під час спілкування в інтернеті, і головне, демонструє надійний засіб порятунку від непоправних наслідків – турбота й підтримка близьких людей в реальному, а не уявному житті.

Список використаних джерел:

1. Пугачев Д. (2016) Комунікативні аспекти формування образу «Я» підлітків у віртуальному комп'ютерному світі. Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Психологічні науки. № 1 (16). С. 166-170. URL : <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/psihol-visnik-16-2015-30.pdf> (дата звернення: 12.05.2022)
2. Вавілова А. (2021) Стратегії самопрезентації дорослих та підлітків у соціальних мережах. Науковий вісник Херсонського державного

університету. Серія «Психологічні науки». Вип. 2. С. 14-21. URL :
<http://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/1186/1131>

*Ковальчук Анастасія,
студентка спеціальності
«013Початкова освіта»*

*Товт Ірина,
к. і.н., доцент,
КЗ КОР «Білоцерківський
гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»
(м. Біла Церква, Україна)*

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДЛЯ НУШ

Кожна з країн світу зацікавлена в підготовці вчителів, які не тільки в силу своїх обов'язків виконують завдання і цілі освіти, а й підвищують освіченість, і культуру громадян держави. Адже завдяки якісній освіті можливе навчання і виховання учнів, які в майбутньому здійснять науковий/технічний прогрес, в результаті розвиваючи суспільство та цивілізаційний світ. Тому основною проблемою українських вищих навчальних закладів освітньої галузі, які спрямовані на інтеграцію до європейського освітнього простору є підготовка вчителів нової генерації, що здатний реалізувати весь творчий потенціал учня. Здійснюючи об'єктивну оцінку, такого фахівця підготувати надзвичайно складно. На шляху можна спостерігати перешкоди породжені об'єктивними або суб'єктивними факторами, стеріотепізацію попередньої системи підготовки, застарілим типом мислення, щорічно новими вимогами тощо.

Науковці проблему підготовки вчителя вважають вічною, адже освіта з кожним роком реформується, розвивається. Педагоги, які детально дослідили цю проблему: А. Дістервег, Я. Коменський, К. Ушинський, Д. Дьюї, Г. Ващенко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович та інші.

Підготовку майбутнього педагога можна розподілити на етапи: загальна підготовка, спеціально-професійна, особистісна підготовка. Зміст професійної підготовки вчителів зображується в сучасному навчальному плані, що спирається на цикл психолого-педагогічних дисциплін. Результативність підготовки визначається в рівнях оволодіння змістовно-процесуальних та наукових основ педагогічної діяльності, формування в них цілісного комплексу загально-педагогічних знань, умінь, навичок (Калита, с. 267).

Кожен з етапів підготовки вчителя для нової української школи має проблеми в ефективній її реалізації. Загальна підготовка містить в собі глибоке знання предмету викладання, володіння інтеграційними вміннями, усвідомлення мети вивчення предмета, володіння технологію відбору матеріалу до уроку, досконале знання концепції НУШ, що охоплює формулу НУШ, педагогіку партнерства, вмотивованого вчителя, дитиноцентризм, виховання на цінностях, автономію школи та структуру нової школи. Майбутній педагог має опанувати компетентністю навчатися та розвиватися протягом життя, оскільки протягом його професійної діяльності освітня галузь буде й надалі розвивати та реформуватися, педагогу потрібно буде покращувати, поглиблювати свої знання і адаптуватися до нових вимог. За період підготовки педагога, він має оволодіти методологією педагогічного дослідження, це посприятиме більшій результативності в професійній діяльності: дослідження будь-якої зацікавленої проблеми, аналіз та синтез інформації тощо.

Етап спеціально-професійної підготовки базується на психолого-педагогічній і методичній підготовці майбутніх спеціалістів. Вчитель має опанувати психолого-педагогічною компетентністю, яка складається із

важливих педагогічних компетентностей і якостей. Підготовка передбачає орієнтування в навчальних і виховних ситуаціях, знання дитячої та педагогічної психології, врахування особливостей розвитку учнів, оволодіння новітніми інформаційними технологіями, інтерактивними способами навчання, опанування сучасними методами, технологіями та підходами, які рекомендовані в застосуванні діяльності вчителя – це проєктна та дослідницька діяльність, діяльнісний, особистісно орієнтований, компетентнісний підходи, диференційоване навчання, технології розвивального, інтерактивного навчання, технологія розвитку критичного мислення тощо. Для ефективної реалізації концепції нової української школи педагогу потрібно володіти такими навичками: моделювання розуміється як створення певної моделі заняття: визначається місце уроку в розділі, системі навчального курсу; складається загальна мета навчального матеріалу; вибір найбільш ефективних технологій, форм, методів навчання. Проєктування – це організація структури навчального процесу, яка містить в собі визначення цілей навчання (навчальні, розвивальні, виховні); визначення очікуваних результатів; добір змісту заняття; передбачення розвитку компетентностей. Конструювання – написання плану-конспекту уроку, де вказана тема, мета, завдання уроку, його тип та форми проведення; конкретизовані методи та прийоми навчання; описані дії вчителя та можливі дії школярів; раціонально розподілений час; виділена структура навчальної діяльності. Підготовка педагогів у вищих навчальних закладах започатковує педагогічну майстерність у студентах, яка складається із гуманістичної спрямованості діяльності, професійних знань, педагогічних знань та педагогічних технік (3).

Сучасне суспільство наділене широким доступом до будь-якої інформації, тому сучасний вчитель не є джерелом знань, він виступає в ролі помічника, консультанта, коучера, тобто він допомагає учням, направляє їх, організовує навчальний процес, а учні є його активними учасниками.

Особистісна підготовка майбутніх фахівців ґрунтується на формуванні і розвитку потрібних для викладання якостей. Артистизм має бути присутній в

професійному арсеналі вчителя, який полягає не лише у виконанні «ролі» вчителя, а й у щирому та справедливому спілкуванні з дітьми. Імпровізація допоможе вчителю інтерпретувати задумане, вирішити проблемну ситуації тощо. Вміння побачити реальні можливості учнів, їхній потенціал та спрогнозувати їх розвиток. Ораторські здібності є необхідними у педагогічній професії, вчитель має доступними словами пояснювати матеріал, зацікавити учнів, розповідати чистою мелодичною українською мовою.

Сучасний педагог має тримати в пріоритеті дотримання гуманістичних ідей. Гуманний педагог стоїть на захисті прав дитини, надає учням зразки людяності, передає морально-етичні цінності тощо. Концепція НУШ передбачає суб'єкт-суб'єктний взаємозв'язок між вчителем і учнем, що передбачає повагу, гуманність, активність та справедливість (3).

Завданнями вищих навчальних закладів щодо підготовки майбутніх фахівців є формування розуміння реформи освітньої галузі; ознайомлення з проблемами освіти середніх навчальних закладів; формування відповідального ставлення до діяльності педагога-реформатора, прагнення підвищувати свій рівень знань та покращувати педагогічну майстерність; надання наукових знань про сутність педагогічних підходів, концепцій сучасної освіти та механізмів розв'язання педагогічних проблем; застосування набутих теоретичних знань в практичній діяльності; залучення студентів до прогресивної самоосвіти та сформуванню прагнення до самовдосконалення; формування та розвиток вміння організації навчально-виховного процесу, який спрямований на вдосконалення освітньої системи; пізнання студентами педагогічних інновацій, що дозволить досягати високого рівня майстерності (Дубровська, Дубровський, с. 54).

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що найважливішим стратегічним завданням на сучасному етапі модернізації освітньої галузі в Україні є підготовка педагогічних фахівців на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання проблем підготовки педагогічних спеціалістів забезпечить

підвищення фахового та культурного рівня освіти громадян, розкриття творчого потенціалу учнів, що можливе із дотриманням вимог концепції НУШ, впровадженням інноваційних технологій, зміною педагогічних методик та підвищенню рівня педагогічної майстерності.

Список використаних джерел:

1. Дубровська Л. О., Дубровський В. Л. До питання підготовки майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2). С. 52-55.

2. Калита Н. Підготовка вчителя початкової школи в контексті сучасних освітніх парадигм. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка: збірн. наук.праць*. Дрогобич. Вип. 14, 2015. С. 265-269.

3. Основні вимоги до сучасного вчителя-майстра. URL: https://vspu.edu.ua/faculty/pochat/kaf_pedagog/prezent/p11.pdf

Комарова Ірина,

студентка IV курсу

Фаховий коледж «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

Кифенко Анна,

кан. пед. наук

(Київ, Україна)

**ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ МУЗИКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ
МУЗИЧНИХ І ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Навчання дітей гри на дитячих музичних інструментах – це перший ступінь колективного інструментального музикування. Це форма колективної музичної діяльності в оркестрі, яка дозволяє гранично задовольнити музичні інтереси і розкрити творчі можливості виконавців різного віку.

За дослідженнями Б. Асаф'єва, Л. Баренбойма, Н. Ветлугіної, Д. Кабалевського, К. Орфа, В. Цукермана, Д. Шостаковича та ін., музикування – це вид музичної діяльності, в процесі якої виявляються як художнє знання, вміння та навички, так і естетичні можливості виконання [4].

Гра на музичних інструментах – виконавська діяльність, що сприяє розвитку музичного слуху. Інструментальна виконавська діяльність розвиває мускулатуру і дрібну моторику пальців рук, сприяє координації музичного мислення і рухових функцій організму, розвиває фантазію, вчить розуміти і любити музику.

Головним завданням учителя музичного мистецтва є зацікавлення інструментальним музикуванням учнів і впровадження його в освітній процес початкової діяльності. Це сприятиме кращому музично-творчому розвитку школярів. Формування навиків практичного музикування школярів продовжується і в позаурочний час. Навики гри, здобуті на уроці музичного мистецтва розвиваються в позакласній роботі на більш високому рівні.

Наприклад, в ансамблі ложкарів можна ознайомити учнів із складнішими прийомами гри, поєднувати гру на ложках з танцювальними рухами. В оркестрі ударних інструментів – вдосконалювати техніку гри дрібними тривалостями у різних ритмах.

На заняттях такого колективу школярі засвоюють гру на українських народних інструментах. Можливості цих інструментів дозволяють виконувати більш складні твори української музики, обробки народних пісень і танців.

Робота над опануванням гри на музичних інструментах проводиться в індивідуальній та колективній формах. Спочатку учитель знайомить учнів з

різними народними інструментами, пояснює розташування високих і низьких звуків, показує прийоми гри. Поступово у самостійній діяльності на різних вправах учні формують навички гри, розучують партії для спільного музикування в колективі. Самостійна робота по опануванню гри на музичному інструменті сприяє становленню та розвитку таких волевих якостей, як витримка, наполегливість, посидючість, розвивається пам'ять і вміння сконцентрувати увагу. Вагомим є початковий етап навчання гри на народних інструментах, коли відбувається процес формування виконавського комплексу навичок.

А. Паламарчук доводить, що ефективне формування музичного інтересу першокласників пов'язане з підвищенням рівня їх музичної діяльності, яка заснована на розвитку музичних здібностей. Л. Дмитрієва розглядає творчість та гру на музичних інструментах як самостійні розділи уроку, що створюють умови для активного нагромадження учнями музичного досвіду [6].

Відомо, що активне музикування сприяє розвитку таких музичних здібностей: уваги, музичного слуху, музичного сприйняття, пам'яті, емоційного та усвідомленого ставлення до явищ музичного мистецтва [2].

У процесі гри яскраво проявляються індивідуальні риси кожного виконавця: емоційність, зосередженість, увага. Розвиваються та удосконалюються музичні здібності. Для багатьох дітей гра на музичних інструментах допомагає передати почуття, емоційний стан.

У дослідженнях Б. Бриліна розглядаються можливості формування музично-естетичного смаку в позакласній роботі, засобами популярних музичних гуртів. Автором розкрито зміст і структуру сучасних форм музичного дозвілля та виявлено педагогічні закономірності й принципи управління музично-творчим розвитком учнів, експериментально перевірена модель навчання, котра охоплювала розвиток вокальних здібностей, інструментальних та ансамблевих навичок, умінь імпровізації, композиції та аранжування. «Аналіз досвіду роботи показав, – наголошує Б. Брилін, – що

використання пріоритетних форм музичного дозвілля сприяє привнесенню у музично-естетичний досвід учнів творчої самореалізації, емоційного та інтелектуального розвитку свідомості в цілому» [4].

Той факт, що мистецтво впливає позитивно на всі аспекти у вихованні дитячої особистості, спонукав науковців І. Звереву, Л. Коваль, С. Хлебик до досліджень факторів соціального формування особистості засобами мистецтва. На думку цих авторів, саме мистецтво активізує емоційну і інтелектуальну сферу свідомості людини [5].

Вагомого значення для успішної роботи в ансамблі набуває добір музичних творів для виконання. Вони мають відповідати віковим можливостям учнів, музичному та практичному досвіду. Музичний твір має бути і доступним для спільного виконання школярами, і водночас високохудожнім та цікавим, призначеним для формування творчих здібностей. Таким чином, головна особливість музичного репертуару – його універсальність.

Для виконання ансамблем народних інструментів можна запропонувати обробки народних пісень В. Гуцала, І. Лаптева, В. Лапченка, В. Попадюка та ін. Музичний керівник може зробити і власне аранжування. Великий успіх матимуть такі твори, де кожний учасник, дотримуючись гри в ансамблі виступатиме як соліст, по чергово показуючи свої можливості й артиста-музиканта [6]. Тоді кожен отримує ще більше задоволення від того, що пропонує іншим показати себе, доповнюючи їхню гру в ансамблі. Цей спосіб надає можливість учасникам ансамблю не тільки чути і спостерігати інших, але й активно продовжувати музичне спілкування, формуючи ансамблевий слух.

Отже, головною метою інструментального музикування є розвиток творчих здібностей учнів, формування музично-естетичних смаків, індивідуальності, самостійності, свободи мислення, творчої співпраці.

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 2000. -351 с.
2. Кифенко А. М. Особливості слухової діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях навчального хорового колективу / А. М. Кифенко // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. - 2017. - Вип. 76(2). - С. 77-80.
3. Паламарчук А. І. Позакласна музично-виховна робота зі школярами молодших класів //Музика в школі. – 2008 – Вип. – 7. С.34
4. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: метод. Посіб. / О. Я. Ростовський. – Тернопіль: Навчальна книга, 2016. – 640 с.
5. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість : монографія / С. О. Сисоєва. - Харків ; Київ : Каравела, 1998. - 150 с.
6. Соловей Я. Г. Музичні здібності як предмет музично-педагогічного дослідження / Я. Г. Соловей // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Костюка. – 2019. – Вип. 7. – С. 672-683

Кошарська Тетяна,
студентка спеціальності «Інженерія програмного забезпечення»

Башманівська Яна,
канд. філос. наук,
Відокремлений структурний підрозділ
Житомирський технологічний фаховий коледж
Київського національного університету будівництва та архітектури
(м. Житомир, Україна)

ПРОБЛЕМА ПОШУКУ СЕНСУ ЖИТТЯ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Люди завжди потребували і потребують відповіді на питання: «У чому полягає сенс життя?» та чи наявний він взагалі. І надзвичайно важливо

знайти для себе відповідь, бо в протилежному випадку людина ризикує втратити себе, згубитись в алкоголі, наркотичних речовинах та інших девіантних формах поведінки.

Юнацький вік є одним із важливих вікових періодів у формуванні та становленні особистості, адже це саме той час, коли є можливість усвідомити та зрозуміти загальнолюдські цінності – мораль, етику, культурні надбання суспільства, що є дороговказами життя. Вікові рамки юнацького періоду – від 16 до 19 років. Центральним новоутворенням є професійне і особистісне самовизначення – потреба юнаків зайняти внутрішню позицію дорослої людини, визначити себе в світі, тобто зрозуміти себе і свої можливості разом з усвідомленням себе як члена суспільства свого місця і призначення в житті. Складаються основи наукового і громадянського світогляду, формується потреба в трудовій діяльності. Основна спрямованість особистості – зосередження в майбутнє. Сенситивний період для формування життєвих цінностей, світогляду. Основне протиріччя – оцінка своїх можливостей і здібностей та відсутність засобів реалізації цих здібностей. Ведучий тип діяльності – учбово-професійна діяльність. Соціальна ситуація розвитку характеризується пошуком свого місця в більш широкому соціальному просторі, початок практичної самореалізації.

Важливою складовою психічного розвитку особистості в юнацькому віці є становлення самосвідомості, котре відбувається через відкриття учнем або студентом свого внутрішнього світу, індивідуальності особистості, усвідомлення незворотності часу, формування цілісного уявлення про себе (Бурдукало, с. 113). Перехід до самостійності, формування особистісної та соціальної ідентичності, пошук сенсу та інші особливості юнацького періоду, за умов ще несформованої особистості юнака, є психологічними детермінантами виникнення страхів щодо різних аспектів дорослого життя, зокрема страху дорослішання. Серед актуальних страхів для юнацького періоду можна виокремити найбільш значущі екзистенційні страхи – життя та смерті (Байер, с. 83).

Віктор Франкл – австрійський психіатр і психотерапевт, засновник Третьої Віденської школи психотерапії (логотерапії). Під час Другої світової війни потрапив до концентраційного табору та у своїй книзі «Людина в пошуках справжнього сенсу» виклав свій екстремальний досвід виживання у ньому. Цей досвід став філософсько-емпіричною основою для створення нового методу екзистенційної психотерапії.

Основна його теза полягає в тому, що людина прагне знайти сенс і відчуває екзистенційну фрустрацію, якщо це прагнення залишається нереалізованим. Відсутність сенсу породжує стан, який Франкл називає «екзистенційним вакуумом». За наявності в людини екзистенційного вакууму, вона «страждає від почуття суцільної і граничної безглуздості свого життя», їй «бракує усвідомлення сенсу заради якого варто жити» та «переслідує досвід внутрішньої порожнечі, пустки в собі» (Франкл, с.116). Пошук сенсу існування, за словами психотерапевта, – це «рушійна сила життя людини», але аж ніяк не «вторинна раціоналізація» інстинктивних потягів. У людському існуванні не може бути відсутній сенс за своєю внутрішньою суттю. Він наявний у кожній життєвій ситуації, людину не можна ані замінити, ані повторити її життя, а тому сенс для кожної людини різний, унікальний та специфічний, бо мусить і може бути знайденим лише самою людиною, тільки тоді він набуде своєї значущості. Неможливо дати загальне визначення сенсу життя (Франкл, с.118). Франкл виділяє три групи цінностей, три шляхи знаходження сенсу життя: цінності творчості, цінності переживання та цінності ставлення (Франкл, с.121). Цінності творчості – це наша праця, те, що ми даємо цьому світові і в цьому знаходимо сенс життя. При чому, сенс та цінність праця отримує лише як внесок у життя суспільства, коли людина відчуває власну користь. Психотерапевт наголошує, що людина має прагнути віддавати себе іншим, має прагнути до самотрансцендентності. Другий шлях знайти сенс у житті – за допомогою цінностей переживання, тобто, того, що ми отримуємо від світу, «пізнання чогось: добра, істини й краси, пізнання природи й культури». Серед цих

цінностей В. Франкл багато уваги приділяє пізнанню іншої людської істоти в її унікальності завдяки кохання до неї. Третя категорія – цінності ставлення. До них людині доводиться звертатись, коли вона опиняється у владі обставин, які вона не має змоги змінити. Психолог вважає, що саме ці цінності є найвищими. Можна знайти сенс «навіть опинившись у безнадійному становищі перед лицем долі, яку не можна змінити. Коли нам не до снаги змінити ситуацію, ми маємо змінити себе» (Франкл, с.122). Проблема цінностей ставлення – це та ситуація, в якій опинилося українське суспільство зараз. Адже ми не можемо позбутись війни, але ми можемо змінити своє ставлення до ситуації та почати допомагати людям, що навколо нас. І переорієнтація своєї свідомості на Іншого є дуже важливою в подібні моменти, бо у кризових ситуаціях зосередженість лише на своїх потребах є згубною.

Отже, стурбованість людини, навіть відчай, що викликані нікчемністю життя, – це духовне страждання, але в жодному разі не душевна хвороба. Віднайти для себе сенс життя вкрай важливо та необхідно. Зробити це можна трьома шляхами: за допомогою праці, за допомогою переживань або змінивши своє ставлення до ситуації, над якою у людини відсутня влада. Навіть, здавалося б, в найгіршому становищі завжди наявний сенс, людині треба лише знайти його. І головне – реалізовувати власну здатність до самотрансценденції – виходити за межі власного «Я» й бути спрямованим на Іншого.

Список використаних джерел:

1. Бурудукало М. М. Автономізація особистості як новоутворення юнацького віку / М. М. Бурдукало // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. — 2013. — Вип. 18. — с. 112-119. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2013_18_16

2. Байер О. О. Особливості переживання страху дорослішання особами юнацького віку / О. О. Байер, О. М. Лук'яненко // Науковий вісник

Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. — 2017. — Вип.5(2). — с.79-84. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_5%282%29_16

3. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / Віктор Франкл. — Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2016. — 160 с.

Кукишина Марія,

студентка III курсу спеціальності «Журналістика» Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Груздьова Олена,

викладач Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕЛЕЖУРНАЛІСТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Проблема функціонування української тележурналістики в умовах воєнного стану є значущою з погляду на запит громадськості в побудові й підтримці інформаційного фронту. Попри вісім років досвіду роботи в зоні активних бойових дій (з 2014 р.), виконання завдань у гарячих точках, повномасштабна війна поставила рубіжне питання про адаптацію української тележурналістики до надзвичайних умов. Українські журналісти не тільки успішно склали іспит на мобільність і адаптивність, вони продемонстрували безпрецедентне єднання заради спільної мети — перемоги.

Після майже трьох місяців повномасштабної війни українська тележурналістика мобілізувалася: налагодилася внутрішня комунікація,

організувалася робота ньюзрумів¹ тощо. Тепер зростає потреба серед філологів та суміжних спеціалістів в аналізі роботи телебачення в Україні з 24 лютого 2022 року. Це необхідно для виявлення тих особливостей, які можуть вплинути на професійні компетентності майбутніх тележурналістів.

Пошук і виявлення особливостей у функціонуванні української тележурналістики в умовах воєнного стану — ключове завдання цього дослідження.

Актуальність дослідження проблеми. Проблема функціонування української тележурналістики в умовах воєнного стану є актуальною для дослідження, оскільки акцентує увагу на реальних випадках журналістської телевізійної практики, що за умови правильного імплементації дає змогу запобігти аналогічним проблемам у роботі тележурналістів. Перелік особливостей роботи великих медіахолдингів стане методичним довідником для менших медіа, які планують відновлювати або починати свою діяльність в умовах воєнного стану.

Аналіз досліджень проблеми. Війна в Україні триває не перший рік, і проблема роботи журналістів у небезпечних умовах неодноразово обговорювалася та досліджувалася. Особливої уваги заслуговує посібник «Журналіст і (НЕ) безпека. Посібник для журналістів, які працюють в небезпечних умовах» Ірини Земляної (2016 рік). У посібнику подаються практичні рекомендації, що стосуються роботи журналістів у небезпечних умовах, включаючи зони збройних конфліктів.

Серед сучасніших досліджень — правове роз'яснення Алі Сафарова «Як працювати журналістам під час воєнного стану» (2022 рік), яке актуалізує перелік інформації, обмеженої до оприлюднення в ЗМІ на час дії правового режиму воєнного стану [3].

---

¹ **Ньюзрум** (від англ. *news* — «новини», *room* — «кімната») — приміщення, в якому журналісти (репортери, редактори, продюсери) разом з іншими співробітниками засобів масової інформації збирають і обробляють інформацію з метою виробництва новин для газет, радіо, телебачення або інтернет-видань [9].

Проблему організації роботи медіа в умовах воєнного стану висвітлює також інтерв'ю з журналісткою Дариною Антонюк «Як українські ЗМІ працюють під час війни» Дар'ї Юр'євої (2022 рік) [4].

Виклад основного матеріалу. Інформація – це також зброя. У сучасній війні неправильне використання інформації призводить до реальних людських втрат.

Загальна характеристика правового аспекту діяльності журналістів в умовах воєнного стану. З початком повномасштабної війни ведення журналістами інформаційної діяльності має певні обмеження. Насамперед вони стосуються поширення інформації про сили та засоби оборони країни. Перелік інформації, обмеженої до оприлюднення в ЗМІ, визначає Наказ головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» [1].

Хоч наказ не поширюється на висвітлення питань, не пов'язаних зі Збройними Силами України й організацією оборони країни, публічна демонстрація руйнувань та пошкоджень інфраструктури міст України надає можливість окупантам корегувати вогонь, знищувати будівлі та засоби забезпечення тощо. Тому публікація відповідного фото-, відео-, аудіоконтенту засобами масової інформації не допускається [3].

Об'єднання в телемарафон «Єдині новини #UAразом». Російсько-українська війна, що почалася 2014 року, кардинально змінила риторичну української тележурналістики. Мовні квоти зробили вагомий внесок у «лагідну українізацію» телеефіру. Проте найбільш помітні зміни в українському телебаченні відбулися внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року. Для забезпечення функціонування безперебійного мовлення телеканалів було ухвалено рішення про об'єднання в телемарафон «Єдині новини #UAразом».

Телеканали «1+1» та «Україна» / «Україна 24» першими почали вести ефір, інформуючи про ситуацію в країні [5]. Менш ніж за добу до спільного телемарафону долучилися «СТБ», «Новий канал», «ICTV», суспільний канал «UA: Перший» та десятки інших національних і регіональних каналів — усього 34.

Об'єднання у телемарафон «Єдині новини #UАразом» стало можливим завдяки попереднім репетиціям, які, згідно з указом Президента України Володимира Зеленського, відбулися 16 лютого 2022 року на День єднання [2].

Телемарафон — це спільний ефір телеканалів, тобто контент телеканалів є однаковим на період включення телемарафону. З початком дії правового режиму воєнного стану телемарафон працює для забезпечення населення правдивою та актуальною інформацією. За допомогою спільного телемарафону «Єдині новини #UАразом» реалізується єдина інформаційна політика [6].

Телемарафон задекларував себе як надійний інструмент єдиного державного мовлення. Варто відзначити важливість такого механізму об'єднання національних каналів у подальшій практиці ведення телеефірів . Попри прогнози деяких медійників, майбутнє телемарафону «Єдині новини #UАразом» перспективне – це пряме включення на загальнонаціональні свята, зокрема, на День Незалежності. Спільний телемарафон є надбанням української тележурналістики.

Лексико-стилістичний склад телевізійного ефіру. Журналістська етика як вагомий інструмент регулювання поведінки ведучих / кореспондентів стверджує про неприпустимість вживання нецензурної лексики в журналістському матеріалі, особливо – у новинах. Але з повномасштабним вторгненням росії етичні норми втратили свою пріоритетність для телевізійників. Кількість ненормативної лексики відчутно зросла в перші дні прямого включення телемарафону «Єдині новини #UАразом».

Ведучі неофіційно унормували використання лексем *кацап, москаль* для номінації окупантів; *орки, русня* – позначення множини росіян. Рідше зустрічалися прикметники *двохсотий, трьохсотий* для опису стану *русні* після зустрічі зі ЗСУ. Так, під впливом зовнішніх політичних чинників змінився лексико-семантичний склад мови телеефіру.

У стилістичному аспекті вживання вульгаризмів, жаргонізмів, просторічної та нецензурної лексики наблизило раніше публіцистичний стиль мовлення тележурналістів до розмовно-побутового. Дифузія емоційно знебарвленого мовлення журналістів та експресивної розмовної лексики стала нормою на час дії правового режиму воєнного стану. Своєрідне знесення лексичного бар'єру змусило журналістів і глядачів розуміти одне одного: початок повномасштабного вторгнення відзначився зростанням рівня довіри з боку реципієнтів до національних і регіональних телемовників. Стилiстичнi змiни мови телеефiру вплинули на побудову тiсних зв'язкiв iз громадськiстю в першi днi вiйни.

9 березня 2022 року Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, стурбована безпрецедентною кількістю обценної лексики, закликала не лаятися в ефірі [8]. Попри це, нецензурна лексика має бути частиною ефіру як репрезентація єдності журналістів і народу в боротьбі зі спільним ворогом. Єдність – це ключове поняття не тільки для української тележурналістики у 2022 році. Єднання, щоб боротися / виживати – провідна риса українства в російсько-українській війні.

Релокація ньюзрумів. Прецедентною у цій війні стала робота тележурналістів. Монтажери, ведучі, редактори, репортери змушені були швидко мобілізуватися, а редакції телеканалів – адаптуватися до нового режиму функціонування з перервами на повітряні тривоги. Реакція на сповіщення про необхідність переміщення до укриття була однією з найнагальніших проблем телевізійників. Спершу ведення ефіру зі звуком сирени передавалося ведучим з інших телеканалів (таким чином, телемарафон тривав, а редакція мала змогу убезпечитися від обстрілів).

Згодом цілі ньюзруми релокувалися до бомбосховищ, організувавши в укриттях комфортні умови для створення новин і сюжетів. У таких підвальних редакціях писалися журналістські тексти, монтувалися матеріали, іноді навіть телеефір транслювався з бомбосховища. Про подібний досвід роботи київського офісу «Вікна-новини» («СТБ») розповідали у своїх соціальних мережах журналістки Емма Антонюк та Яна Брензей.

Режим роботи тележурналістів визначається контентом, поданим до ефіру. У перші тижні війни контентонаповнення відбувалося несистемно: більшість ефірного часу займала пряма трансляція новин задля цілодобового інформування населення про перебіг вторгнення. Зі стабілізацією ситуації в містах, у Києві зокрема, до телеефіру почали додавати відеорепортажі, інтерв'ю, сюжети на актуальні проблеми (охоплюють проблеми виживання в умовах війни, інформаційної безпеки, біженства, правового захисту тощо). Ще пізніше контентна стрічка телеканалів урізноманітнилася показом художніх фільмів і, як показник того, що телевізійникам вдалося налагодити своє функціонування, – реклами.

Змін у режимі роботи зазнали й інші медіа, наприклад, журнал «Forbes» – видання, що пише про бізнес — розміщував у випусках після 24 лютого 2022 року звичайні політичні новини, інформацію про атаки тощо [4].

Тележурналістика змогла залишитися функціональною навіть за надзвичайних обставин, а журналісти впевнено тримають інформаційний фронт російсько-української війни.

Висновок. Якщо раніше українське медіасередовище було більш розрізнене / суперечливе, то зараз журналісти об'єдналися для спільної мети – перемоги. Вони перевіряють великий обсяг інформації, спростовуючи

фейки та викриваючи ПІСО². Функціонування тележурналістики в умовах воєнного стану має стати прецедентом для практики інших країн, які зможуть запозичити український досвід роботи можуть медіахолдинги Європейського Союзу в межах процесу євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Наказ головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 № 73 «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану»: наказ. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 03.03.2022 / дата перегляду: 15.05.2022). URL: www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_050322.pdf
2. Указ Президента України від 14.02.2022 № 53/2022 «Про невідкладні заходи щодо консолідації українського суспільства»: указ. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 14.02.2022 / дата перегляду: 15.05.2022). URL: ips.ligazakon.net/document/view/U053_22?an=1
3. Алі Сафарова. Як працювати журналістам під час воєнного стану?: дослідження. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 15.03.2022 / дата перегляду: 15.05.2022). URL: imi.org.ua/monitorings/yak-pratsyuvaty-zhurnalistam-pid-chas-voynennogo-stanu-i44357
4. Дар'я Юр'єва. Як українські ЗМІ працюють під час війни. Розповідає журналістка Forbes Україна: інтерв'ю. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 22.03.2022 / дата перегляду: 15.05.2022). URL: www.polskieradio.pl/
5. Детектор медіа. «1+1» та «Україна 24» першими розпочали марафони: новина. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 24.02.2022 /

---

² ПІСО, інформаційно-психологічні операції — дії держав, спрямовані на те, щоб маніпулювати громадською думкою, окремими людьми або цілими групами. В українському контексті розробляють і виконують ПІСО структури, що належать до Збройних Сил України або Міністерства оборони. Для психологічних операцій з деморалізації можна використовувати і кібератаки. Зараз ПІСО також часто розгортаються в соцмережах за допомогою ботів [7].

дата

перегляду: 15.05.2022).

URL: detector.media/community/article/196816/2022-02-24-11-ta-ukraina-24-pershymy-rozpochaly-marafony/

6. Національна рада з питань телебачення та радіомовлення. Рішення РНБО: «Зеонбуд» на період воєнного стану працюватиме у складі Концерну РРТ, а загальнонаціональні канали — спільно в марафоні «Єдині новини #UАразом»: новина. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 20.03.2022 / дата перегляду: 15.05.2022). URL: www.nrada.gov.ua/

7. Едгар Соболев, Олеся Павлишин. Розділяй і володарюй: що таке інформаційно-психологічні операції й як від них захиститися: стаття. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 04.05.2022 / дата перегляду: 15.05.2022). URL: kunsht.com.ua/rozdilyaj-i-volodaryuj-shho-take-informacijno-psixologichni-operaci%20j-yak-vid-nix-zaxistitsya/

8. Національна рада з питань телебачення та радіомовлення. Мовимо гідно! Національна рада закликає не лаятися в ефірі: новина. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 09.03.2022 / дата перегляду: 15.05.2022). URL: <https://www.nrada.gov.ua/movymo-gidno-natsionalna-rada-zaklykaye-ne-layatysya-v-efiri/>

9. Ньюзрум: матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 02.07.2011 / дата останньої редакції: 05.12.2021 / дата перегляду: 15.05.2022).

URL: uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D1%8C%D1%8E%D0%B7%D1%80%D1%83%D0%BC

Кукишина Марія,

студентка спеціальності «Журналістика»

Перевертун Ольга,

викладач Фахового коледжу «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

(м. Київ, Україна)

УЗАГАЛЬНЕННЯ ОБРАЗУ МОЛОДІ ДЕВ'ЯНОСТИХ РОКІВ У РОМАНІ ЛЮБКА ДЕРЕША «ПОКЛОНІННЯ ЯЩІРЦІ»

Проблема зображення молоді людини в сучасній українській прозовій літературі є важливою з соціологічного боку. Письменник має не так відтворити конкретний образ, як показати портрет покоління через призму світоглядних цінностей персонажів. Роман Любка Дереша «Поклоніння ящірці» (2002) оприявнює проблему зіткнення різних культурних пластів українського суспільства дев'яностих років, відображену в способі життя і еклектичних поглядах молоді. У межах проблеми образу молоді людини на зламі епох, роман Любка Дереша охоплює питання сексуальності, психології вбивства, конфлікту культурних пластів (українська інтелігенція / москвофіли); розкриває соціальну проблему наркотичної залежності, екологічну — вирубки лісів у Карпатах тощо.

До проблеми зображення покоління байдужих, покоління пофігістів у романі Любка Дереша «Поклоніння ящірці» зверталися здебільшого в контексті дослідження постмодерної літератури, зокрема психологічного роману цієї літературно-мистецької епохи. Такі дослідження використовуються як навчальні матеріали для учнів старших класів. Так, у лекції Нелі Смирнової «Постмодернізм сучасної української літератури» знаходимо рефлексії на «Поклоніння ящірці».

Психологічний аспект поведінки героїв роману Любка Дереша «Поклоніння ящірці» розкриває Людмила Кулакевич у дослідженні «Психологія вбивства в романі Любка Дереша “Поклоніння ящірці”».

Дія роману відбувається у дев'яностих роках минулого століття. «Поклоніння ящірці» розповідає про втрачене покоління, сформоване в умовах економічної депресії й політичної нестабільності.

Сюжет «Поклоніння ящірці» розгортається довкола трьох підлітків: триумвірат друзів, які страждають від гніту старшого на два роки «гопника», планують його вбивство після того, як їхнє терпіння щодо знущань

вичерпалося. На фоні становлення шляху юних убивць відбуваються події, які детальніше розкривають психологічні аспекти поведінки героїв.

Роман Любка Дереша звертає увагу на проблему мотивації вбивства. У «Поклонінні ящірці» мотивацію вбивства розглянуто, з одного боку (психологічного), як низку життєвих ситуацій, що спонукають девіантну поведінку людини й, з іншого боку (соціального), як епохальну тенденцію, що визначає вчинки людини.

Скоєне вбивство можна трактувати як прикрий випадок, результат загостреного світовідчуття (справедливості в тому числі), підліткове насильство або віддзеркалення жорстокості епохи (дев'яностих років). Обирати виключно читачеві.

Проблеми самоідентифікації та орієнтації. У романі Любка Дереш окреслює культурний контекст міста, де відбуваються події. Культурний контекст Мідних Дубів гіперболізовано контрастний: тут стикаються абсолютно протилежні культурні пласти українського суспільства. До цього контексту автор намагається зарахувати й тріумвірат головних героїв, що йому не під силу. Адже вони знаходяться поза контекстом, у пошуку моральних координат, власної приналежності до масової або неформальної культури.

Проблема вибору орієнтації також згадується у романі «Поклоніння ящірці» як одна із проблем, з якими стикається молодь дев'яностих років. Розкривається проблема вибору сексуальної орієнтації в епізоді діалогу Гладкого Хіппі з Михайлом на кладовищі.

Питання «втраченого покоління». Проблема зображення представників втраченого покоління є найширшою в контексті проблем, розкритих у романі Любка Дереша «Поклоніння ящірці». Адже до категорії «втрачене покоління» можна віднести одразу низку образів молодих людей, утілених у персонажах роману. Проте особливої уваги потребує образ Феді — садиста, гопніка, москвофіла.

Якщо вдатися до грубих порівнянь, то Федя нагадує головного героя фільму Олега Сенцова «Носоріг». Зображення гріхопадіння людини психологічного зразка дев'яностих років об'єднує ці твори. І «Поклоніння ящірці», і «Носоріг» розглядають проблему людини, яка збилася зі шляху моралі, та попри це знайшла своє місце у тогочасному соціумі / людини авторитетної в конкретному оточенні, хоч цей авторитет зрештою не зарадив смерті Феді й Носорога.

Конфлікт поколінь (батьки — діти). У романі зображено різні покоління: батьки Дзвінки, бабусі з Гицлів й умовні дорослі. Умовні дорослі — це узагальнений образ бездіяльної дорослої людини (як-от класний керівник, яка ігнорувала цькування й залякування дітей у класі).

Стосовно конфлікту «батьки — діти», то в романі Любка Дереша немає загрози з боку старшого покоління для молодшого, напруга в стосунках головних героїв з їхніми батьками відсутня. Єдиний епізод, який справді в контрастах відображає суть поняття «конфлікт поколінь», — сцена в Гицлях, коли старше покоління (здебільшого бабусі) постають як опоненти неформальній молоді.

Проблема боротьби патріотичної інтелігенції та москвофілів. Як зазначалося вище, події роману розгортаються на початку дев'яностих — це період здобуття Україною незалежності, перемоги Кравчука на перших президентських виборах. У творі чітко окреслюються дві панівні думки в тогочасному суспільстві: патріотична й москвофільська.

Батьки Дзвінки — це затяті українці, «галицька довоєнна інтелігенція». Ще присутній образ Дзвінчиної тітки з Канади — емігрантки, яка продовжує слідкувати за політичними й економічними новинами рідного краю.

Ідеологічно протиставляються образи підлітків: Михайло, Гладкий Хіппі та Дзвінка як поборники українства проти Феді та йому подібних як типових образі москвофілів, у мові й поглядах орієнтованих на схід.

Висновок. Образ молоді людини в романі Любка Дереша «Поклоніння ящірці» неодноманітний, зокрема через те, що автор зобразив різні культурні пласти українського суспільства дев'яностих років. Це збірний образ трьох головних героїв, який протиставляється узагальненому образу проросійських гопників на чолі з Фєдьою; образ малого Зеника, у котрому присутня надія на позитивні зміни в майбутньому; образ панків з Теревовлі — неформальної молоді, що коїть несамовиті речі.

Список використаних джерел:

1. Любка Дереш. Поклоніння ящірці: роман. Львів: Кальварія, 2004. 176 с.
2. Неля Смирнова. Постмодернізм сучасної української літератури: лекція. Електронна версія [онлайн] (дата публікації: 30.02.2020 / дата перегляду: 12.05.2022). URL: naurok.com.ua/pokolinnya-bayduzhih-pokolinnya-pofigistiv-u-romani-lyubka-deresha-pokloninnya-yaschirci-162813.html

*Курбанова Пелагія,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Складан Андрій,
викладач,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЙНО–МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ–СЕРВІСУ PENCIL CODE В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасний період розвитку суспільства характеризується процесом інформатизації та пов'язаний із всебічним підвищенням впливу інтелектуальних видів діяльності на всі сторони життя людства.

Процес інформатизації освіти є одним з пріоритетних напрямів глобальної інформатизації суспільства. Він передбачає використання інноваційних інформаційних технологій, методів та засобів з метою реалізації ідеї інтенсифікації навчального процесу, підвищення його ефективності та якості, підготовку підростаючого покоління до повноцінного опанування компетенціями, знаннями, уміннями і навичками, що необхідні в життєдіяльності сучасного інформаційного суспільства.

Розширення спектру застосування комп'ютера в навчальному процесі як стимулюючого механізму формування знань у молодших школярів є педагогічно доцільним й позитивно-емоційно сприятливим.

Досвід початкової ланки освіти з комп'ютерною підтримкою доводить, що інформаційне комп'ютерне забезпечення навчального процесу повсякчасно удосконалюється й ставить нові завдання – розробку якісних пакетів навчальних програм, які забезпечують підвищення ефективності процесу навчання, виховання і розвитку особистості учня. Практика показала, що сучасні комп'ютерні технології, які використовуються в шкільній системі освіти, мають певні протиріччя між завданням, які вони ставлять в процесі навчання і здобутим кінцевим результатом; між новим наповненням змістовної частини і відсутністю доцільної методики їх подання; між досконалим технічним оформленням навчальних пакетів і недостатністю урахування педагогічних закономірностей, обумовлюючих продуктивність системи освіти.

У Державного стандарті початкової освіти вказується, що «метою інформатичної освітньої галузі є формування інформаційно-комунікаційної компетентності та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту». Результатами навчання здобувачів освіти з інформатичної освітньої галузі є розробка та реалізація алгоритмів, створення та налагодження програмних та модульних проектів,

керувати своїми діями та пояснювати власний внесок у спільний результат роботи команди, коментує успішні та невдалі кроки у процесі роботи тощо.

Тому актуальним стає питання введення основ програмування в початковій школі. Питання навчання дітей основам програмування в науковій та науково-методичній літературі обговорюються вченими, вчителями та фахівцями у галузі інформаційних технологій.

Під час програмування в початковій виникає низка проблем: учні ще неспроможні запам'ятовувати складні команди, довгі коди, написані, зазвичай, іноземною мовою. Для вирішення даної суперечності необхідна мова програмування близька до способу мислення дітей, що містить команди для роботи з цікавими і зрозумілими для них об'єктами, але в той же час, що дає міцну основу вивчення інших мов програмування. Середовище програмування використовує об'єкти, які служать метафорами, за допомогою яких учні перетворюють тілесні рухи (поворот праворуч, крок уперед та інші) на поняттєві узагальнення та абстракції, що важливо в молодшому шкільному віці, коли розумова діяльність не відділена від моторної. Таким чином розвивається абстрактне мислення.

Тенденцію раннього навчання програмуванню в школі підтримують численні провідні компанії в галузі інформаційних технологій, надаючи доступні інструменти для програмування в школі. Серед таких ресурсів можна виділити наступні: AppInventor, Scratch, Codecademy, Code.org, Pencil Code тощо.

Розглянемо деякі елементи методики навчання програмування учнів початкової школи за допомогою Pencil Code. Він був розроблений інженером компанії Google Девідом Бау. Це безкоштовний інструмент для вивчення програмування, який працює на сайті <http://pencilcode.net/>. За допомогою нього можна малювати, створювати музику та ігри, а також експериментувати з математичними функціями та геометричними фігурами. Середовище нагадує Scratch та Blockly. Це дозволяє почати роботу з учнями різного віку.

У Pencil Code екран розділений на три частини: панель блоків, поле для написання команд, дошка для виконання. Виконання коду запускається, натискаючи кнопку "run program" посередині екрану.

Вгорі знаходиться панель інструментів. Саме на ній знаходяться посилання та кнопки для виконання спільних дій у середовищі або дій над відкритим проєктом.

Для того, щоб не плутатися у файлах, можна створити окремі папки і зберігати туди проєкти. Єдиним недоліком програми є відсутність автозбереження. Посиланнями на створену програму та кодом можна ділитися з іншими користувачами.

У лівій частині вікна Pencil Code розташована панель блоків. Верхня частина – це назви категорії блоків, а нижня – категорії блоків.

Щоб перемістити блок у панель редактора, його треба просто туди перетягнути. А щоб видалити, просто перетягнути за межі панелі редактора. Вгорі панелі розташована кнопка переходу в режим редагування коду.

Існують два способи вивчення та запам'ятовування команд. Спочатку ввести їх, щоб спробувати – це один із способів. Панель тестування в нижній правій частині екрана дозволяє вводити окремі команди CoffeeScript або JavaScript. Або можна вибрати будь-яку команду і команда буде запущена відразу, щоб побачити, що вона робить.

Основний виконавець команд – це черепашка. Її діями треба керувати за допомогою команд. Виконання відбувається на дошці в квадратик, у системі координат. Черепашка спочатку знаходиться в центрі дошки - у точці відліку системи координат. Система координат влаштована так: початок системи координат розташований у центрі листа; вісь X спрямована зліва направо; вісь Y – знизу нагору. Самих осей координат не видно – вони уявні. Масштаб виміру – черепашкові кроки. На боці однієї клітини міститься 25 кроків черепашки.

Почати роботу в середовищі можна з невеличких завдань, що більше нагадують гру за допомогою малювання. У ART-блоках для початку

вистачить олівця (pen), точки (dot) і квадратика (box), розміри яких визначаються числом у вікні всередині блоку. Для олівця можуть стати у нагоді два його положення (PU) – підняти олівець, (PD) – опустити олівець. Найпростіший малюночок – це точка в поточному місці черепашки.

Малювання крапки не рухає черепашку. Якщо малюється друга точка, то вона знаходиться у тому місці, де і перша точка. У цій справі порядок має значення: друга точка закриє першу, і якщо вона більше, може повністю приховати першу точку.

У учнів може не одразу вийти малювання за командами самостійно. Тому, можна запропонувати учням трохи пограти з готовим кодом, поміняти в ньому параметри, переставляти місцями блоки, дописати готовий код, доповнюючи його новими командами тощо.

У Pencil Code можна навіть грати в ігри, створюючи їх самостійно або обираючи вже з готового коду. Наприклад, заготовити файл, в якому будуть два об'єкти: зелене коло та жовтий квадрат. Черепашці потрібно, рухаючись сходами, пройти шлях від квадратика до кола. Варіантів цього завдання можна вигадати декілька. Наприклад, задати різні початкові координати об'єктів, а також запропонувати в умовах різну кількість і різні довжини сходиночок.

Навчання алгоритмізації та програмуванню передбачає створення та застосування алгоритму. Як показує практика, діти не відразу можуть це робити, для багатьох застосування алгоритму є серйозною проблемою. У зв'язку з цим проговорювати кожний крок вголос.

Отже, середовище Pencil Code дозволяє учням початкової школи знайомитися з основами алгоритмізації та програмування у процесі гри, вивчати складну теми та готуватися до вивчення програмування.

Лещенко Зінаїда,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Марченко Тетяна, викладач,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ З ІНФОРМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Проектне навчання є дуже ефективним і актуальним підходом до викладання та навчання. Проект дозволяє у складі групи виконувати різнопланову діяльність, сприяє формуванню комунікативних здібностей. Після його успішного впровадження в учнів покращується мотивація до навчання та підвищується рівень досягнень. «... проектна діяльність учнів забезпечує пріоритет надпредметних соціально значимих знань і умінь, що найбільше відповідає парадигмі особистісно-орієнтованої освіти, тому що саме ці знання і вміння дозволяють молоді упродовж життя успішно реалізуватися у професійній діяльності.»(Слободяник , ст.3)

Пропонуємо розглянути приклад проектної технології при викладанні інформатики у початковій школі: 2 КЛАС

Назва проекту:	Звуки навколо нас
Основні питання	
Ключове питання:	Чи можна жити без звуків?
Тематичні питання:	Яке значення має звук у житті людини? Чи завжди ми чуємо звук? Чи можна побачити звук?

<p>Змістові питання:</p>	<p>Що теке звук? Як знайти звук? Чи має звук гучність? Чи поширюється звук у водному, газовому середовищі, твердих речовинах? Що таке «Світломузика»?</p>
<p>Стислий опис проекту:</p> <p>Обмірковуючи питання «Чи можна жити без звуків?», учні висловлюють можливі шляхи дослідження, об'єднуються в групи за інтересами, будуть досліджувати основні властивості звуку, дізнаються, яке значення звук має в житті людини. Додатково для учнів буде проведений конкурс мелодії «Краса звуку», діти створять власну мелодію у програмі https://goo.gl/fraFpp або з допомогою музичних інструментів.</p> <p>Окремою темою дослідження може бути мова жестів, дефлімпійський рух.</p>	
<p>проектування (планування) (шляхи вирішення проблеми)</p> <p>I група ЕКСПЕРИМЕНТАТОРИ (конструктори)</p> <p>Проводять дослідження «Як знайти звук»</p> <p>Наприклад такі:</p> <p>1) Обладнання: пластикова пляшка, харчова плівка, резинка, свічка.</p> <p>Зрізати у пляшки дно і затягнути плівкою, закріпити гумкою. Тримати пляшку горлечком до низу де розташована запалена свічка. Різко стукнути по плівці кінчиками пальців, від цього свічка погасла. Можна зробити висновок, що звук оточує все навколо нас.</p> <p>2) Обладнання: пластикова склянка, харчова плівка, резинка, колонка.</p> <p>Відрізати від харчової плівки шматочок, за розміром більше чим склянка. Покласти цю заготовку із плівки на скляну та зафіксувати великою</p>	

резинкою зверху. Вийде «барабан». Потім скатати з вати кульку і покласти зверху на поверхню «барабана». Потім поставити склянку близько до колонки від комп'ютера. Ввімкнути звук. Кулька почне підстрибувати.

Висновок дослідження: звук не можна побачити, але можна побачити роботу звукових хвиль.

Проводять дослідження «Чи має звук гучність?»

Обладнання: пластикова лінійка,

Покласти гнучку пластикову лінійку на стіл так, щоб вона приблизно на три четверті виступала за край стола. Міцно прижати рукою один край лінійки до столу. Іншою рукою відігнути інший край лінійки вниз і відпустити її. Послухати, який звук виникне, і звернути увагу на те, як швидко рухається вільний край лінійки. Повторити дослід, коли лінійка почала рухатися, повільно посуньте її так, щоб вільний край лінійки став менший. Звук змінився. Висновок дослід: при зменшенні довжини коливання кінця лінійки гучність звуку змінюється. Завдяки руху повітря навколо коливання лінійки звукова передається через повітря. Отже, звук має гучність.

Проводять дослідження «Чи поширюється звук у водному, газовому середовищі, твердих речовинах?»

Діти, роблять фотографії дослідів, розписують послідовність виконання та роблять загальні висновки, і це все оформлюють у вигляді презентації в Power Point.

II група МУЗИЧНІ ЕКСПЕРТИ

Друга група підготує інформацію про музику, зв'язок звуку і музики та випустить публікацію в Publisher, а також підготується до конкурсу «Краса звуку», де діти виконають музичні твори, власні музичні твори, створять власну мелодію у програмі <https://goo.gl/fraFpp>,

II група ЖУРНАЛІСТИ

Окремою темою дослідження може бути дефлімпійський рух , мова

жестів.

Учні добирають інформацію з Інтернет ресурсів про спортивні змагання, які проводилися серед дефлімпійців, успіхи українських спортсменів, професії, які допомагають дефлімпійцям, вивчають слово «звук» мовою жестів.

пошук інформації (що треба для вирішення проблеми)

Учні проводять дослідження, шукають інформацію в Інтернеті, підбирають малюнки, навчаються працювати в Power Point, Publisher, створюють мультимедійну презентацію, публікацію, а також підготовляються до конкурсу «Краса звуку», де діти створять власну мелодію у програмі <https://goo.gl/fraFpp>, ознайомляться з мовою жестів і досягнення спортсменів які мають порушення зі слухом.

Продукт (що одержимо в результаті)

презентація з результатами дослідів пов'язані зі звуком, публікації в Publisher про музику, зв'язок звуку і музики, презентація про дефлімпійський рух, спортсменів з порушенням слуху. Слово «звук» мовою жестів, власні музичні твори у програмі <https://goo.gl/fraFpp>,

При презентуванні результатів в учнів формуються вміння виступати перед аудиторією, вміння коротко сформулювати свою думку, використовувати різні мультимедійні засоби, вміння відбирати найяскравіші переконливі факти для аргументації думок. При створенні публікації в учнів формується вміння аргументовано доводити свою думку, використовуючи повні речення, вміння ілюструвати ідеї, комбінуючи текст і зображення.

Отже, поступово опановуючи проектну технологію учні здобувають вміння самостійно вчитися, критично мислити, а також як метод організації та планування своєї подальшої життєдіяльності.

Список використаних джерел:

1. Аналіз поняття «проект», «проектна технологія», «педагогічне проектування» у дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців Слободяник Ольга Володимирівна – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://core.ac.uk/download/pdf/32308793.pdf>
2. Метод проектів Intel® «Навчання для майбутнього» Базовий курс – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://docs.google.com/document/d/1bpX1dsvMvSwpgHMv2LA3goldKcz6YlqgfDirkmX_TzY/edit

*Масло Єлизавета,
студентка спеціальності «Музичне мистецтво»*

*Ісаєнко Ганна,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ВПЛИВ МУЗИКИ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування особистості є складним і багатозначним процесом, на який впливають багато факторів. Це взаємозв'язок розумового та фізичного розвитку, морального та естетичного ставлення до всього, що нас оточує. Під час спілкування з музикою, дитині передаються її настрої і почуття. У цьому сила психологічного впливу музики, завдяки музиці розвивається сприйнятливість і чутливість.

Саме музика, на нашу думку, може стати емоційно-оцінним стрижнем, що дозволяє формувати у дитини естетичне сприйняття інших видів

мистецтва і навколишнього світу, розвивати образне мислення і уяву, естетичну свідомість. Тому формування основ музичної культури, а через неї і художньої, і естетичної культури дитини (дошкільника) – актуальне завдання сьогодення, що дозволяє реалізувати можливості музичного мистецтва в процесі становлення особистості.

Основна проблема, яка відображає сьогоденний стан виховання, навчання і освіти, є проблема розвитку мислення. Вивчення особистості (дитини-дошкільного віку), як суб'єкта виховної та навчальної діяльності, здійснюється на основі теоретичних, методологічних, психологічних і педагогічних підходів.

Для досягнення гармонії в розвитку дошкільника необхідно приділяти увагу не тільки інтелектуальному, але і її моральному та фізичному вдосконаленню, емоційної сфери особистості. Основний акцент робиться на формування у дітей цілісної наукової картини світу. Найдоступнішим для дитини видом діяльності, що відтворює її в єдності думок і почуттів, за допомогою емоційних образів, а не логічних законів, є музичне мистецтво.

Музичне виховання є однією з найважливіших складових гармонійного розвитку дітей, яке є цілеспрямованим процесом формування творчо-активної особистості, здатної сприймати і оцінювати прекрасне. Музика сприяє гармонізації та розвитку всіх духовних здібностей людини і тісно пов'язана з моральним вихованням, так як є певним регулятором людських відносин. Саме завдяки красі люди інтуїтивно тягнуться до добра (Богущ, с. 25)

Один з відомих спеціалістів з естетики М. Коган підкреслює: «Музика гратиме все більшу роль як в художній культурі, так і за її межами, бо подальше зростання ролі в людському житті науки, абстрактного мислення породжуватиме усе більш гостру потребу в урівноваженні цього напрямку людської сфери, його духовних почуттів, його здатності не лише мислити, але і переживати» (Куцин, с. 33)

Під час слухання музики розвивається таке поняття, як емоційно-образний зміст музики. М. Лисенко писав, що музика розвивається разом із розвитком найвищих ідеалів людності, іде в супроводі величних подій історичного життя, у супроводі розвитку релігійних ідеалів. (Лисенко, с. 95)

Активне сприйняття музичних творів здатне задовольняти потребу людей у самих переживаннях, які монотонний побут приносить у недостатній кількості. Музика, безпосередньо впливаючи на почуття дитини, формує її моральний вигляд, сприяє формуванню моральної особистості.

Г. Гендель зазначав, що від музики не лише просто необхідно отримувати задоволення, а під її впливом люди повинні ставати кращими. (Яхніна, с. 25)

Музичне виховання – частина естетичного виховання. Музика забезпечує почуття, сприяє оволодінням вміння відчувати ритм і мелодію твору, формує здібності реагувати на них своїм голосом і рухами, розвиває інтерес до різних музичних інструментів і бажання на них грати. (Орап, с. 99)

Музика допомагає яскраво виплеснути свої емоції, висловити любов до Батьківщини, своєї родини, природи, близьких людей, виховує почуття свідомості і людяності.

Музичне виховання стимулює та корегує природний розвиток особистості, оскільки під впливом почуттів задоволення та радості, які виникли завдяки контакту з музикою, зростає напруженість та активність психічних процесів. (Соловей, с. 123)

Гра на музичному інструменті має великий потенціал емоційного, психологічного та соціального впливу, сприяє формуванню таких особистісних якостей, як гнучкість, експресивність, спонтанність (здібність до імпровізації), толерантність, прищеплює навички невербального спілкування, взаємодії та співпраці. (Соловей, с. 124)

Отже, музичне виховання допомагає розкрити внутрішній та психологічний світ дошкільника (мислення, уява, пам'ять, воля). Відбувається розвиток емоційно-чуттєвої сфери психіки (чуйності, вміння

через музику пізнавати глибину душевних переживань в собі та інших людей).

Без цих якостей не можна уявити собі повноцінну особистість, так і повноцінний розвиток дитини дошкільного віку. Музика, музичне мистецтво, впливаючи на свідомість людини на емоційному рівні, може стати чи не найбільш дієвим і потужним засобом виховного впливу саме в період дошкільного віку.

Музична діяльність створює умови для розвитку гармонійної особистості, в тому числі сприяє розвитку емоційної і комунікативної сфер особистості дитини. І саме музика таїть у собі величезний виховний потенціал, використання якого сприяє формуванню особистості.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. 2006. 283 с.
2. Куцин Е. К. Аспірант, асистент кафедри співу, диригування та музично-теоретичних дисциплін Мукачівського державного університету (Мукачево, Україна) 2019 с. 30-38 (<https://visnyk.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Kutsyn.pdf>)
3. Лисенко М. В. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень у виконанні кобзаря Вересая / М. В. Лисенко. – К. : Музична Україна, 1978. – 95 с.
4. Яхніна Е. З. Методика Музично-ритмічні заняття з дітьми, які мають порушення слуху: навчальний посібник для студентських вищих навчальних закладів / Е. З. Яхніна центр «ВЛАДОС», 2003. с. 20-29
5. Орап М. О. Музичне виховання дітей дошкільного віку. Київ: Главник, 2013. 145 с. Орап, М. О. (2013). *Muzychne vykhovannia ditey doshkilnoho viku*. [Musical education of preschool children]. Kyv, Ukraine.

6. Соловей Яніна Григорівна (2015), кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології обдарованості, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України (<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/85490.pdf>) с. 123-129.

*Мельник Анна,
студентка I курсу спеціальності «Журналістика»*

*Груздьева Олена,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ КНИГИ У ФОРМУВАННІ ПАТРІОТА ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Національно-патріотичне виховання молоді – це запорука миру та державності. У Стратегії національно-патріотичного виховання (Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 289/2019 р.) зазначено, що «формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості здійснюється на прикладах героїчної боротьби Українського народу за утвердження суверенітету власної держави, ідеалів свободи, соборності» [1]. Саме ці приклади ми беремо зі сторінок навчальної, класичної та сучасної літератури. В умовах сьогодення актуальною є думка сучасників про події минулого, видання творів класичної літератури, спрямованих на підняття духу героїзму, відповідальності за долю свого народу. Ряд викликів постає нині перед книжковою галуззю, серед них – тематика творів, забезпечення читацьких інтересів та потреб сучасної людини.

Аналіз досліджень проблеми.

Книжкова галузь в умовах пандемії та російсько-української війни, окрім моніторингу економічного та фінансового стану, потребує актуальної аналітичної інформації про потреби сучасного читача, тематику та проблематику літератури. За даними опитування, проведеного дослідницькою агенцією Info Sapiens у 2020 році, 72% українців прочитали щонайменше одну книгу [2]. Крім навчальної літератури, це й книги для дозвілля.

За соціологічним дослідженням Українського інституту книги «Читання в контексті медіаспоживання та життєконструювання» найпопулярнішими жанрами для дорослих є класика (20%) та детективи (18%). У 2020 року 23% дітей-читачів почали частіше читати під час карантину; 57% дітей читають з примусу [8]. Від того, що це за книги, залежить формування духовних цінностей нашого народу.

Мета і завдання.

Метою роботи є дослідити роль сучасної книги в патріотичному вихованні молоді, презентувати сучасну національно-патріотичну книгу.

Завдання – запропонувати книги сучасних авторів та упорядників, які варто прочитати, подати короткі анотації на зазначені твори.

Виклад основного матеріалу.

Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації [7]. «Сьогодні єдиний шлях повернення державності – громадянсько-патріотичне виховання молоді. Патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що в моєму місті, в моєму навчальному закладі, країні мене стосується, що залежить від мене. Я – творець майбутнього своїх дітей і онуків», — зазначає Ковальчук О. Є. [4]. Саме таке завдання покладається на сучасну літературу. Пропонуємо перелік творів сучасних українських письменників, спрямованих на формування патріота України, людини, що знає історію, культуру, звичаї рідного народу, поважає традиції, віру, батьків, рідну землю.

Ярослав Іванович Яриш (24 лютого 1981, село Ралівка, Самбірський район, Львівська область) — український письменник, актор, сценарист.

Пригодницька повість **«Самійло»** (2017р. Видавництво «Час майстрів»). Історична пригодницька повість з елементами фентезі описує події, які відбуваються в часи безперервних набігів кримсько-татарських загарбників. Підліток Самійло вирушає у небезпечну мандрівку через таврійський степ до Криму, прагнучи звільнити молодшу сестру, поневолену загарбниками. Книжка розповідає про козацтво, козаків-характерників, про честь, звитягу, готовність на самопожертву заради святої мети, друга чи побратима по зброї, про свободу, волю, любов до Бога, Вітчизни і людей, про здатність прощати і вірити [9].

Лариса Миколаївна Ніцой (17 березня 1969, смт. Капітанівка, Новомиргородський район, Кіровоградська область) — українська письменниця, педагогиня, громадська діячка, членкиня Національної спілки письменників України.

Казка для дітей 5 – 10 років **«Незламні мураші»** (2018 р. Видавництво «Самміт-книга»). Це патріотична казка, яка розповідає про мурашиний народ, який щасливо жив, тяжко працював, був щасливий, допоки на нього не напали сусіди-мурахи, що раніше клялися в братній любові. Загарбники зруйнували мурашник, завдали багато горя. Проте мурашиний народ згуртувався, переміг і прогнав ворогів зі своєї землі [6].

Зубченко Олександр Михайлович (4 вересня 1955, Боярка, Київська область) — український письменник.

Серія книжок для підлітків (видавництво «Старого Лева»): **«Перемагаючи долю. Під чужим небом»** (2017 р.), **«Перемагаючи долю. Козацьке щастя»** (2016 р.). Події відбуваються у першій половині XVII сторіччя. Україна потерпає від татарських набігів: у полон потрапляють тисячі українців, ламаються долі, розлучаються рідні серця. Брати Іванко та Юрась опиняються у різних кінцях жорстокого світу. Один був проданий китайському королевичу, а інший опиняється в Турції. Але брати не забули

Україну. Дорога до волі важка, сповнена небезпек та пригод. Щира любов до рідної землі дозволяє вижити, перемогти всі випробування.

Капранов Дмитро Віталійович та Капранов Віталій Віталійович (Брати Капранови) (24 липня 1967, Дубоссари, нині Молдова) — українські письменники, видавці, публіцисти, громадські діячі, блогери.

«Мальована історія незалежності України» (2021 р. Видавництво «Зелений пес») розповідає про історію нашої держави. Автори зазначають, що незалежність не впала з неба – державницька традиція присутня на наших землях зі скіфських часів і майже не переривалася до 1991-го [3]. У творі іде мова про людей, які стояли у витоків української державності, зображено минулі події, що передували появі України на карті світу..

«Історія України від діда Свирида» (2020 р. Видавництво «Сілаєва»). Частина перша розповідає про часи від первісних людей і заселення території України до 1036 року. Частина друга — період XI-XIV століття, від Ярослава Мудрого до битви на Синіх Водах. Частина третя — від Кревської унії 1385 року до Берестейської унії 1596 року. Автори аналізують обставини розгрому Тевтонського ордену, падіння Константинополя, розвалу Золотої Орди, наслідки Великих географічних відкриттів, Малого льодовикового періоду тощо.

Сорока Юрій Михайлович (27 березня 1954, с. Романів Луцького району Волинської області) — український історик, доктор історичних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заступник головного редактора журналу «Волинь моя».

«100 важливих подій історії України» (2019 р. Видавництво «Фоліо»). У книзі зібрано усі позитивні події нашої історії. Автор зосереджує свою увагу на перемогах, яких у країні було немало. Зазначає, що історію України творили відчайдушні герої, незламні воїни, відомі політики, геніальні вчені та філософи, талановиті художники. Мета видання – продемонструвати, що Україна пам'ятає свою історію і враховуючи багаторічний стаж, має намір будувати щасливе, успішне майбутнє.

Оксана Лаврик (1990 р., м. Київ). **«Україна. Все що робить нас українцями»** (2015 р. Видавництво «Віват»).

Мало народитися і жити в Україні, щоб почувати себе українцем — у цьому переконує автор книги «Україна. Все що робить нас українцями» Оксана Лаврик [5]. Вона стверджує, що потрібно вчити істрію, побут, звичаї, мову і культуру свого народу. До книги увійшли старі думи, легенди, прислів'я, загадки, приказки тощо. Яскравим доповненням стали давні рецепти, за якими прабабуся і бабуся готували щоденні та святкові страви. Книга отримала особистий і захоплюючий колорит завдяки акварельним ілюстраціям Надії Старовойтовій та фотознімкам фотографа Володимира Луценка.

Красовицький Олександр Віталійович (17 жовтня 1967, Харків) — український видавець, генеральний директор і основний власник видавництва «Фоліо» (Харків).

«З Україною в серці: патріотична хрестоматія» (2018 р., Видавництво «Фоліо»). Хрестоматія містить найкращі приклади української літератури, серед яких поезії таких авторів: Тараса Шевченка, Лесі Українки, Володимира Сосюри, Івана Драча, Миколи Винграновського, Миколи Вороного та ін., також прозові твори Олександра Довженка, Остапа Вишні, Юрія Смолича, Андрія Чайкоського та ін. Видання повністю виправдовує свої сподівання та цілі — пробудити патріотичний дух читача, представити багате різноманіття літературної спадщини України, познайомити читачів з маловідомими творами українських письменників.

Знання звичаїв, історії, традицій — рушійна і вагома сила у боротьбі за державність і незалежність. Класична і сучасна література є тим підґрунтям, яке міцно тримається на основі національно-патріотичного виховання. Саме твори подібної тематики не дозволять допустити помилок минулого.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 289/2019 р.
Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>
2. Дослідницька агенція Info Sapiens. Режим доступу:
<https://chytomo.com/v-ukraini-riven-chytannia-zris-do-72-doslidzhennia-info-sapiens/>
3. Капранов Д. В., Капранов В. В. Мальована історія незалежності України. Київ: Зелений пес», 2021. 80 с. Режим доступу:
<https://www.yakaboo.ua/mal-ovana-istorija-nezalezhnosti-ukraini.html>
4. Ковальчук О. Є. Сучасний погляд на національно-патріотичне виховання. Режим доступу:
<http://vvak.in.ua/>
5. Лаврик О. Україна. Все що робить нас українцями. Харків: Віват, 2015. Режим доступу: <https://www.yakaboo.ua/ukraina-vse-scho-robit-nas-ukraincjami.html>
6. Ніцой Л. М. Незламні мураші. Київ: Самміт-книга, 2018. 48 с.
Режим доступу: <https://bookopt.com.ua/ru/nezlamni-murashi.html>
7. Сайт Міністерства освіти і науки України. Режим доступу:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya>
8. Український інститут книги «Читання в контексті медіаспоживання та життєконструювання». Режим доступу:
<https://pon.org.ua/novyny/8590-u-nstitut-knigi-pdrahuvali-sklki-chitayut-ukrayinc.html>
9. Яриш Я. І. Самійло. Харків: Час майстрів, 2017. 200 с. Режим доступу: <https://www.yakaboo.ua/samijlo.html>

*Нечитайло Олена,
студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
Свирида Ольга,
викладач облікових дисциплін,
ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
(м. Кам'янець-Подільський, Україна)*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ОЧИМА МОЛОДІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Модернізація та вдосконалення системи вищої освіти залишається актуальним питанням, вирішення якого відбувається за допомогою впровадження новітніх технологій навчання, зокрема інформаційних. Суть такої модернізації найбільше відобразилась у концепції дистанційного навчання, яке завдяки такому глобальному явищу як інтернет охопило широкі верстви суспільства та стає найважливішим чинником його розвитку.

Дистанційне навчання – це така форма організації освітнього процесу, основою якої є самостійна робота людини, яка навчається. Це дає змогу навчатися у зручній для людини час та у віддаленому від викладача місці (тому дистанційне). Необхідність у такому типі навчання вже було відчутно в умовах карантину на період пандемії COVID-19 та набуває все більшої актуальності у період воєнного стану на території України.

Дистанційне навчання дає змогу отримати освіту широкому колу людей, які мають певні обмеження задля очного навчання: працюючі, військові, особи з інвалідністю, в'язні та інші здобувачі освіти, які сьогодні позбавлені можливості очного навчання. Тобто дистанційне навчання передбачає таку організацію навчального процесу, коли здобувач освіти навчається самостійно за розробленою викладачем програмою і віддалений

від нього у просторі чи в часі, однак може вести діалог з ним за допомогою засобів телекомунікації. (1)

Упровадження дистанційного навчання відкриває нові перспективи для здобувачів освіти. Дистанційне навчання має бути цілісним, синтетичним, інтегрованим, гнучким, із широким застосуванням нових інформаційних технологій, що використовуються у трьох основних напрямках: для доставлення навчальної інформації, організації продуктивної самостійної навчально-пізнавальної діяльності, контролю навчальних досягнень студентів.

Серед суттєвих переваг дистанційної форми навчання можна відзначити наступні:

- *Можливість навчатися у будь-який час.* Студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу упродовж семестру йому приділяти на вивчення матеріалу. Він будує для себе індивідуальний графік навчання.

- *Можливість навчатися в будь-якому місці.* Студенти можуть вчитися, не виходячи з дому чи офісу, перебуваючи у будь-якій точці планети. Щоб приступити до навчання, необхідний лише комп'ютер з доступом в Інтернет. Відсутність необхідності щодня відвідувати навчальний заклад - безсумнівний плюс для людей з обмеженими можливостями здоров'я, для проживаючих у важкодоступних місцевостях, батьків з маленькими дітьми.

- *Навчання без відриву від основної діяльності.* Для навчання зовсім не обов'язково брати відпустку на основному місці роботи, виїжджати у відрядження. Також дистанційно можна навчатися на декількох курсах чи у декількох навчальних закладах одночасно.

- *Можливість навчатися у своєму темпі.* Не обов'язково навчатися у тому ж темпі, що й інші студенти. Студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів подивитися відео-лекції, перечитати переписку з викладачем, а вже відомі йому теми

може пропустити. Головне, успішно проходити проміжні та підсумкові атестації.

- *Доступність навчальних матеріалів.* Доступ до всієї необхідної літературі відкривається студенту після реєстрації в системі дистанційного навчання, або він отримує навчальні матеріали електронною поштою. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи методичок.

- *Мобільність.* Зв'язок з викладачами, репетиторами здійснюється різними способами: як on-line, так і off-line. Проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше та швидше, ніж призначити особисту зустріч при очному або заочному навчанні.

- *Навчання в спокійній обстановці.* Проміжна атестація студентів дистанційних курсів проходить у формі on-line тестів. Тому в студентів менше причин для хвилювань. Виключається можливість суб'єктивної оцінки: на систему, яка перевіряє правильність відповідей на питання тесту, не вплине успішність студента з інших предметів, його соціальний статус та інші чинники.

- *Індивідуальний підхід.* При традиційному навчанні викладачеві досить важко приділити необхідну кількість уваги всім студентам групи, підлаштуватися під темп роботи кожного. Використання дистанційних технологій підходить для організації індивідуального підходу. Крім того, що студент сам обирає собі темп навчання, він може оперативно отримати у викладача відповіді на виникаючі питання.

- *Зручність для викладача.* Вчителі, репетитори, викладачі, що займаються педагогічною діяльністю дистанційно, можуть приділяти увагу більшій кількості студентів і працювати, навіть перебуваючи у відрядженні чи на конференції за кордоном. (Хассон, с.92)

Разом з тим, дистанційне навчання не позбавлене і ряду недоліків:

- *Необхідна сильна мотивація.* Практично весь навчальний матеріал студент-дистанційник освоює самостійно. Це вимагає достатньої

сили волі, відповідальності і самоконтролю. Швидше за все, ніхто його підганяти чи заохочувати до навчання не стане. Підтримувати потрібний темп навчання без контролю з боку вдається не всім.

- *Нестача практичних вмінь та навиків.* Досить проблемно якісно організувати дистанційне навчання за напрямками підготовки та спеціальностями, на яких передбачена велика кількість практичних занять. Навіть найсучасніші комп'ютерні тренажери не замінять майбутнім менеджерам «живої» практики.

- *Дистанційна освіта не підходить для розвитку комунікабельності.* При дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, а то і цілком відсутній. Тому така форма навчання не підходить для розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи у команді.

- *Проблема ідентифікації студента.* Поки найефективніший спосіб простежити за тим, чи студент самостійно здавав іспити чи заліки, - це відеоспостереження, що не завжди можливо. Тому на підсумкову атестацію студентам доводиться особисто приїжджати до вузу або його філії. (Миронов, с.2)

Організація дистанційного навчання неможливе без значних капіталовкладень з метою придбання потрібного програмного й апаратного забезпечення. На сьогоднішній день дистанційне навчання є найбільш дорогим способом навчання, але таким, що має великі можливості та перспективи. Саме такий вид навчання забезпечить гнучкість, динамічність та індивідуалізацію навчального процесу, активний зворотний зв'язок між викладачем і здобувачем освіти.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>

2. Данелюк А. Переваги та недоліки дистанційного навчання. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/40682/1/320.pdf>

3. Миронов Ю.Б. Переваги та недоліки дистанційного навчання. URL: <https://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnoho-navchannya>

4. Хассон В. Дж. Критерії якості дистанційної освіти. //Вища освіта. 2004. № 1. С. 92-99.

Ніколенко Юлія,

студентка спеціальності «Початкова освіта»

Діденко Наталія,

канд. пед. н.,

Фаховий коледж «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

(м. Київ, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Використання елементів музейної педагогіки є важливим в системі початкової освіти. Музейна педагогіка як наукова дисципліна утворилася на перетині музеєзнавства, педагогіки й психології, яка розглядає музей як освітню систему. У силу свого міждисциплінарного характеру музейна педагогіка оперує категоріями музеєзнавства та психолого-педагогічних дисциплін.

Музейно-педагогічна технологія – попередньо мотивована спланована спільна проектна діяльність усіх суб'єктів навчально-виховного процесу в музейному середовищі, скерована на позитивний результат, піддається корекції, впливає на формування особистості, духовних цінностей, використання набутого практичного досвіду в професійні діяльності

(Діденко, с. 62). Модель заняття із застосуванням музейно-педагогічних технологій в початковій школі може містити такі структурні етапи: настановно-мотиваційний; цілевизначення; реалізація й осмислення; рефлексивно-емоційний. Основними умовами ефективного застосування музейно-педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи є ефективний вибір форм, методів, прийомів. Проблема вибору таких методів і форм надзвичайно актуальна і потребує подальших наукових розвідок, адже сприяє формуванню ключових компетентностей та ефективному збагаченню чуттєвого досвіду, розвитку пізнавальних інтересів, мислення, виробленню естетичного смаку, набуття життєвого досвіду. Синтез різноманітних методів і форм музейної педагогіки здатний сприяти засвоєнню знань здобувачами початкової освіти, робити вивчення будь-якого предмета цікавим, захопливим. Основними формами організації навчання в початковій школі з використанням музейно-педагогічних технологій є індивідуальні, масові, групові, робота в парах. Пропонуються різноманітні види навчальних занять: музейний квест, музейна карта, віртуальна екскурсія, імітаційні ігри, лепбуки, заняття-колаж, театральні вибірки, майстер-класи, математичний фестиваль. Доречним є використання синтезу традиційних методів зі спеціальними, що нараховуються в музейній експозиції: імпресивний, експресивний, метод музейного моделювання, проблемно-пошуковий, дослідницький, проєктний, інформаційний, асоціативний, «занурення в епоху», рольове «перевтілення».

Аналіз окремих спеціальних методів:

Імпресивний метод – використовується під час таких масових форм як концерт у музеї, свято в музеї, «ніч у музеї», музейний фестиваль, обряд, читання листів, музейний спектакль, лекція, читання оповідань, зустріч з митцем тощо. Аудиторія за таких умов є пасивним спостерігачем.

Експресивний метод – реалізується завдяки створенню ситуацій, за яких учасник буде активним творцем музейно-педагогічного процесу. Наприклад, музейне свято для дошкільнят чи учнів молодшої школи,

підготовлене студентами, майстер-клас, написання листів, створення казки, лінгвістичний чи математичний фестиваль тощо.

Метод музейного моделювання (ММ) – передбачає моделювання ситуацій, подій, процесів, станів, явищ, сприяє практичному застосуванню знань через емоційний вплив від музейного експоната, експозиції, аналізу епістолярної спадщини, тощо.

Дослідницький – спрямований на виконання студентами окремих дослідницьких завдань і робіт, ведення наукового пошуку, створення експозицій (Діденко, с. 53).

В Україні активно формується система діяльності музеїв при навчальних закладах, постійно оновлюється зміст їх діяльності, триває пошук місця й ролі музейної педагогіки в освітньому процесі. Музейні працівники пропонують багатий арсенал різноманітних заходів, які вдало можна поєднати з навчальним матеріалом. З-поміж київських музеїв можна виокремити «Водно-інформаційний центр» або «Музей Води», як приклад вдалого використання музейних технологій у розвитку навчальних, соціальних, екологічних, здоров'язбережувальних компетенцій. Можна запланувати таку екскурсію на уроках природознавства, розглядаючи розділ «Нежива природа». Учні спостерігають, досліджують, порівнюють, формують висновки. Наприклад, елемент демонстрації макету водозабірної системи минулого століття та сучасної системи водопостачання спонукав спостерігачів за допомогою прийому реконструкції вдатися до моделювання русла річки чи вивчати водні ресурси за допомогою інтерактивного глобуса. Під час такого заняття формуються й соціальні компетенції: збереження водного ресурсу. Важливо, що в умовах воєнного часу музеї пропонують різноманітні онлайн-заходи, які ефективно можна поєднувати з програмовим матеріалом.

Багато сучасних музеїв використовують у своїх експозиціях QR-коди. За допомогою спеціального додатку користувач може самостійно ознайомитися з експозицією, історією музею. Головна перевага – легке

розпізнавання і зчитування інформації. У Львові, наприклад, розміщено QR-кодів на майже ста туристичних об'єктах, з-поміж яких: пам'ятки архітектури, церкви, музеї, залізничний вокзал, трамвайні зупинки. О. Горошкіна QR-код визначає як важливий структурний складник сучасних підручників й вбачає перспективу в подальшому розробленні змістового «наповнення» QR-кодів (Горошкіна, с.148). Окремої наукової студії потребує й розроблення різнорівневих інтегрованих завдань з використанням музейного контенту для здобувачів саме початкової освіти.

Успішно можна використовувати «музейні лепбуки» в освітньому процесі учнів початкової школи, забезпечуючи інтеграцію. Лепбук «Легенди Києва», де зібрано легенди міста, у цікавій казковій формі ознайомить учнів з історією міста, екскурсійними маршрутами, музеями, театрами; сприятиме формуванню уяви, мовлення, критичного мислення, патріотизму, формуванню стійкої духовної особистості. Об'єднуючи навчання й виховання в цілісний процес, лепбук дає можливість побудувати діяльність учителя на основі індивідуальних особливостей кожної дитини, створити умови, за яких учень є активним учасником освітнього процесу.

Реалії сучасності вимагають від вчителя бути грамотним, інтелектуально та художньо-естетично розвинутим, соціально активним, застосовувати різноманітні педагогічні технології та засоби для реалізації найважливішої функції – готувати здобувачів початкової школи до адаптації в соціумі.

Отже, використання музейно-педагогічних технологій на уроці початкової школи сприяє становленню особистості учня, формуванню нового способу мислення, підвищенню мотивації до навчальної діяльності, відповідає сучасним тенденціям освіти й може бути темою подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Горошкіна О.М. (2017) Організація самостійної роботи майбутніх учителів української мови в процесі опанування мовознавчих та лінгводидактичних дисциплін // Наукові записки. Серія : Філологічні науки, Кропивницький, Випуск 151, с.143-153
2. Діденко Н.М. (2016) Актуальні проблеми використання музейної педагогіки в лінгводидактиці // International Scintifis-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences: Conference Proceedings, Kielce: Holy Cross University. p. 61 – 64.
3. Діденко Н.М. (2008) Шевченко-художник і Києво-Печерська лавра: урок-екскурсія // Дивослово: щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України №3, с. 53 – 55.
4. Караман С.О. (2008) Методика навчання української мови в гімназії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів освіти, К, Ленвіт, 272 с.
5. Караман, О.В. (2014) Акмеологічний ресурс проблемного підходу у підготовці фахівців української словесності Акмеологія — наука XXI століття : матер. IV Міжнародної науково-практичної конференції, Київ. с. 330-340.
6. Pater R. (2016) Edukacja muzealna – muzea dla dzieci i młodzieży. – Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 227 s.

Олійник Александра,
студентка спеціальності «Журналістика»
Перевертун Ольга,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ПРИЧИНИ І ФОРМИ БУЛІНГУ В ПОВІСТІ АЛЕВТІНИ ШАВЛАЧ «ПАМПУХА»

Із кожним роком мільйони дітей по всьому світу піддаються, такому різновиду насильства як булінг. Дані соціальних опитувань, проведених дитячим фондом ООН Unicef та Спеціальною представницею Генерального секретаря ООН з питань насильства щодо дітей, свідчать, що від різних форм булінгу потерпає понад третина молодих людей у 30 країнах світу. Булінг кваліфікують як навмисне насильство, що не носить характеру самозахисту і не є санкціонованим нормативно-правовими актами держави.

Опитування учнів, проведене у школах України 2016 року, у якому взяли участь понад 4000 реципієнтів, доводить, що найчастіше через булінг страждають підлітки у віці від 15 до 19 років. На питання: «Чому відбувається таке, явище, як булінг» 43 % відповіли, що воно проігнороване дорослими, включно із вчителями, і спричинене особливостями характеру деяких дітей. Наразі 89% опитаних вважають, що проблема булінгу наявна і актуальна в Україні. Загалом, кожна п'ята дитина змушена пропускати це знання через себе у школі (Глобальне опитування про булінг).

Жертвою насильства з боку однолітків, через свій зовнішній вигляд стала головна героїня повісті «Пампуха» Алевтіни Шавлач – Ганя. Коли дівчині виповнилось 13 років її життя кардинально змінилось. Старшашкола і підлітковий вік різко перемінили однокласників дівчини, і разом її усталене життя.

Серед учасників булінгу виділяють:

- активних булерів – ті, хто активно та відкрито підтримує знущання, наприклад, сміхом або приверненням уваги до випадку;
- пасивних булерів – ті, яким подобаються знущання, але вони не демонструють явних ознак підтримки (Тілікіна, с.12-13).

Відрізняючись від решти дівчат, Ганя зазнала глузувань через свою вагу і любов до смаколиків. Кривдники дівчини, на чолі із головними

хуліганамі класу Романом та Давидом і найстрункішою дівчиною у класі Ангеліною, а за сумісництвом – активними булерами, придумали Ганні образливе прізвисько – «Пампуха».

Вирішальна роль у протидії насильству і булінгу належить педагогам. Проте впоратися з цією проблемою вони можуть тільки завдяки системному підходу та підтримки керівництва школи, батьків, представників місцевих органів влади та громадських організацій, а також із залученням та участі дітей та молоді (Калашник, с. 5)

Поскаржитися учительці Ганнуся не могла – молода і амбітна Майя Михайлівна, більше переймалась черезвласну фігуру і здоровехарчування. Поступово із динамікою сюжету образ вчительки перетворюється на пасивного булера: вона не готова з'ясовувати правду, розбиратися із внутрішніми проблемами, які відбуваються у класі, проговорювати і вирішувати їх. Проте завжди готова дорікнути Ганіщодо її вигляду в порівнянні з іншими дівчатами і любові до солодкого.

Відтак, Ганна перетворилась на постійний об'єкт булінгу.

Серед різновидів булінгу виділяють:

- фізичний булінг – штовхання, підніжки, чіпляння, бійки, ляпаси, нанесення тілесних ушкоджень;
- моббінг або психологічний булінг – принизливі погляди, образливі рухи, міміка, поширення чуток;
- економічний – крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей;
- кібербулінг – цькування в інтернеті або в соціальних мережах.

(Булінг в школі)

Удома, для дорослих, Ганя вдавала, що у школі все добре. Навіть, коли дівчині влаштували бойкот у класі, як акт моббінгу, вона не розповіла про це мамі з двох причин: по-перше, не хотіла її турбувати, оскільки мама Ганнусі багато працювала; по-друге, боялась ще більшого цькування у школі.

У пік найбільшого розпачу в житті дівчини з'являється Сашко – красень із паралельно класу, який подобається усім дівчатам і самій Гані. Під час випадкових зустрічей, вона помічає, що не байдужа йому, але він не береться захищати дівчину від її кривдників, виконуючи роль пасивного булера-спостерігача. Сашко поверхнево цікавиться її інтересами, шкодує витратити на неї кошти в кафе, боїться протидіяти знущанням своїх друзів і зрештою розповсюджує приватну переписку з дівчиною, тим самим учиняючи кібербулінг. Для Гані подія стає черговим ударом.

Паралельно у творі можна прослідкувати, як погіршується моральний стан головної героїні: вона пропускає заняття у школі, намагається обмежувати себе у вживанні їжі, але через постійні насмішки навпаки – заїдає стрес.

Тікаючи від фізичного боулінгу – сніжної атаки, влаштованої однокласниками, Ганя випадково зустрічає жінку, яка пропонує їй познайомитися із своєю онукою Іванкою. Яка, за словами тітки, навчалася в престижному ліцеї, із поглибленим вивченням англійської та французької мов, була відмінницею, обожнювала тварин і найголовніше – дивилася улюблений мультсеріал Гані.

У серці дівчини спалахує надія на справжню подругу. Однак розхвалена Іванка виявляється важким підлітком із поганої компанії, куди тепер потрапляє і Ганнуса. Нові друзі підштовхують дівчину на злочин – крадіжку будь-якої техніки із складу, для проходження випробування і посвяти у «вагонівці». Ганна хоче відмовитися від завдання, але бажання мати нових друзів, перемагає.

На диво для самої Гані, хулігани з вагону не ображали її. Вона довіряє новим друзям і розповідає про знущання у школі й про вчительку, яка закриває на це очі, після чого кривдники дівчини самі стають об'єктами знущання. Дружба з «вагонівцями» стає останнім і найскладнішим етапом трансформації у житті дівчини, після чого воно змінюється на краще.

Ганя знаходить шляхи вирішення проблем. Вона починає відвідувати психолога. Спочатку така перспектива видається їй неприємною, але вже після першого візиту Ганя змінює свою думку, і навіть, знаходить там своє кохання –Ярика.

Мама дівчинки, дізнавшись, про проблеми доньки скоротила робочий графік і записалася разом із Ганею на комплекс спортивних вправ, де дівчина не тільки помітно схудла, але й знайшла справжні друзів. Відносини із однокласниками вирівнялись і більше нікому не спадало на думку образливе назвисько «Пампуха».

У своїй повісті Алевтіна Шавлач навмисно поміщає свого персонажа у складний підлітковий вік для того, щоб порушити важливе питання булінгу. І реалістично зображує усі випробування, які проходять жертви цькування, лише з однією метою: запобігти насильству у реальному житті й довести, що шляхи для вирішення цієї проблеми існують.

Підбиваючи підсумок, варто зазначити, що жоден акт булінгу не може бути виправданий. Про це варто говорити і пам'ятати.

Список використаних джерел:

1. Глобальне опитування про буллінг (знуцання у школах). URL: <https://ukraine.ureport.in/opinion/566/>
2. Тілікіна Н. В. (2019) Булінг (цькування) як явище, його форми та учасники. С. 12-13. URL: <https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/main/deps/ps/buling/module1/buling-iak-ivavische.pdf>(дата звернення: 12.05.2022)
3. Калашник О. (2019) Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Київ: ТОВ «Агентство «Україна». 132 с.
4. Булінг у школі, або як діяти батькам, чия дитина постраждала від булінгу. URL: <http://supportme.org.ua/needle-and-bullying/parents-against-bullying>

*Орел Анна,
студентка спеціальності «Музичне мистецтво»
Науковий керівник
Кифенко Анна,
канд. пед. наук
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ МУЗИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ОСОБИСТІТЬ СЛУХАЧА

Серед багатьох чинників, які впливають на психологічний стан сучасної людини, і молоді зокрема, музика займає одне з провідних місць. Оскільки відомо, що з самого початку виникнення людської спільноти, музика була знаряддям пізнання і змінення життя.

Особливе значення музики, як засобу впливу на свідомість, було відоме з прадавніх часів. Музика розглядалася як магічний засіб впливу на психіку при первісному ладі. Так, відомі спроби тлумачення об'єктивних можливостей впливу музики на психіку людини у стародавньому Китаї, Єгипті, Індії та інших країнах. Загальновідомою є роль культової музики у формуванні містико-теологічних поглядів Середньовіччя та інших культурно-історичних періодів. Питання музичного впливу на особистість вивчали мислителі минулого (Г. Гегель, І. Кант, Г. Сковорода, А. Шопенгауер та ін.). Проблема психологічного впливу музичної інформації на особистість слухача є основою системи моральної теології, що є систематично обробленими положеннями про моральне життя і діяльність людини і що є кращим у древній філософії.

Духовний розвиток особистості є предметом дослідження сучасних науковців, таких як М. Бражніков, І. Вознесенський, Н. Герасимова-Персидська, Ю. Келдиш, А. Кифенко, М. Успенський, Л. Корніта та ін.

І. Харитон, вивчаючи питання впливу духовної музики на особистість, акцентує увагу на сакральності, що породжує сугестивний вплив на особистість, який зумовлений психологічними особливостями людини, її естетичними здібностями, переживаннями та емоціями у процесі творення, відтворення і сприймання музики [5]. За А.Кифенко, визначну роль відіграє духовна музика у юнацькі роки розвитку особистості, коли закладається і формується духовно-моральний фундамент майбутнього спеціаліста [3]. А.Рубінштейн, М.Римський-Корсаков, Р.Шуман та ін., вагоме значення надавали музиці як засобу комунікації, підкреслювали її семантичну специфіку та інші особливості музичного мовлення. Ідеалістичне тлумачення музично-психологічних поглядів відображено у працях А.Шопенгауера.

За А. Готсдинером, основним у вивченні сприймання музики є поняття «психічного образу». У психологічній літературі психічний образ (образ сприймання) розуміють як суб'єктивне відображення предметів і явищ об'єктивної дійсності, що забезпечує регуляцію поведінки і діяльності людини [2]. Структура і зміст психічного образу формуються у процесі функціонування і тісної взаємодії трьох підсистем психіки: когнітивної, комунікативної та регулятивної. Вчений наголошує на багаторівневому характері психічного відображення, виділяючи три головні рівні: сенсорно-перцептивний, рівень уяви та рівень понятійного або вербально-логічного мислення. Незважаючи на протилежність образної і понятійної форм психічного відображення, структура образу визначається тісним взаємозв'язком усіх трьох рівнів відображення. Адже для того, щоб у людини сформувався образ, який би забезпечував їй можливість адекватної взаємодії із зовнішнім середовищем, необхідні не лише дані органів відчуття, але й здатність розкрити їхнє значення, виявити суттєве, загальне, закономірне в цих даних [4].

Слухове сприймання виконує когнітивну, комунікативну та регулятивну функції. Когнітивна функція пов'язана з виявленням характеристик цілісності сприймання звуку і предметності образу. Комунікативна, - з формуванням комунікативної підсистеми психіки, що реалізується у процесі спілкування особистості. Оскільки саме у спілкуванні люди обмінюються своїми образами й уявленнями, то сам процес спілкування тісно пов'язаний із процесом формування образу[4]. Регулятивна функція, забезпечує регуляцію поведінки та діяльність індивіда, які організують його оптимальну взаємодію з навколишнім середовищем

Отже, психологічними особливостями впливу музичної інформації на особистість слухача є складність сприймання художньої інформації, закладеної у музичному творі. Сприймання музики може бути активним і пасивним процесом. Для розуміння музики необхідна складна пошукова аналітично-синтетична робота свідомості, спрямована на виділення та об'єднання головних елементів звукового полотна твору, їх осмислення шляхом активізації емоційно-образних асоціативних комплексів.

Список використаних джерел:

1. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини. / Н. О. Ветлугіна – К. : Музична Україна, 2017.
2. Готсдинер А. Л. Музыкальная психология. – М.: Магистр, 2012 – 263 с.
3. Кифенко А. М. Духовна хорова музика в репертуарі наваляного хорового колективу. Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 17. - 362 с.
4. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посібн. – К. : Знання України, 2004. – 236 с

5. Харитон І. М. Феномен духовної музики в українській православній традиції : автореф. дис ... кандидата філ. наук : 09.00.11 / Харитон Ігор Миколайович. Київ. Нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 16с.

Паньків Ірина,

студентка спеціальності «Початкова освіта»

Дем'янчук Оксана,

викладач природничих дисциплін

Коломийський педагогічний фаховий коледж Івано-Франківської

обласної ради

(м. Коломия, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ ДЛЯ РОЗКРИТТЯ ПОНЯТТЯ «ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ» НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Розвиток критичного мислення стає дуже актуальним в нашу епоху, оскільки суспільство має потребу у творчих людях, які вміють самостійно і нестандартно розмірковувати та мислити, пропонувати свої сміливі ідеї, представляти і доводити власну думку, це важливо і для нашої системи освіти. Тому, я вважаю, найважливішим завданням сучасної освіти є створення умов для такої навчальної діяльності, де надають учням можливість самонавчання, самореалізації та саморозвитку. Ці ідеї теж знайшли відображення в концепції Нової Української Школи. Новий стандарт освіти передбачає «...формування в учнів допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження» [1, 2 с.].

І саме ідеї розвитку процесу системного мислення через схеми буде представлено в моїй роботі.

Дуже велика кількість інформації в світі спонукає до необхідності вміти її опрацювати і краще запам'ятовувати. Інтелектуальна карта – це схема, що зображає інформацію мислення і є яскравим інструментом саме систематизації знань. Я вважаю цей спосіб найцікавішим при зображенні процесу загального системного мислення. Тобто “ментальні або інтелект-карти” будемо вважати як одну з новітніх педагогічних технологій, що буде яскравим помічником в реалізації заохочення молодших школярів до здорового способу життя. Українською цей термін звучить так — «карти розуму», «карти пам'яті», «ментальні карти», «асоціативні карти».

Різні сфери використання ментальних карт надзвичайно актуальні для вивчення сучасних українських та зарубіжних педагогів. Теоретичними основами для їх концепцій слугували праці відомих Ш. Амонашвілі, Г. Ващенко, Я.А. Коменського, Й. Г. Песталоцці, С. Русової, В. Шалатова та ін. Проблематикою створення ментальних карт займаються зарубіжні вчені Е. Б'юзен, Б. Б'юзен, Х. Мюллер, Б. Санто, Б. Твісс, Р. Фостер, В. Хартман, Й. Шумпетер, серед вітчизняних науковців –Л. Гончаренко, Н. Терещенко, Г. Ковальчук, М. Сакович, Н. Хвесеня та ін [3,с.149].

Але найточніше і найкраще цю технологію розробив відомий британський психолог Тоні Б'юзен. І у 1997 р. після тривалих досліджень, дійшов висновку, що запис інформації у формі деревоподібної схеми найефективніший, і це дозволить задіяти одразу обидві півкулі мозку: адже графічні знаки та символи активізують ліву, а образні картини та кольори – праву.

Якщо точніше, то **інтелект-карта** (Mind maps) – блок-схема, що наочно зображує завдання, ключові елементи та взаємозв'язки між ними. Вона чудово діє, якщо необхідно впорядкувати багато інформації та подати ідею [2, с.25]. І все це має бути зручно та зрозуміло.

Під час уроку інтелект-карти можуть бути застосовані на етапах вивчення нового матеріалу, повторення, засвоєння і узагальнення матеріалу, рефлексії.

Ось основні принципи створення карт:

1. У центрі аркуша повинно бути зображення, що символізує головну думку.

2. Потім ідуть гілки першого рівня, що розкривають його суть або ідею.

3. Від них і до гілок другого рівня ідуть написані ідеї.

4. Інколи треба додавати графічні символи, пов'язані з певними поняттями.

5. Можна намалювати на різних гілках стрілки, що з'єднують різні поняття.

6. Також відгалуження можна пронумерувати для кращого розуміння.

Ці схеми можна створювати як власноруч, так і за допомогою сучасних зручних онлайн-інструментів. У пригоді вчителю стануть доступні в мережі безкоштовні інтернет -сервіси для створення інтелект-карт *Draw.io*, *Canva*, *XMind*. (2).

Використання карт розуму на уроках навчить учнів систематизувати та аналізувати інформацію. Також здобувачі можуть самостійно складати карти або з допомогою вчителя, це може бути як виконання групового завдання, коли кожна група створює свою гілочку відповідно до певного поняття або об'єкта, після чого вони об'єднуються в загальну карту знань. Це роботи зручно використовувати при вивченні тем з великою кількістю понять і багатьма варіантами виконання робіт.

Пропоную детальніше розглянути використання ментальних карт намальованих мною за допомогою сервісу Xmind у 3 класі під час вивчення предмету «Я Досліджую світ» .

А щоб легко запам'ятовувати навчальний матеріал пропоную наступні схеми при вивченні таких тем « Яка роль органів чуття» [4, с.41], «Що таке нервова система» [4, с.34], детально вивчити скелет людини допоможе схема

з теми «Що утворює опрону-рухову систему» [4, с. 15] або «Які органи утворюють дихальну систему». [4, с.26]. Слід наголосити, що дані карти можна використовувати в режимі демонстрації , коли гілки поступово будуть розгортатися в певному порядку.

Крім того варто відзначити, що не обов'язково малювати ментальні карти за допомогою комп'ютерних програм. Створювати їх діти можуть і на папері. Цей процес для них буде цікавим, пізнавальним і досить ефективним під час вивчення та повторення матеріалу. Слід лише їм пояснити суть методу і що від них вимагається.

Так мої першо- і другокласники зображали асоціації до терміну Батьківщина чи Україна під час вивчення тем «Я і моя сім'я» [6, с.49] і «Що впливає на наш вибір» [4, с.90] предмету «Я досліджую світ» або «Яка роль органів чуття» 3 клас[4, с.41], «Чому потрібно дбати про довкілля» 2 клас. [5, с. 92]

Наприклад, при вивченні у 3 класі розділу 3. Людина і здоров'я. з теми «Як зміцнювати своє здоров'я» мої третьокласники створили таку розгорнуту схему, щоб розкрити поняття ЗАГАРТОВУВАННЯ [4, с. 59]

В результаті можна сказати, що метод ментальних карт - співпраця вчителя і учнів, що допомагає зробити урок різноманітним та цікавим. Я переконалась, що карти розуму сприймаються учнями краще, ніж звичайні тексти, схеми та графіки.

В основному, я знайшла лише переваги у використанні даного методу під час проведення уроків. Адже «Майндмеппінг (mindmapping) – це зручна й ефективна техніка візуалізації, дозволяє згортати величезні масиви інформації, не втрачаючи при цьому її елементів, сприяє створенню ситуації успіху для тих, хто навчається, активує пам'ять і що важливо в наш час гарна допомога при дистанційному навчанні.

Отже, вдало використані карти знань в освіті – це сучасний і дієвий спосіб викладання навчального матеріалу, який зробить будь-який урок цікавим і пізнавальним, а також дозволить учням краще засвоїти матеріал.

Застосування ментальних карт у навчанні може дати величезні позитивні результати, оскільки учні вчаться вибирати, структурувати і запам'ятовувати ключову інформацію, а також відтворювати її в майбутньому. (1)

Також варто відзначити, що карти розуму допомагають розвивати креативне і критичне мислення, пам'ять і увагу, а також зробити процес навчання цікавішим і результативнішим. Саме тому ця технологія і надалі буде перспективною для використання в освітньому процесі.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти. / Кабінет Міністрів України постанова № 688 від 24.07.2019

2. Okada A., Buckingham Shum S., Sherborne T. Knowledge cartography: software tools and mapping techniques. – London: Springer Ltd, 2008. – 424 p.

3. Ментальні карти як засіб візуалізації навчального матеріалу у початковій школі. Копняк Н. Б., Крупська Т. О. «Молодий вчений» № 5.2 (69.2) травень, 2019 р. - с.148-152.

4. Гільберг Т. Г. Я досліджую світ : підруч. Для 3-го кл. Закл. Заг. Серед. Освіти (у 2-х ч.) : ч. 2 / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Лариса Грубіян, Ніна Павич. — Київ : Генеза, 2020. — 160 с. : іл.

5. Гільберг Т. Г. Я досліджую світ : підруч. Для 2-го кл. Закл. Заг. Серед. Освіти (у 2-х ч.) : ч. 2 / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. — Київ : Генеза, 2019. — 144 с. : іл.

6. . Гільберг Т. Г. Я досліджую світ : підруч. Интегр. Курсу для 1-го кл. Закл. Заг. Серед. Освіти (у 2-х ч.) : ч. 2 / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ольга Гнатюк, Ніна Павич. – Київ : Генеза, 2018. – 112 с. : іл.

Інтернет-джерела

1. Всеосвіта»Бібліотека методичних матеріалів»НУШ»Сівак Л.В. "Інтелект карти, фрагменти уроків навчання грамоти з їх використанням» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/intelekt-karti-fragmenti-urokiv-navcanna-gramoti-z-ih-vikoristannam-132836.html>

2. Всеосвіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://vseosvita.ua/news/try-servisy-dlia-stvorennia-intelekt-kart-38149.html>

*Підлетейчук Анастасія,
студентка спеціальності «Початкова освіта. Хореографія»*

Жданович Оксана,

канд. пед. н.,

Коломийський педагогічний коледж

Івано-Франківської обласної ради

(м. Коломия, Україна)

ВАЖКОВИХОВУВАНІ ДІТИ ЯК СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Ще англійський соціаліст-утопіст Роберт Оуен (1771-1858) казав, що асоціальна, злочинна поведінка індивіда залежить не від нього, а від системи, в якій він виховувався. «Знищити обставини, які сприяють створенню злочинних характерів, і злочинців більше не буде; замініть їх обставинами, які розраховані на створення звичок порядку, регулярності, стриманості, праці, – і людина буде володіти цими якостями».

Актуальність теми визначена тим, що на сьогодні велику кількість дітей відносять до так званих «важких». Особливість дитини складно психофізіологічною системою. Оскільки виховання дітей часто займаються не підготовлені люди, у тому числі й педагогічно неосвічені батьки, це призводить до помилок, навіть трагедій, у результаті часто з'являються «важкі», педагогічно занедбані, важковиховувані діти.

Важковиховувані – категорія осіб, в яких під впливом несприятливих для розвитку соціальних, психолого-педагогічних та медико-біологічних

умов з'являється негативне ставлення до навчання, норм поведінки, відбувається зниження або втрата почуття відповідальності за свої вчинки.

Проблема «важких» дітей – одна з центральних психолого-педагогічних проблем, що спричинена труднощами у вихованні підростаючого покоління. Корегувати поведінку сучасного важковиховуваного можливо, якщо сам спеціаліст (соціальний педагог, психолог, вихователь) добре орієнтується не лише в сутності реальних суспільних процесів, але й психології сучасної молоді, знає особливості виховання дітей.

Над даною проблемою працювали в свій час А. С. Макаренко, Е. П. Погребняк, А. І. Кочетов, І. В. Козубовська, Г. В. Товканець, А. Й. Капська та інші.

Аналіз причин та умов, що продовжують протиправну поведінку підлітків, показує, що на це негативно впливає економічна нестабільність в Україні і така специфічна причина, як вади сімейного виховання. За деякими даними, більше половини дітей, які вчиняють злочини, походять з «проблемних» сімей, кожний третій підліток-правопорушник має неповну сім'ю, у 14 % таких дітей батьки алкоголіки, у 4% - ведуть аморальний спосіб життя, а у майже 10 % - родичі (батьки, брати, сестри) були позбавлені волі.

Негативні чинники, що зумовлюють появу важковиховуваних дітей:

1. Неблагополуччя в сім'ї: неповна сім'я, батьки-п'яниці, наркомани, ведуть аморальний спосіб життя; безвідповідальність батьків за виховання дітей, їх психолого-педагогічна неграмотність; негативні приклади в моральній поведінці; брак доброти, сімейного затишку, любові до дітей справжнього батьківського авторитету; прояви насильства, жорстокості; матеріальні нестатки.

2. Низька педагогічна культура в благополучній сім'ї; батько і мати працюють, освічені, інтелектуально розвинені, є матеріальний достаток, що проявляється у створенні для дітей «парникових» умов, призводить до

ослаблення внутрішніх сил особистості, матеріального перенасичення, всездозволеності несформованості системи самовимог і самоконтролю.

3. Недостатній виховний рівень роботи загальноосвітніх закладів: проявляється у перевантаженості програм навчальним матеріалом, який учень не може засвоїти. Це породжує негативізм, опір, намагання «втекти» від навчальної діяльності, почуття власної неповноцінності, меншовартості порівняно з іншими учнями; прояви негативізму з боку вчителів-вихователів до учнів з моральними вадами; недостатній рівень педагогічної культури вихователів (нетактовність, грубощі, авторитаризм та інші); ізоляція, відсторонення від цікавих колективних справ тощо.

Також можемо виокремити такі умови сімейного виховання, що стали причиною виникнення важковиховуваності дітей;

- зачаття дитини у стані сп'яніння чи під дією наркотику;
- батьки - алкоголіки чи наркомани;
- небажана дитина;
- відсутність порозуміння між батьками;
- відсутність порозуміння між батьками під час вагітності мати;
- постійне нервово збудження, стресовий стан вагітної жінки;
- багатодітна сім'я;
- відсутність порозуміння між батьками та дітьми;
- пригнічення батьком чи матір'ю особистості дитини;
- матеріальна незабезпеченість батьків;
- неприйняття дитини батьками як рівноправної особистості;
- лідерство одного з батьків і пригнічення інших членів сім'ї;
- проблеми між батьками або між батьками і дитиною, які виникають у процесі виховання бажаної дитини;
- надмірні прояви любові батьків до дитини, яка не знає, що таке «НІ»;
- смерть одного з батьків або смерть обох батьків;
- батьки зайняті роботою, дитиною не займаються;

- матеріально забезпечена сім'я, батьки мають час, але займаються тільки собою;
- батьки та дитина мають психологічні та ідеологічні розходження;
- непорозуміння між дитиною та батьками в сфері сприйняття навколишнього світу.

Як бачимо, сім'я займає провідну роль у формуванні особистості молодшої людини. Дитина, зростаючи в сім'ї, не тільки спостерігає відносини між дорослими, а є безпосереднім учасником більшості з них. Вона засвоює саме той стиль спілкування, який існує між ними. І якщо він вирізняється конфліктністю, безперервними суперечками, скандалами на ґрунті взаємного егоцентризму, то дитина (хоче вона цього чи ні) сприймає те, що закладено з дитинства на емоційному рівні.

Сім'я для дитини – це середовище проживання і середовище виховання, яке впливає на неї так само сильно, як школа, ЗМІ, громадські організації, трудові колективи, друзі, література і мистецтво. Часто роль сім'ї у формуванні особистості визначається залежністю: яка сім'я, така й людина, що виросла в ній.

Криза сім'ї в нашому суспільстві полягає в тому, що остання все гірше реалізує свою головну функцію – виховання дітей. Більшість спеціалістів приходять до сумного висновку: ми починаємо розплачуватися за індустріальну цивілізацію, вплив якої веде до погіршення звичаїв і людських стосунків і, в кінцевому підсумку до загибелі суспільства.

Як правило коли говорять «хороша сім'я», вкладають в це поняття досить конкретний зміст: матеріальну забезпеченість і її структуру. Але, як стверджує російський соціолог О. Г. Харчев, «матеріальна забезпеченість ще не робить погоди» в сім'ї, а швидше є однією «з умов нормального життя».

Але не слід ототожнювати поняття «неблагополучна сім'я» з поняттям «повна» чи «не повна сім'я». Результати ряду досліджень доводять, що близько 2/3 неповнолітніх правопорушників виховувались вдома батьками.

Групою дослідників було вивчене ставлення батьків до проблеми появи важковиховуваних дітей. Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки:

Значна частина дітей більшу частину дня належить сама собі (70% сімей – 12 годин в день, 22,5% – 8 годин в день, 7,5% – 4 години в день), і батьки не знають, чим вони займаються (75% – взагалі не знають, 25% – іноді знають або здогадуються).

Основний засіб впливу на дитину є покарання (40% - обмеження прав, 37,5% - словесні методи, 22,5% - фізичне покарання).

Батьки рідко задумуються над проблемами поведінки дітей (50% опитуваних) і вважають, що цим має займатися школа, соціальний педагог і психолог (57% опитаних).

Батьки не усвідомлюють впливу сім'ї на виникнення асоціальної поведінки дитини (83,3% звинувачують в усьому компанію в дворі).

Для кращого розуміння даної проблеми наведемо характеристику окремих типових моделей або типів сімейних стосунків, в залежності від ступеню напруженості та наслідків негативного впливу на виховання дітей.

Формально благополучні сім'ї.

Явні негативні фактори відсутні, дітей люблять, характерне співпереживання, щирі розмови. Але водночас між батьками і дітьми існує певна дистанція. Виховання дітей поєднує гіперопіку з елементами завищених вимог.

Сім'ї з підвищеною престижністю.

До них можна віднести й матеріально орієнтовані сім'ї (за І. Підласим), сім'ї, де виховують «кумира» (за М. Гиндикиним), де має місце підлабузний і честолюбний тип виховання (за П. Лесгафтом); у П. Бочкарьової це сім'ї, у яких немає емоційних контактів.

У таких сім'ях дитина живе в матеріальному достатку. Виховання пов'язане з прищеплення їй почуття вибраності. Дитину обожнюють, виконують всі її забаганки. Дитина виростає часто грубою і самовпевненою,

закоханою в себе; в діях керується лише особистою вигодою, через що відчужена від оточуючих.

Конфліктні сім'ї.

Їх ще можна назвати ворожими (за І. Підласим). Дітям тут досить погано. Батьки конфліктують між собою, і поведінка дітей, їхні життєві прагнення теж викликають конфлікти. Часто виховання хаотичне через незгоду батьків.

Педагогічно некомпетентні сім'ї.

Звичайно, елементи педагогічної некомпетентності можуть мати місце в кожній сім'ї, зокрема, при виникненні складних у виховному відношенні ситуаціях, але в даному випадку батьки просто не розуміють особливостей розвитку дитини як вікових, так і індивідуальних.

Сім'ї з недоліками виховних ресурсів.

До цієї групи можна віднести найбільшу частину сімей, які самі по собі не формують «важких» дітей, але створюють несприятливий фон для виховання, тим самим спричинюючи появу важких дітей:

сім'ї зі структурним порушенням (неповні, зруйновані);

з низьким загальним розвитком батьків;

з низьким матеріальним рівнем;

Слід виокремити аморальні сім'ї, які швидше за все, є тимчасовим притулком для дітей, котрих там не чекають, не люблять. Діти є постійними свідками пияцтва, бійок, грубощів, сексуальних зв'язків, насилля, що у 30% випадків спонукає їх до антигромадських вчинків, підвищеної агресивності, уповільнює розумовий розвиток.

Перелічені типи сімейних стосунків рідко існують у чистому вигляді. Але диференціація їх хоча б таким чином дозволить соціальному педагогу виділити найбільш відповідні форми роботи з дитиною і сім'єю: від надання порад-консультацій до негайного вилучення дитини із сім'ї.

Як бачимо, проблема важких дітей є комплексна, і вирішувати її треба комплексно; враховуючи важкі аспекти вихованні дітей, молодих і навіть

дорослих. Соціальний педагог повинен у роботі з даними дітьми бути стриманим, розважливим, опиратися на позитивні якості вихованні, а також дотримуватися єдності і систематичності педагогічних впливів. Вирішувати ці питання доводиться різним організаціям у різних сферах діяльності. Щодо держави то, здійснюючи заходи загально соціального рівня, держава повинна виходити з прагнення не стільки встановити опіку над сім'ями, скільки створити умови для їх самостійного життєзабезпечення, особливо якщо держава не може безпосередньо підтримувати сім'ї. Основним напрямом її політики має стати не тільки їх соціальний захист, а й створення відповідних умов для нормального функціонування, саморозвитку, самореалізації, прояву ініціативи, розкриття потенційних можливостей сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Васильківська І. Сімейне виховання в Україні: шляхи вдосконалення в аспекті запобігання злочинності неповнолітніх // Право України. – 2000. - №4. – с. 99-102.
2. Воспитание трудного ребенка: Дети с девиантным поведением: Учеб.-метод. Пособие / Под ред. М.И. Рожкова. – М.:Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2001. – 140с.
3. Козубовська І. В., Товканець Г. В. Особливості професійно-педагогічного спілкування з важковиховуваними дітьми шкільного віку: Навчально-методичний посібник. – Уж., 1999.
4. Максимова Н. Ю. Виховна робота з соціально дезадаптованими школярами: Метод. Рекомендації. – К., 1999.
5. Проблемні сім'ї: батьки і діти – К., 1998.
6. Соціальна педагогіка/За ред. А. Й. Капської. – К.,2000.
7. Технології соціально – педагогічної роботи: Навчальний посібник /За заг. ред. А.Й. Капської – К.,2000.

Полюк Ангеліна),
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Вінтоняк Ігор,
керівник фізичного виховання, викладач дисциплін фізичне виховання та
методики навчання фізкультурної освітньої галузі,
Коломийський педагогічний фаховий коледж
Івано-Франківської обласної ради
(м. Коломия, Україна)

З ПРАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНО-ФОЛЬКЛОРНОГО СВЯТА «КОЗАЦЬКІ ЗАБАВИ»

Фізична культура в Україні своїм корінням сягає в далекі праукраїнські часи.

Поклоніння силам природи, божествам, уславлення їх піснями, танцями та іграми мало під собою практичну основу – прагнення задобрити навколишню природу і таким чином забезпечити собі достаток і благополуччя. Ігри присвячувалися матері-Землі, богу Сонця - Ярилу, богу війни Перуну. Масові ігри слов'ян відбувалися на весіллях, в місцях обміну товарів, на похоронах та після судів (незалежно від результатів). Ігрища склалися з танців, пісень, різноманітних ігор та фізичних вправ, що мали змагальний характер. На ігрищах молодь прагнула показати своє вміння в стрільбі з лука, киданні каменів в ціль і на відстань, верховій їзді і т. д. [3]

Живучи серед войовничих народів, стародавні слов'яни особливу увагу зосереджували на військово-фізичному вихованні молоді.

Традиційні засоби і форми фізичної культури українців отримали свій подальший розвиток в часи існування Київської Русі. Поступово починає складатися досить чітка система фізичного та психофізичного виховання дітей і молоді. Дітей з семи років навчали стрільбі з лука, володінню списом і арканом, їзді верхи, а з 12 років - справжньому військовому мистецтву. За

своїм соціальним значенням система військово-фізичного виховання в Київській Русі була не менш, а може, й більш прогресивна, ніж, наприклад, рицарські системи на Заході. Пояснюється це історичними особливостями розвитку українського народу і, зокрема, відповідальністю батьків за виховання своїх дітей. [3]

Вершиною українського тіловиховання стала система фізичної культури запорозьких козаків. Ця система, що увібрала в себе весь багатовіковий народний досвід, стала однією з найдосконаліших систем підготовки воїнів тодішньої Європи. Основу козацького тіловиховання складала: початковий відбір молоді, підготовка їх в січових школах та школах джур, самостійні заняття фізичними вправами, різноманітні змагання. Козаки вчилися досконало володіти зброєю, керувати човном, оволодівати козацькими єдиноборствами (гопак, гойдок, спас) та козацьким характерництвом. Важко переоцінити те велике освітнє і практичне значення системи фізичного загартування запорозьких козаків, що було частиною комплексної і цілісної системи ідейного, морального, естетичного та військового виховання. Але, на жаль, чимало компонентів цієї системи на сьогодні загублено і забуто. Тому вивчення цих вправ, динаміки і структури їх рухів дасть можливість заповнити невідомі ланки козацької гімнастики і, таким чином, відтворити цілісну систему фізичної культури запорожців. Крім цього, в наш час робляться перші кроки в створенні української системи фізичної культури, і врахування історичного досвіду стане надійним фундаментом її розбудови. [1-2]

Потрібно відзначити, що фізичне виховання дітей і молоді того часу спиралось на багатовікові традиції, що передавалися з покоління в покоління. Серед них – відповідальність за виховання своїх дітей. Батько розвивав у сина силу, спритність, витривалість, загартовував його тіло, виховував мужній характер і моральні якості. За словами Павла Апелського, в Україні люди від дитини вчать їздити верхи, стріляти з рушниць і луків та бути відважними. Коли юнак досягав повноліття "...батько садовив його на коня,

давав йому в руки лук і стріли", – наказуючи синові при цьому: "віднині здобувай собі харч цим знаряддям, як знаєш". [2]

Другий напрямок розвитку фізичної культури в Україні полягав в оздоровчому, рекреаційному спрямуванні. Тяжка щоденна праця чергувалась з радощами в свята. Як твердять літописи, за часів козацтва були різноманітні рухливі ігри та фізичні вправи, що поширювалися серед усіх верств населення. Молодіжні ігри та забави, які тісно пов'язані з календарними обрядами, в основному носять жартівливий, розважальний характер. [1]

У той час дуже великого поширення набули дитячі рухливі ігри. Завдяки їм формувались такі якості як стриманість, кмітливість, наполегливість, організованість, розвивалися сила, спритність, швидкість, витривалість та гнучкість. Поставлена мета досягалась через різноманітні рухи, ходьбу, стрибання, біг, кидання чи перенесення предметів. Самобутність українських ігор полягає в тому, що добра половина їх супроводжується піснями, примовками та приказками. Ігри-пісні вчать дитину вправно володіти словом, додержуватись етичних норм поведінки, пробуджують хист до художнього слова, танцю й театрального мистецтва. [3]

Дослідники, які вивчають особливості рухливих ігор в Україні, як правило, поділяють їх на весняні, літні, зимові, підкреслюючи, що фізичне виховання дітей було цілорічним. В школах, які були поширені за часів козацької доби, при кожній українській церкві існувала велика кількість звичаїв та обрядів, що фізично та духовно формували особистість школяра. Потрібно відзначити, що майже всі свята супроводжувалися дитячими забавами та рухливими іграми. Таким чином, незважаючи на усілякі утиски та поневір'яння, український народ зумів зберегти і примножити вікові традиції та обряди в галузі фізичного виховання дітей та молоді, тим самим створити певну систему фізичної культури в Україні, що служило вихованню здорового і міцного покоління, яке поповнювало лави запорозьких козаків. Одним з найбільш ефективних засобів ознайомлення дітей та молоді з

джерелами національної історії та культури є козацькі забави. Вони сприяють патріотичному вихованню, осмисленню себе, своєї особистості як частини великого українського народу, пробуджують національну самосвідомість, морально і фізично загартовують їх. [3]

Мають місце козацькі забави і в навчально-виховній практиці нашого коледжу.

Ось уже протягом майже 30 років у нашому закладі щорічно організовується спортивно-фольклорне свято «КОЗАЦЬКІ ЗАБАВИ». Змагання проводяться на міському стадіоні. Складається сценарій свята. У святі беруть участь всі студенти коледжу. Кожна група має емблему, назву куреня та девіз, які оголошуються в ході свята. Спочатку проводяться конкурси на краще виконання пісні, стройовий крок та зовнішній вигляд. Потім переходимо до спортивних конкурсів: біг у мішку, метання спису (або тенісного м'яча), стрільба з лука, бій на бочках подушками, піднімання гирі, чия рука найсильніша, штовхання ковбана на дальність, перетягування канату, різноманітні естафети. Конкурси кожного року змінюються. Закінчуються змагання товариською зустріччю з футболу або волейболу збірних команд викладачів та студентів. Після оголошення результатів змагань переможцям вручають грамоти та подарунки. Із козацьким маршем учасники свята залишають місце проведення змагань.

Отже, таким чином, спортивно-виховні заходи на зразок «КОЗАЦЬКИХ ЗАБАВ» - вагомий елемент у ланці навчально-виховного процесу Коломийського педагогічного фахового коледжу Івано-Франківської обласної ради, адже сприяють розвитку та вихованню фізичних і духовних якостей студентів, формують патріотично свідому особистість.

Список використаних джерел:

1. Завацький В. І. Козацькі забави / В. І. Завацький, А. В. Цьось, О. І. Бичук, Л. І. Пономаренко. – Луцьк : Настир'я, 1994. – С. 108.

2. Лисова В. Я. Спортивні свята та розваги / В.Я. Лисова, Т. С. Яковлєва. – М., 2000. – С. 3–4.

3. Цьось А. В. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку ХІХ ст. / А. В. Цьось, Н. А. Деделюк. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 456 с.

Полякова Ельвіра,

студентка спеціальності «Початкова освіта»

Кашуба Наталія,

канд. філ. н.,

Фаховий коледж «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

(м. Київ, Україна)

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

У зв'язку з впровадженням реформ у початковій освіті найефективнішими є інтерактивні методи для уроків навчання грамоти. Використання інтерактивних методів під час проведення уроків навчання грамоти у початковій школі є дуже актуальними. Під навчання варто приділяти увагу емоційному налаштуванню класу, його вмотивованості та налаштуванню. Пізнавальна активність першокласників буде значно вища, якщо вчитель буде використовувати інтерактивні методи навчання. Упродовж усього періоду навчання грамоти необхідно формувати у першокласників уміння слухати і розуміти запитання, відповідати на поставлене запитання, говорити на задану тему, долучатися до розмови, висловлювати свою думку, доводити її, доповнювати інших, заперечувати

(Пономарьова, с. 88). Саме інтерактивні методи навчання та різноманітні дидактичні ігри допоможуть вчителю залучати учнів до активної мовленнєвої діяльності, вмотивувати роботу класу та пробудити пізнавальний інтерес.

Під час уроків навчання грамоти важливо здивувати учня, викликати у нього емоції та переживання. Адже здивування підвищує інтерес, слугує поштовхом для підвищення вмотивованості, формує потребу в знаннях. Варто вводити в процес навчання інтерактивні методи та дидактичні ігри, адже це сприяє не лише підвищенню результатів, а й покращує увесь процес навчання загалом. Інтерактивні методи можуть бути адаптовані під будь-яку тему та етап уроку. Вчитель самостійно створює його наповнення та пристосовує до класу, враховуючи їх вік, інтереси, рівень наявних знань, умінь та навичок, особливості сприймання та засвоєння інформації.

Існує розгалужена система інтерактивних засобів навчання. Цей метод має декілька назв Кубики історії або Rory's Story Cubes. Кожен учасник стає оповідачем, що дозволяє розвивати усне мовлення. Варто зазначити, що при правильному ознайомленні дітей з грою, можна ввести її у буденне життя учнів: використання гри на перервах, групах продовжено дня або при зустрічах з друзями.

Процес гри не є складним для розуміння: кубик підкинується і створюється історія, починаючи з «Одного разу...», використовуючи дев'ять символів на гранях кубиків. Дев'ять кубиків набору містять 54 картинки, на яких зображені різні предмети: півмісяць, знак питання, смайлик, бджола, яблуко, годинник, ключ та інші. Грати в Казкові кубики історій Рорі дуже просто: гравець у свій хід просто кидає всі кубики і складає історію, відштовхуючись від малюнків, що випали.

Особливість полягає в тому, що правильних відповідей немає, розвивається уява та вміння фантазувати, гра розвиває мислення, дикцію та вчить не лише доносити співрозмовнику свої думки, а й слухати інших. Відходячи від шаблонів, ми надаємо можливість здобувачам освіти

освоювати нові функції нашого мислення, відпрацьовуючи при цьому раніше набуті вміння та навички.

Наступний інтерактивний метод має назву сторителінг. Сторителінг – це спосіб передання інформації через розповідання від власного імені емоційно пережитих історій, що активує пізнавальну діяльність слухачів, посилює вплив отриманої інформації на людину (Пономарьова, с. 88). Англійська назва методу має в собі коротку інструкцію до його використання: story – історія, telling – розповідати.

Способи застосування методу на уроці :

- створення власної історії на основі наявної біографії;
- «переміщення» письменника/героя твору в часі;
- власна історія з героєм певного твору (виклад від його імені);
- виклад твору від імені героя твору;
- інсценування спілкування головних героїв тощо.

Психологи давно відстежили, що інформація, подана в емоційно насиченій формі краще сприймається, усвідомлюється й запам'ятовується, ніж в емоційно нейтральному, сухому викладі (Пономарьова, с. 21). Це варто пам'ятати та неухильно застосовувати під час планування уроків та пошуку шляхів роботи з класом.

Метод «Шість капелюхів» – це психологічна рольова гра, сенс якої полягає в тому, щоб розглянути одну і ту ж проблемну ситуацію з 6 незалежних одна від одної точок зору. Це дозволяє сформувати найбільш повне уявлення про предмет дискусії на логічному й емоційному рівнях, оцінити переваги і недоліки.

Капелюх певного кольору передбачає включення відповідного режиму мислення, якому має слідувати учень чи команда в момент аргументації своєї позиції у процесі дискусійної гри: білий – аналіз відомих фактів та цифр; жовтий – пошук переваг; чорний – оцінка ситуації з точки зору наявності недоліків, ризиків та загроз її розвитку; червоний – увага до емоцій, відчуттів та інтуїції; зелений – пошук альтернатив, генерація ідей, модифікація вже

наявних напрацювань; синій – підбиття підсумків і обговорення користі та ефективності методу в конкретних умовах.

У процесі дискусії спочатку слід надати слово представникам Білого капелюха перш ніж оцінити будь-яке проблемне питання, варто передусім ознайомитись з інформацією про предмет обговорення. Після Чорного варто надати слово Жовтому – це урівноважить думки й оцінки. Останнім потрібно вислухати Синій капелюх. Послідовність виступів представників капелюхів іншого кольору можна узгодити в процесі дискусії – залежно від активності учасників гри. До функціональних переваг методу належить можливість навчити учнів приймати участь у дискусії, формулювати вміння висловлювати свої думки відповідно до конкретної позиції, вміння приймати до уваги позицію інших, аналізувати та підсумовувати.

Отже, під час дослідження даної теми було виявлено, що питання розвитку мовлення початківців інтерактивними засобами є актуальною темою, а особливо розвиток у здобувачів освіти навичок зв'язного висловлювання (як усного, так і письмового), умінь чітко та зрозуміло формулювати свої думки, виразно читати текст та розуміти його тощо. Важливість цієї теми обумовлюється тим, що уроки навчання грамоти не існують опосередковано від інших предметів, а виступають як шлях до опанування учнями всіх інших предметів, які викладаються державною мовою. Завдяки цікавому процесу розвитку мовленню учень має змогу сприймати й вивчати навколишній світ, практично застосовуючи навчальні, пізнавальні й виховні функції мови, навчатися граючись.

Список використаних джерел:

1. Кондратенко Л. (2018) Особливості сприймання сучасними учнями початкової школи навчальної інформації. Початкова школа. № 9. С. 14 – 17.
2. Пономарьова К. І. (2018) Пріоритети в навчанні грамоти першокласників НУШ. Початкова школа. № 8. С. 21 – 26.

3. Пономарьова К. І. (2020) Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ. 88 с.

4. Пономарьова К. І. (2018) Пріоритети в навчанні грамоти першокласників НУШ. Початкова школа. № 8. С. 21 – 26.

5. Прилипко Т. Ю. (2018) Опановуємо українську мову як рідну й державну: комунікативні компетентності учнів. Вивчаємо українську мову та літературу. № 13 – 14. С. 6 – 9.

*Прокопенко Марія-Святослава,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Горніцька Анастасія, викладач,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ОНЛАЙНОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ТА МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Згідно з новим Державним стандартом початкової освіти «метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості».

Важливим елементом процесу навчання є система оцінювання як складова управління якістю освіти. У Концепції Нової української школи вказано, що оцінки слугуватимуть для аналізу індивідуального прогресу і плануванню індивідуального темпу навчання, а не ранжуванню учнів, тобто

будуть рекомендаціями до дії. В основу підходу до оцінювання буде взято описове формувальне оцінювання з елементами автентичності(Локшина с.7).

Безпосередньо термін «формувальне оцінювання» запровадили англійські вчені П. Блек і Д. Вільямс. Вони розглядали оцінювання як усі дії вчителя та його учнів в оцінюванні самих себе, що забезпечують дотримання інформації, використовуючи зворотний зв'язок для корекції процесу навчання (Бакуліна, с.11).

Для педагога формувальне оцінювання означає бути поруч із учнем і вести його до успіху. Системне залучення учнів до збирання та перевірки інформації про своє навчання допомагає їм ставати відповідальними й самостійними.

Для ефективного зворотнього зв'язку вчителя та учнів розробники дистанційного курсу «Цифрові інструменти формуального оцінювання» підібрали інструменти оцінювання засобами Plickers, Kahoot, Triventy та Wordwall.

Ресурси та додатки, що дозволяють спільно обговорювати ідеї в режимі онлайн:

- спільні дошки (<https://padlet.com/>, <http://en.linoit.com/>);
- онлайнві документи (<https://drive.google.com>, <https://onedrive.live.com>, додатки WPS Office, Polaris Office тощо);
- карти знань (<https://www.lucidchart.com>, <https://bubbl.us/>, <https://coggle.it/>, додатки MindMeister, Mindomo тощо);
- сервіси для проведення мозкових штурмів (<https://www.stormboard.com/>, додатки Solo Brainstorming App, Idea Manager - Your Brainstorming Buddy, Brainstormer - Ideas Generator by Brainstorming, Brainstorm тощо).

Ресурси та додатки, що дозволяють:

- створювати онлайнві інтерактивні вправи, ребуси, кросворди, робочі аркуші тощо(<https://learningapps.org/>,<http://miksike.net.ua/>,

<https://www.studystack.com/>, <http://rebus1.com/ua/>, <http://www.classtools.net/>,
<https://www.wixie.com/>, <https://app.wizer.me/> тощо);

- використовувати готові інтерактивні вправи та ігри (<https://learning.ua/>,

<https://miyklas.com.ua>,<https://vchy.com.ua>,<https://novashkola.ua/>,<https://ukr-mova.in.ua>, <https://online.seterra.com/ru> тощо).

Ресурси та додатки, що дозволяють створювати онлайнві форми оцінювання (анкети, тести, вікторини):

- https://www.google.com/intl/uk_UA/forms/about/, <https://plickers.com/>,
<https://quizizz.com/>, <https://www.quizalize.com/>, <http://www.triventy.com/>.

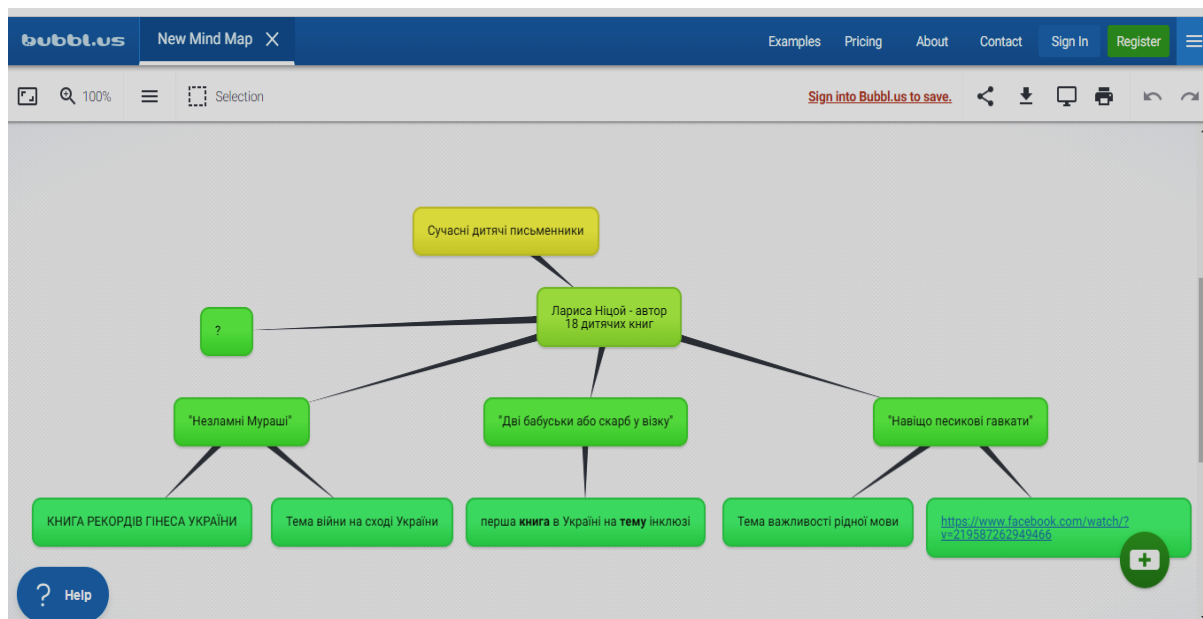
Ресурси, що дозволяють створювати та використовувати:

- блоги (<https://www.blogger.com>, <https://wordpress.com> тощо);
- щоденники (<http://dayoneapp.com/>);
- календарі та планувальники (<https://calendar.google.com>,
<https://evernote.com/intl/ru/>, <https://trello.com/> тощо).

Розглянемо декілька прикладів, як ми застосовуємо на уроках літературного читання з дітьми зазначені вище платформи.

«Метод інтелект-карт», створений англійським ученим і бізнесменом Тоні Бьюзеном, допомагає нам розвивати критичне мислення в наших вихованців. Суть методу полягає в тому, щоб навчити учнів схематично зображати свої думки. Тоні Бьюзен запропонував ідею створення діаграм зв'язків, що одержали назву «ментальні карти» або «карти знань». Карти знань можна зображати на папері, на дошці вручну, за допомогою різних програмних забезпечень. Працюємо на платформі <https://bubbl.us/> (Мал.1).

Мал.1 Карта знань «Сучасні дитячі письменники»

Цікавим також є для дітей генератор ребусів, оскільки кожен може отримати власний результат, діти можуть вводити як загальні поняття так і імена головних героїв і отримують відповідь. Для прикладу вводимо прізвище та ім'я дитячої письменниці Лариси Ніцой і отримуємо результат (http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator&enter=1).

За останні десятиліття формувальне оцінювання активно впроваджується у світі, зокрема у країнах ЄС, та набуває дедалі більшої ваги в Україні. Його особливостями є сприяння у формуванні й розвитку особистості учня, що досягається за рахунок забезпечення ефективного зворотного зв'язку з учнем, активної участі учня в процесі навчання, постійного коригування навчального процесу, мотивування учня, усвідомлення ним відповідальності за власне навчання. Це означає, що застосування технології формувального оцінювання на сучасному етапі може перетворитись на один із ключових важелів забезпечення якісної освіти.

Список використаних джерел:

1. Наталія Бакуліна, Олена Фідкевич Теорія і практика формувального оцінювання у 1-2 класах. Київ: «Генеза». 2020. 64 с.
2. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45-57
3. Локшина О. Інновації в оцінюванні навчальних досягнень учнів у шкільній освіті країн Європейського союзу / Олена Локшина // Порівняльно-педагогічні студії. 2009. № 2. С. 107-113.
4. http://courses.teachhub.com/pluginfile.php/1031/mod_resource/content/3/1.

Рудневський Олександр,

студент III курсу спеціальності «Журналістика»

Ловейко Тетяна,

викладач Фахового коледжу «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

ДІАХРОНІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОШИРЕНOSTІ ТОПОНІМА «УКРАЇНА» У СВІТОВОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Постановка проблеми. Топонім Україна має майже тисячолітню історію. Це слово близьке кожному українцю. Його розвиток та поширеність у медійному просторі вказують на активність нашої держави на світовій арені. Саме тому дослідження поширення топоніма Україна є важливим, особливо в діахронічному аспекті, адже подібний підхід допомагає розкрити історію явища.

Аналіз досліджень проблеми. Досліджень української топоніміки досить багато. Варто згадати таких авторів: Бушаков В. А., Афанасьєв О. Є., Купас Т. Г., Царалунга І. Б. та багато інших. Як і в будь-якій європейській країні, в Україні є велика кількість досліджень про нашу державу в різних

наукових сферах. Проте діяхронічного аналізу поширення топоніма Україна бракує. Хоча саме подібне дослідження може показати на мовному рівні інтегрованість України у глобальну медійну систему.

Мета і завдання. Метою нашого дослідження є діяхронічний аналіз поширеності топоніма Україна у світовому медійному просторі.

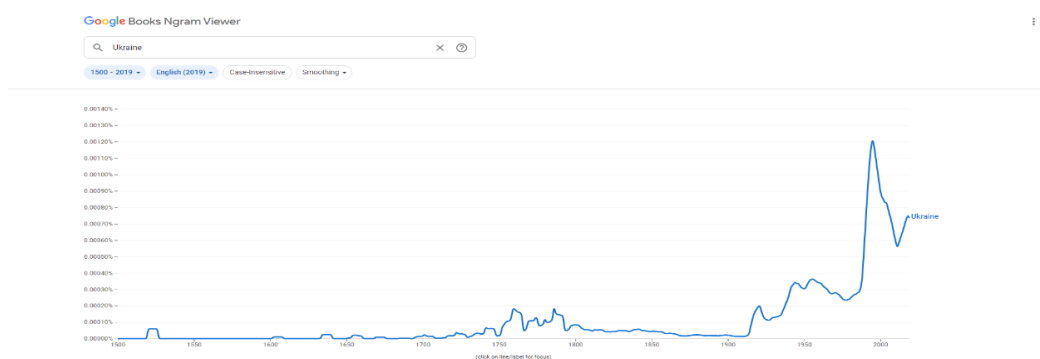
Виклад основного матеріалу. На перший варіант слова Україна можна натрапити в «Київському літописі» XII століття, але тоді він писався як Оукраина. Окрім написання, відрізнялося і значення: у літописі слово вживається декілька разів, і зазвичай відноситься до різних прикордонних територій, що досить дивно, адже столицею Русі був саме Київ. Звідси виникає цілком закономірне питання, як центр можна назвати окраїною. Топонім Оукраина також з'являється й у Галицько-Волинському літописі (XIII століття) [1].

Для позначення конкретної географічної території вище розглядуване слово почали використовувати в XVI / XVII століттях. Після Люблінської унії 1559 року топонім починає функціонувати на території тогочасної Речі Посполитої, а в універсалі 1580 року король Стефан Баторій зазначає: «Старостам, подстаростам, державцам, княжатом, паном, рицерского стану людем на Украйне Руской, Киевской, Волынской, Подляшской, Браславской мешкающим» [1].

Тут слово Україна використовується для позначення всіх руських володінь Речі Посполитої: як нових, так й історичних. Але остаточна крапка буде поставлена вже в козацький період: козаки не тільки будуть самі використовувати топонім Україна, а й поширять його на всю Європу. Саме тоді з'являються перші західноєвропейські мапи, на яких території нашої держави названі Україною. Особливий внесок у поширення топоніма зробив німецький картограф Йоганн-Баптіст Гоманн своїми мапами 1711 та 1712 року: на них Україна позначала сучасну Наддніпрянщину [1].

Україна у світі: Нова історія

Базові знання про походження топоніма Україна дають можливість далі прослідкувати специфіку його функціонування. Для того, щоб з'ясувати популярність терміну, варто скористатися Google Books Ngram Viewer — найбільшою онлайн базою текстів. Оскільки нас цікавить Україна саме в міжнародному контексті, то одразу ж перейдемо до англomовного варіанту — Ukraine.

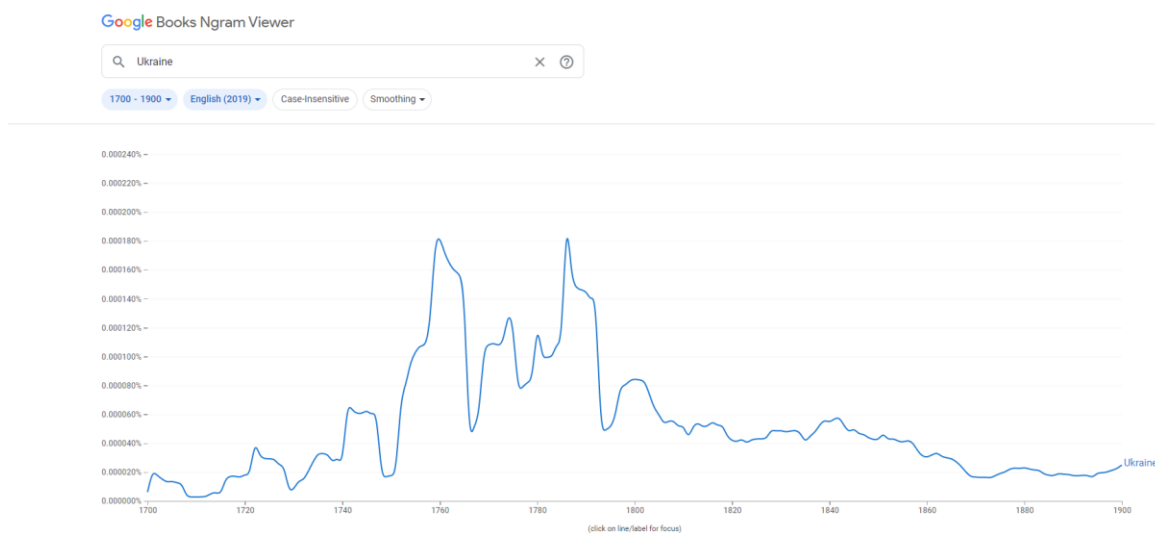

На першому етапі було обрано найбільші часові рамки з можливих (з 1500 по 2019 рік), і хоча в такому вигляді оцінювати статистику досить важко, вона вже може дати деякий пласт інформації. Так, перші писані спогади про Україну датуються 1521–1526 роками. Програма запропонувала дві сторінки результатів. Але майже вся література за цей період написана латинською мовою, що суттєво ускладнює аналіз. Перші ж англomовні згадки датовані XVIII століттям.

Привертає увагу видання «Travels Through Holland, Flanders, Germany, Denmark, Sweden, Lapland, Russia, the Ukraine, and Poland, in the Years 1768, 1769, and 1770», опубліковане 1772 року, автор Джозеф Маршал. Його доцільно використати для перевірки, чи справді лексема Україна вживається на позначення країни в цей історичний період.

На сторінці 168, слово Ukraine згадується 4 рази. Окрім України, також згадуються слова Don (річка Дон), Desna (річка Десна), Kiovia (Київ), Cossacks (козаки), та Russia (Росія). З цього робимо висновок, що автор використовував слово Україна як топонім [5].

Привертає увагу період з 1700 по 1900 роки.

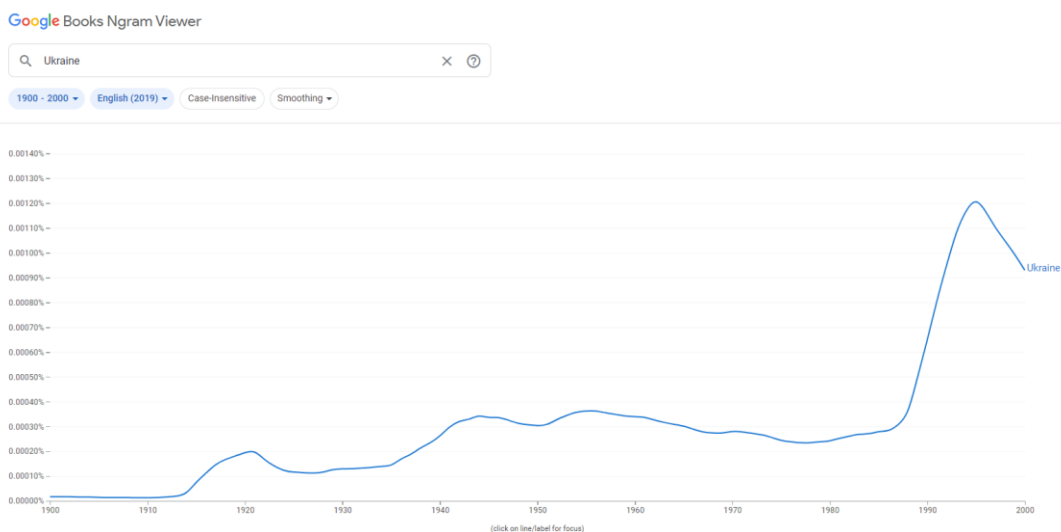

Зокрема два піки «популярності» — 1759 та 1786 роки. Для аналізу обрано період 1758–1760 роки. У цей час Україна починає з’являтися не тільки в історично-географічній літературі, а й у актуальних виданнях того часу. «The Gentleman's Magazine» за 1758 рік згадує Україну на сторінках 333, 460 та 493: «We have advice of the march of the Russians, of whom one part is advancing towards Pomerania, or perhaps Brandenburg, and another towards Silesia: But the accounts of their routes are so different and so confused, that nothing can be said with certainty, but that they are let loose to ravage the Prussian territories, in which they commit the most horrible barbarities wherever they come. It is, indeed, generally reported, that the Grand Seignior is assembling a formidable army on the frontiers of the Ukraine...» [6].

Мовиться про Семирічну війну, яка в 1758 році тривала вже другий рік, і як ми бачимо, тут Україна представлена підконтрольною територією Росії, на якій «збирають численне військо».

Україна у світі: XX століття

Варто звернути увагу на три періоди: спроби отримати незалежність у постімперський період, радянські часи та період незалежності 1990-х років.

Піки популярності збігаються з історичними подіями, тому варто подати їх переліком:

пік 1920 року (перший період): УНР та перші спроби побудувати незалежну державу;

пік 1943 року (другий період): новини про українських повстанців та колабораціоністів; Західна Україна під контролем Рейху;

пік 1955 року (другий період): приєднання економічно спустошеного війною та сталінськими репресіями Криму до Української Соціалістичної Республіки, зумовлене територіальним та господарськими причинами;

абсолютний пік 1994 року (третій період): перша зміна влади в незалежній Україні та початок президенства Леоніда Кучми; підписання угоди між Україною, Росією та США про гарантії миру та безпеки (натомість Україна віддала ядерну зброю); підписання Україною угоди з НАТО «Партнерство заради миру».

Можна зробити висновок, що топонім Україна у світі досить неоднозначний. З одного боку, у 1920-х роках був шанс на незалежність та державну самостійність, але цим шансом не скористалися, і Україна увійшла до СРСР.

Уже в складі цієї держави Україна отримує здебільшого негативну конотацію як наслідок висвітлення західними медіа: особливо іноземній аудиторії запам'яталися страшні звіти та фото часів голодомору.

Пізніше, про Україну згадають в контексті інформації про Хрущова, і не тільки через походження радянського лідера, а й через історичну подію 1955 року — повернення Криму.

Особливо активними для топоніма Україна були 1990-і — період сучасної незалежності. Графік показує, що популярність України у книжкових виданнях починає зростати трішки раніше, в 1987 році. Це збігається з періодом перебудови Горбачова, який дещо відкрив залізну завісу та дозволив людям більше цікавитися та видавати паперову продукцію національного характеру.

Згадки України в медіа продовжують зростати, поки не досягають свого абсолютного піка в 1994 році. У цей час ми спостерігаємо низку міжнародних договорів, найважливіший з яких — Будапештський меморандум, угода між США, Росією та Україною про відмову України від ядерної зброї та гарантії безпеки з боку вище названих країн. Ця угода позначила Україну на міжнародній арені як нейтрально-мирну державу, яку не спокушають загарбницькі амбіції.

Сучасність

Починаючи з 2000-х років дослідження частотності згадок топоніма Україна варто проводити не в друкованих медіа, а в онлайн середовищі. Для цього використано сервіс Google Trends. Взято найбільш можливий період (з 2004 по 2021 рік), англomовний запит «Ukraine», опція «У всьому світі».

Піки прослідковуються у 2012 та 2014 роках, які насичені важливими історичними подіями. У 2012 році Україна була місцем проведення Чемпіонату світу з футболу. Тоді нашу державу відвідали понад 1.8 мільйона іноземців, тому різке зростання кількості запитів має сенс.

2014 рік став важким для України. Саме через трагічні події на Майдані та анексію Криму згадки про Україну стали більш частотними в онлайн-просторі.

2022 рік став ще одним вибуховим періодом для нашої держави. Топонім Україна нині знають у всьому світі. Україна асоціюється із незламністю, боротьбою за свободу та європейські цінності. У англomовному середовищі навіть з'явилася нова лексема — *ukrained* [7]. Відповідна стаття є на сайті словника англomовного сленгу *Urban Dictionary*. Тож можемо говорити не тільки про активну присутність топоніма Україна у світовому медійному просторі, а про пов'язані з ним словотворчі процеси уже на англomовному ґрунті.

Список використаних джерел:

1. Галушко Кирило. Що означала назва «Україна» протягом століть? URL : <https://likbez.org.ua/ua/chto-oznachalo-nazvanie-ukraina-na-protyazhenii-stoletiy.html>
2. Плахонін Андрій. Який зміст вкладався у назву «Україна» за часів Давньої Русі? URL : <https://likbez.org.ua/ua/kakoe-soderzhanie-vkladyivalos-v-slovo-ukraina-vo-vremena-drevney-rusi.html>
3. Статистика використання слова Україна в літературі. URL : https://books.google.com/ngrams/graph?content=Ukraine&year_start=1500&year_end=2019&corpus=26&smoothing=3
4. Статистика популярності запитів Україна в Гугл. URL : <https://trends.google.ru/trends/explore?date=2004-01-01%202022-01-01&q=ukraine>
5. «Travels Through Holland, Flanders, Germany, Denmark, Sweden, Lapland, Russia, the Ukraine, and Poland, in the Years 1768, 1769, and 1770». URL : https://books.google.com.ua/books?id=pPkKAAAAYAAJ&pg=PA168&dq=%22ukraine%22&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwimyOetttn3AhW9R_EDHfnB5oQ6AF6BAgJEAI#v=onepage&q=%22ukraine%22&f=false
6. «The Gentleman's Magazine», том 28. URL : <https://books.google.com.ua/books?id=KP4RAAAAAYAAJ&pg=PA460&dq=%22ukraine%22&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwjSmKWuvtn3AhX3RvEDHTK4BKgQ6AF6BAgGEAI#v=onepage&q=%22ukraine%22&f=false>
7. Urban Dictionary. URL : <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Ukrained>

Сад Діана,

*іздобувач вищої освіти КЗ КОР «Білоцерківський
гуманітарно-педагогічний фаховий коледж», спеціальність
013 Початкова освіта (інформатика), 3 курс, бакалавріат*

Товт Ірина,

*к. і. н, доцент, старший викладач кафедри педагогіки і психології
дошкільної та початкової освіти*

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Вчитель. Як часто ми замислюємось над глибиною та значимістю цього слова? Ким він являється зараз для дітей нового покоління? Це не просто людина яка супроводжує дітей у школі та показує їм сторінку у підручнику на якій варто зупинитись на уроці. Він створює сприятливий психологічний клімат, готує план уроку так, щоб зацікавити і залучити до процесу вивчення нового кожного учня, стає для дітей другом і дає їм можливість бути собою з усіма своїми особливостями та талантами. І це лише частина роботи вчителя, далі ми заглибимось у це поняття.

Завжди актуальним питанням було, є та буде вибір школи, та найголовніше, майбутнього вчителя для своєї дитини. Зі зміною навчання, тобто переходу до системи нової української школи, змінюється й роль вчителя у навчальному середовищі. Як раніше, так і сьогодні вчитель покликаний виконувати свою основну роль – навчати та виховувати учнів. Проте, до нової концепції української школи ключовим словом було – навчати. Що ж ми маємо на даний момент часу? Безсумнівно, основна функція вчителя лишилась незмінною, тільки тепер це не просто вчитель, а й тьютор, фасилітатор, партнер, ментор, модератор, новатор та ін. Тобто він отримав багато нових ролей, з допомогою яких зможе виховати всебічно розвинену особистість, з точки зору погляду на життя в цілому. Бо мета

Нової школи – новий випускник, який є цілісною особистістю, всебічно розвиненою, здатною до критичного мислення; патріотом з активною позицією, що діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення; інноватором, що здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитись протягом усього життя.

Сучасний вчитель не просто вчить, а вчить просто. Глибоко знає теорію і практику компетентісно зорієнтованого, діяльнісного підходів, вміє це перевести в практичну площину застосування. Важливим розумінням є також, що сучасною дидактичною одиницею є не урок, а тема. Сучасний обізнаний вчитель поєднує в собі такі компетенції: фасилітатора – створювача умов для навчання; супервайзера – організатора, менеджера; модератора – партнера; коуча – тренера, режисера; тьютора – репетитора, консультанта.

Керується в своїй роботі вимогами Державного стандарту про компетентісний, особистісно зорієнтований, діяльнісний підходи на всіх уроках, заняттях. Та найголовніше сам навчається протягом усього життя [1].

Все вищесказане komponується у щоденній роботі вчителя початкових класів. Тому що справжній фахівець хоче, щоб діти, майбутнє країни, зростали гідним поколінням, знали, чого вони хочуть зробити і як це реалізувати у своєму житті. Бо саме вчитель початкових класів формує, створює основу-фундамент, з якою працюють наступні педагоги в майбутньому, виховує любов до навчання, праці. І від того, як йому вдасться це зробити залежить яким буде майбутнє цієї дитини та цілої країни. Так от, вчитель НУШ має бути максимально сучасним, обізнаним, компетентісним фахівцем, якому ми можемо і довіряємо найцінніше, наших дітей.

Мало хто може правильно оцінити роль вчителя початкової школи, як фахівця та спеціаліста. Більшість уявляють професію педагога нескладною та недооцінюють її. Проте, вчитель – це набагато більше, ширше та об'ємніше

поняття, бо він виконує велику низку завдань, які покликані для виховання та навчання свідомої самостійної особистості з новим поглядом на життя. Основні завдання вчителя полягають у тому, щоб:

- зробити життя маленьких школярів радісним і щасливим, створити умови для повноцінного розвитку. Тобто створити комфортні умови для цікавого навчання в ігровій формі;

- забезпечити навчальний та виховний процес на доступному, зрозумілому та цікавому школярам рівні, щоб кожного дня діти із задоволенням відвідували навчальний заклад;

- організувати навчальний процес для учнів початкових класів відповідно до навчальної програми та плану. Іншими словами забезпечити навчання згідно умов і за системою, відповідно до зобов'язань влади в сфері освіти;

- створити ситуації успіху для розвитку особистості дитини, надання кожному вихованцю можливості відчувати радість досягнення успіху, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили;

- не лише дати знання учням, але й навчити правильно використовувати їх у своєму житті. На виході дитина не лише матиме знання, але буде ще й готова їх використовувати на практиці, при цьому знаючи як це краще зробити та при яких умовах [2].

Органи державного управління в сфері освіти, ввівши нову систему навчання, нові програми відповідно забезпечили вчителів курсами підвищення кваліфікації, щоб навчити використовувати нові методи та технології й ознайомити з ними педагогів. Для когось процес освоєння нових знань був складним, для когось навпаки, але кожен із ними ознайомився та почав реалізовувати у своїх класах, школах. Кожен вчитель початкових класів зробив це по своєму, адже впровадження нового підходу до навчання всі вбачали по-різному, бо кожен педагог є індивідуальністю з своїм творчим поглядом і кожен клас є особливим, зі своїм темпом, засвоюваністю, емоційністю.

Отже, Нова українська школа ввірвавшись в освітнє середовище ввела багато нового та цікавого до шкіл. І зміни ці в першу чергу відобразились на роботі вчителя, адже саме він є тим основним локомотивом, який тягне за собою багаж знань, методів роботи та технологій реалізації завдань нової української школи. Нові педагоги НУШ випускають у середню школу дітей, які покликанні навчатись новому та бути направленими на успіх, на досягнення високих цілей у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Васільєва В.В., «Нові професійні ролі і завдання сучасного вчителя в контексті концепції Нової української школи» URL: <https://vseosvita.ua/library/novi-profesijni-rol-i-zavdannja-sucasnogo-vcitela-v-konteksti-koncepcii-novoi-ukrainskoi-skoli-87162.html>
2. Гупан Н., Пометун О. «Нові професійні ролі вчителя як чинник інноваційного розвитку демократичної освіти» С.176

*Сурду Філотєя,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Горницька Анастасія,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

МЕТОД ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Сучасні умови життя потребують, аби людина мислила і працювала творчо, а також уміла приймати нестандартні рішення. Саме цим зумовлена нині увага педагогів до інновацій. Сьогодні метод проектів вважається одним

із найперспективніших методів навчання, адже він створює умови для творчої самореалізації тих, хто навчається, підвищує мотивацію до навчання і сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, формує навички пошуково-дослідницької технології.

Метод проектів не є принципово новим у світовій педагогіці. Він застосовувався як у вітчизняній дидактиці, так і в закордонній. Виник у 20-ті роки минулого століття у США. Цей метод пов'язують з ідеями гуманістичного напрямку в філософії й освіті, висунутими американським філософом і педагогом Дж. Дьюї, а також його учнем В. Х. Килпатріком. Останнім часом цьому методу приділяється пильна увага в багатьох країнах світу. Метод проектів набув поширення і популярності завдяки раціональному поєднанню теоретичних знань і можливостей їх практичного застосування для розв'язування конкретних проблем дійсності в спільній діяльності. Все, що я пізнаю, я знаю, навіщо це мені потрібно, де і як я можу ці знання застосовувати – основна теза сучасного розуміння методу проектів (Бабій с.22).

Особливої уваги у початковій школі потребує завершальний етап проектної діяльності – презентація (захист) проекту. Для цього треба допомогти учням провести самоаналіз проекту, оцінити процес проектування за допомогою запитань. Також діти потребуватимуть допомоги при підготовці проекту до презентації. Захист проекту – завершальний етап його виконання, коли учні звітують про проведену ними роботу. Зазвичай захист проектів здійснюється у формі виставки тих виробів, які створили учні. Крім того, іноді доцільно пропонувати дітям підготувати невеликі виступи з розповіддю про свій проект.

Чітко спланувати хід проектної роботи й визначити, яким видам діяльності повинні навчитися учні на кожному етапі проектування, учителю допоможе потижневе планування виконання проекту (Романовська с.30).

Нижче запропонована зразкова форма таблиці для такого планування на прикладі теми «Читаємо, готуємо, куштуємо» (українські народні страви в дитячій літературі).

Таблиця 1. Потижневе планування виконання проекту

№	Етапи проектної діяльності	Дидактична, інформаційна й матеріальна забезпеченість проектної діяльності			Види діяльності учнів		Діяльність учителя
		Дидактичні матеріали (список)	Доступні джерела інформації (список)	Матеріали, інструменти, обладнання	у школі	вдома	

На першому тижні ознайомлюємо учнів та батьків з темою. Кожному з батьків розсилається ввічливий лист із докладними роз'ясненнями значимості для їхньої дитини майбутньої самостійної проектної дослідницької роботи.

Попередньо з учнями з'ясовуємо, що вони виконують вдома, а що в школі. Можливим видом діяльності в школі може бути: відвідування бібліотеки для того, щоб подивитись, які книги є в наявності з даної теми; обговорення в мікрогрупах проміжних результатів роботи. Вдома робота буде спрямована на спільну діяльність батьків та дітей. Варіанти діяльності: читання літератури, підбір рецептів та приготування страв, запис відео виконання роботи. Серед доступних джерел інформації можемо порекомендувати: книги (Зірка Мензатюк «Зварю тобі борщику»), народні приказки, прислів'я, пісні, інтернет джерела (телеканал ПлюсПлюс «Казка з татом»).

Отже, проектне навчання не тільки спонукає до вмотивованої діяльності відповідно до вікових і навчальних інтересів учнів, а й істотно трансформує роль педагога в керівництві нею. Вчитель стає помічником і

наставником, здійснює контроль у процесі навчання, надаючи максимальні можливості для самостійної, творчої роботи тих, хто навчається. Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Саме цьому сучасний учитель має бути добре ерудованим, мати навички вільного та критичного мислення, володіти системою психолого-педагогічних знань, вміти застосовувати інноваційні технології навчання.

Список використаних джерел:

1. Федорчук В.В. Педагогічні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський.2014. 268с.
2. Катерина Марченко, Катерина Безрук Метод проектів у позашкільлі. Створення сайту. Шкільний світ. 2016. 88с.
3. Бабій К.Н., Бахтарова А.М. Нетрадиційний урок за проектною технологією//Управління школою. – 2007. - №1. – С. 22-26.
4. Романовська М. Б. Метод проектів у навчальному процесі (методичний посібник) Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2007.160 с.

Тимошенко Інга,

студентка спеціальності «Дошкільна освіта»

Кошіль Оксана, канд. пед. н.,

Фаховий коледж «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Питання дослідження сенсорного розвитку дітей дошкільного віку

визначається вітчизняними і зарубіжними вченими як одна з найважливіших психолого-педагогічних проблем. Адже сенсорний розвиток є не тільки фундаментом загального розумового розвитку дитини, а також має самостійне значення формування у дітей узагальнених способів обстеження предметів та їхніх властивостей; засвоєння необхідної бази сенсорних еталонів; формування сенсорних уявлень.

Проблему сенсорного розвитку дітей дошкільного віку, його особливості у залежності від віку у своїх працях аналізували психологи: Е. Еріксон, В. Зінченко, Г. Крайг, М. Лісіна, Л. Обухова, Л. Х'єлл та ін.; педагоги: О. Барташніков, І. Барташнікова, К. Гельвецій, Я. Коменський, Я. Корчак, П. Лесгафт, А. Макаренко, Й. Песталоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.

Дитину в житті оточує різноманіття форм, фарб та інших властивостей предметів. Вона знайомиться з витворами мистецтва – музикою, живописом, скульптурою. Дитину оточує природа з усіма її сенсорними ознаками: багатоцвіттям, запахами, шумами. Звісно, кожна дитина, навіть без цілеспрямованого виховання, так або інакше, сприймає усе це. Але якщо засвоєння відбувається стихійно, без педагогічного керівництва, то воно нерідко виявляється поверхневим, неповноцінним. Адже відчуття і сприйняття піддаються розвитку, удосконаленню, особливо в період дошкільного дитинства. Відтак, сенсорне виховання є послідовним планомірним ознайомленням дитини з сенсорною культурою людства. Сенсорне виховання – це цілеспрямовані педагогічні дії, що забезпечують формування чуттєвого досвіду та вдосконалення відчуттів і сприйняття.

Чеський педагог, автор праці «Велика дидактика» Я. А. Коменський розглядав сенсорне виховання як важливий засіб формування особистості дитини. Необхідною умовою, на його погляд, є розвиток чуттєвих основ мислення: пізнання починається з відчуття, яке передає пам'яті образи дійсності, а пам'ять зберігає їх протягом усього життя. Починати навчання вчений рекомендував не зі словесного пояснення, а з реального

спостереження (Коваленко, с. 664).

Німецький педагог Фрідріх Фребель, пропагуючи ідею єдності природи і людини у праці «Виховання людини» («Die Menschenerziehung», 1826 р.) наголошував на необхідності використання різноманітних ігор для розвитку органів чуття дітей, ознайомлення їх з природою, життям людей. Цій меті вчений підпорядковував дидактичний матеріал, призначений для формування уявлень про форму, величину, просторові відношення, числа, а також систему занять та ігор, спрямовану на розвиток сенсорики (Фребель, с. 74-103).

Проаналізувавши основні засади науково-педагогічної спадщини М. Монтесорі, зазначимо, що виховання відчуттів є одним із базових принципів педагогічної системи дослідниці, що ґрунтується на засадах антропології, фізіології, анатомії та психології. Вагоме значення сенсорного виховання вчена пояснює тим, що саме з відчуттів починається відображення дитиною дійсності, тобто відчуття є початковим джерелом усіх знань людини про світ і про себе. Сенсорні матеріали М. Монтесорі об'єднує в дві групи: «Прості відчуття», якій належать матеріали, що стимулюють розвиток відчуттів, для яких від природи призначені відповідні органи: візуальне відчуття (око), тактильне (шкіра), відчуття слуху (вухо), нюху (ніс), смаку (язик); друга група матеріалів «Комплексні відчуття», що сприяє розвитку відчуттів, у сприйнятті яких задіяне декілька аналізаторів: термічний (відчуття температури), баричний (відчуття ваги, тиску), стереогностичний (здатність упізнавати предмет наосліп) тощо (Монтесорі, с. 121).

Сучасна методика сенсорного виховання спрямована передусім на формування пізнавальної активності дитини. Для цього вона повинна володіти процедурою обстеження залежно від його мети. Перед конструюванням, наприклад, головну увагу звертають на будову, основні вузли кріплення, розглядають предмет з різних боків для визначення його форми. Перед малюванням увагу дітей зосереджують на контурі предмета. Для цього вихователь пропонує обвести пальцем або долонею його зовнішню частину, рухом руки у повітрі відтворити його форму. Характер обстеження

предметів залежить від наступної продуктивної діяльності дітей. Під час організації діяльності дітей дошкільного віку виокремлюють такі головні моменти: сприймання цілісного предмета, створення загального враження про нього; виокремлення основних частин предмета, визначення його властивостей; визначення просторового розміщення одних частин відносно інших (вище, нижче, ліворуч, праворуч); виокремлення дрібніших частин предмета і з'ясування їх просторового розміщення щодо основних; повторне цілісне сприймання предмета, закріплення враження.

Отже, способи обстеження, які застосовуються у сенсорному вихованні залежать від характерних властивостей предметів (колір, форма, звук, запах тощо) і його мети. Спрямовані вони на організацію пізнавальних дій дитини, формування її розумової активності.

У дошкільному закладі сенсорне виховання здійснюється на заняттях і у повсякденному житті, під час різноманітної діяльності дітей. Усі його форми спрямовані на створення у дітей багатого чуттєвого досвіду, здатності орієнтуватися в різноманітних властивостях предметів, на виховання культури сприймання, уважності, здатності реагувати на безпосередній вплив явищ дійсності.

Одним із засобів сенсорного розвитку дитини дошкільного віку є освітнє середовище закладу дошкільної освіти, яке за своєю сутністю має об'єктивні можливості відігравати роль чинника цілісного особистісного розвитку дитини дошкільного віку та є системним утворенням, особливим комплексом умов, матеріальних і нематеріальних ресурсів закладу дошкільної освіти.

Системний підхід до аналізу освітнього середовища закладу дошкільної освіти пропонують американські учені, засновники Інституту оцінювання середовища раннього дитинства (Environment Rating Scales Institute) Т. Хармс (Thelma Harms), Р. М. Кліфорд (Richard M. Clifford), розробники спеціальної методики, яка постійно оновлюється. Це Шкала оцінки середовища раннього дитинства (Early Childhood Environment Rating Scale®, Revised (ECERS-R),

яка включає 6 підшкал, 35 параметрів, 468 індикаторів та передбачає оцінку всього, з чим та з ким взаємодіє дитина: просторову організацію групової кімнати; розташування умеблювання для гри, навчання, усамітнення, розвитку великої моторики; рівня забезпечення здоров'язбереження та безпеки, мовленнєвої, навчально-пізнавальної діяльності; організацію індивідуалізованого навчання й учіння; рівня психологічного комфорту дитини. Зазначена шкала забезпечує контрольованість та результативність проєктування ідеального освітнього середовища закладу дошкільної освіти (Кошіль, с. 20).

Отже, зважаючи на Шкалу оцінки середовища раннього дитинства (ECERS-R), до основних вимог, які варто враховувати у процесі проєктування освітнього середовища закладу дошкільної освіти відносимо: оптимізація всіх компонентів діяльності (фізичних, інтелектуальних та емоційно-вольових); зручність (змога дитини переходити від одного виду діяльності до іншого); гнучкість і керованість як з боку дитини, так і вихователя; створення сприятливих умов для навчання дитини в процесі її самостійної діяльності.

Відтак, можемо зробити висновок, що спеціально спроектоване та реалізоване освітнє середовище закладу дошкільної освіти буде слугувати засобом забезпечення цілісного, систематичного сенсорного розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. (2006) Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: Навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 664 с.
2. Фребель Ф. (2004) Дитячий садок. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки. К.: Вища школа. С. 74–103.
3. М. Montessori (1914) Dr. Montessori's own hand book. New York, A. Frederic stokes company publishers. 121 p.
4. Кошіль О. П. Підготовка майбутніх вихователів до проєктування освітнього середовища закладу дошкільної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2021. 20 с.

*Ткачук Олена,
студентка спеціальності «013 Початкова освіта»
Товт Ірина,
к. і. н., доцент,
КЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж»
(м. Біла Церква, Україна)*

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розвиток України як сучасної демократичної правової держави актуалізував проблему посилення цифрової освіти суспільства. Так, з впровадженням Концепції «Нова українська школа» та Державного стандарту початкової освіти, виникла гостра потреба у створенні сприятливих умов для формування та розвитку ключових компетентностей людини у всіх сферах та на всіх рівнях освіти (2).

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується тим, що перед освітою постають нові завдання: школа повинна орієнтуватися на створення оптимальних умов для розвитку кожної дитини, спрямуватися не на навчання учнів чужим думкам, а на формування в них здібностей самостійно осмислювати навколишню діяльність.

Розвиток особистості – процес формування особистості як соціальної якості індивіда в результаті його соціалізації і виховання. Маючи природні анатомо-фізіологічні передумови для становлення особистості, дитина в процесі соціалізації вступає у взаємодію з навколишнім світом, оволодіваючи досягненнями людства. Оволодіння дійсністю у дитини реалізується в її діяльності за допомогою дорослих, тим самим процес виховання і навчання є провідним у розвитку її особистості. Розвиток особистості відбувається в діяльності, яка керується системою мотивів, притаманних даній особистості.

Як передумова і результат розвитку особистості виступають потреби (Гончаренко, с. 289).

Особистісний саморозвиток підростаючої людини взаємопов'язаний та взаємообумовлений. Ці процеси базуються на принципі саморозвитку, який стимулює здатність особистості перетворювати особисту життєдіяльність в предмет творчої самореалізації як вищої форми життєдіяльності людини. Отже, всі зусилля педагога повинні бути направлені на формування освітніми засобами внутрішньої позиції особистості учнів (Кондрашова, с. 40).

Основу позиції складають мотиви, потреби, інтереси, установки, направленість особистості. Основоположними факторами її розвитку є внутрішнє середовище, активність і потреба в самореалізації, а джерелом служить подолання протиріч, які виникають в шкільному житті. Об'єктом розвитку і формою реалізації творчого потенціалу підростаючої людини являються інтегральні характеристики її особистості: направленість, компетентність, емоційна та поведінкова гнучкість, тобто головні складові будь-якого виду діяльності.

Вся освітня діяльність повинна бути спрямована на усвідомлення школярами об'єкта та умов, механізмів, рушійних сил, динаміки і перспектив розвитку свого природного і особистісного потенціалу; необхідності змін, перетворення внутрішнього світу і підвищення рівня самосвідомості.

Зміст особистісно орієнтованої освіти визначається її спрямованістю на задоволення екзистенційних потреб людини, тобто потреб і сенсу її буття й особистого існування: свобода і вільний вибір себе, свого світогляду, позицій, вчинків, самостійність і особиста відповідальність, саморозвиток і самореалізація, самовизначення і творчість.

В основу моделі особистісно орієнтованої освіти покладено теорію особистості С. Л. Рубінштейна, згідно з якою суть особистості виявляється в здатності займати певну позицію, тобто особистості характерний такий рівень психічного розвитку, який дозволяє їй свідомо управляти власною поведінкою і діяльністю. Ідея концепції - створення умов для повноцінного

прояву і розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу. Освіта, орієнтована на особистість, досягає своєї мети в такій мірі, в якій створює ситуацію зажадання особистістю власного розуміння життя, життєвих смислів тощо, сил її саморозвитку.

Отже, розвиток сучасної освіти позначений переходом від суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної системи навчання і виховання. Цей шлях складний, тривалий, сповнений перешкод. Гальмує процес переходу на новий етап перенасиченість освіти елементами старої системи.

Однак нині у педагогічній науці яскраво заявляє про себе підхід, який забезпечує створення нових механізмів навчання і виховання та ґрунтується на принципах самостійності особистості, глибокої поваги до неї, врахуванні її індивідуальності.

Врахування цього підходу має суттєво гуманізувати навчально-виховний процес, наповнити його високими морально-духовними переживаннями, утвердити принципи справедливості і поваги, максимально розкрити потенційні можливості дитини, стимулювати її до особистісно розвивальної творчості.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
2. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://nus.org.ua/news/uryadopublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення: 18.10.2020).
3. Кондрашова Л.В. Превентивная педагогика: Учеб. Пособие. К.: Вища школа, 2005. 231с.

*Третьяченко Дар'я,
студентка спеціальності «013 Початкова освіта»*

*Михайленко Наталія,
викладач-методист
«Лебединський педагогічний
фаховий коледж імені А. С. Макаренка»
(м. Лебедин, Україна)*

СУТЬ І СТРУКТУРА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ІНТЕГРОВАНОЇ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

В умовах погіршення екологічного стану навколишнього середовища, у зв'язку із пандемією, яка спричинила перехід на дистанційне навчання, а отже збільшення часу перебування дітей перед екраном комп'ютера, гостро постає проблема збереження здоров'я дитини. Як зазначено в «Національній стратегії розбудови безпечної і здорового освітнього середовища у новій українській школі»: «Проблемою, яка потребує розв'язання, є низький рівень культури безпечної, здорової поведінки та ненасильницької взаємодії у дітей шкільного віку, інших учасників освітнього процесу, погіршення стану здоров'я учнів, недостатній рівень доступності, безпечності і комфортності умов шкільного навчання.» (6)

За словами О.Я.Савченко здоров'я учнів має стати обов'язковим критерієм якості шкільної освіти (4, 31). О.Савченко зазначає, що «склалася неприпустима ситуація, коли з преси, телебачення діти щодня бачать те, що суперечить цінностям цивілізованого суспільства. Треба сказати відверто, що в цьому змаганні школа поки що залишилась без належної підтримки держави і суспільства (4, 26). Враховуючи вище зазначені негативні тенденції, пріоритетним завданням суспільства, родини Нової української

школи має бути збереження здоров'я дітей та формування здорового способу життя як цінності.

Для реалізації цього завдання особливо важливо сформувати у дитини відповідальне ставлення до власного здоров'я і знання про нього, здорові вподобання, інтереси, потреби та життєві звички. Тобто однією з ключових компетентностей, яка має бути сформована у молодших школярів є здоров'язбережувальна компетентність.

Згідно Державного стандарту початкової освіти здоров'язбережувальна компетентність – дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя (1).

Науковці Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина поняття «здоров'язбережувальна компетентність» трактують як властивість особистості, спрямовану на збереження власного фізичного, соціального, психічного й духовного здоров'я, а також здоров'я інших людей (3, 14); міжособистісну, міжкультурну та соціальну компетенції, що озброюють особистість знаннями про те, як бути здоровою для повноцінної активної участі в житті та соціумі, і ґрунтуються на особистісно зорієнтованому підході, формуючи культуру пошуку, культуру праці, захопленість, дослідницький стиль, упевненість, самостійність, ініціативність, творчість (3, 76).

На думку Н. В. Тамарської, суть поняття «здоров'язбережувальна компетентність» проявляється у проведенні профілактичних заходів і застосуванні здоров'язбережувальних технологій людьми, що знають закономірності процесу здоров'язбереження (2, 11).

Т. Г. Шаповалова визначає здоров'язбережувальну компетентність як інтегральну динамічну рису особистості, що проявляється в здатності організувати здоровий спосіб життя й регулювати діяльність, спрямовану на збереження здоров'я; адекватно оцінювати свою поведінку, а також учинки й

погляди оточуючих; зберігати та реалізовувати власні здоров'язберігаючі позиції в різних, зокрема, несприятливих умовах. (7; 199, 196).

Отже, здоров'язбережувальна компетентність дійсно є однією із ключових компетентностей, яка має бути обов'язково сформована у кожної дитини молодшого шкільного віку для її повноцінної життєдіяльності. Аналіз Державного стандарту показав, що здоров'язбережувальна компетентність як ключова формується на міжпредметному рівні за допомогою предметних компетенцій з урахуванням специфіки предметів і пізнавальних можливостей учнів початкових класів.

Здоров'язбережувальна компетентність має свою структуру. Так, О. Югова у структурі здоров'язбережувальної компетентності виокремлює три компоненти: змістовий, діяльнісний, особистісний (8). Змістовий компонент передбачає наявність у особистості знань з конкретного навчального предмета, а також з суміжних дисциплін про здоров'я, складові здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечних умов життя і діяльності людини як у повсякденному житті (у побуті, під час навчання та праці тощо), так і в умовах надзвичайних ситуацій. Прикладом таких дисциплін, що закладають основи знань про здоров'я, у початковій школі можуть слугувати інтегрований курс «Я досліджую світ», який об'єднує зміст природничої, соціальної, і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, інформативної освітніх галузей та фізкультурної освітньої галузі. Діяльнісний компонент охоплює практичні уміння та навички щодо здоров'я як важливої цінності; зорового способу життя та чинників, які сприяють його дотриманню; формуванню понять «фізичне здоров'я», «психічне здоров'я», достатньої рухової активності. Особистісний компонент характеризується інтегрованими особистісними якостями, які виражаються в наявності природжених здібностей до навчання і уміння самостійно здобувати знання, тобто самостійно працювати з навчальною та додатковою літературою (брати участь у проектах, виховних заходах, заходах фізичного спрямування тощо).

Учень має володіти не просто яким-небудь видом інтелекту, а уміти користуватися ним відповідно до ситуації.

Отже, формування здоров'язбережувальної компетентності школяра в сучасній Україні є однією з вимог сьогодення, умовою збереження української нації як повноцінної й життєздатної. На протидію зовнішньому оздоровчому впливу, здоров'язбережувальна компетентність виступає внутрішнім регулятором поведінки, залишаючись вагомим чинником конструктивної життєтворчості людини. Саме тому процес її формування вимагає дотримання в освітньому процесі початкової школи системного підходу, оптимальним виявом якого бачиться впровадження відповідних освітніх технологій.

Список використаних джерел:

1. ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ початкової освіти ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/%D0%94%D0%> – Назва з екрану <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
2. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя, 2010. 324 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека освітньої політики / Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Локшина О. І. та ін. / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. с. 112.,с.14
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти / О. Я. Савченко 2-ге вид.- К.: Грамота, 2013. – 504 с., с. 26, с. 31
5. Тевкун В. В. Здоров'язбережувальні компетенції – основа професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури[електронний ресурс]: режим доступу : file:///D:/Downloads/VchdpuP_2014_115_60.pdf

6. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №195/2020 Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі <https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789>

7. Шаповалова Т. Г. Формування здоров'язбережувальної компетентності гуртківців у позашкільному навчальному закладі. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2012. № 2 (20). С. 191 – 199, 196

8. Югова Е. А. Аналіз структури і змісту здоров'язбережувальної компетентності студентів педагогічного закладу / Е. А. Югова : [електронний ресурс]: режим доступу : http://www.rsvpu.ru/filedirectory/3468/yugova_analiz_struktur.pdf.

Трохименко Анна,

студентка спеціальності «Початкова освіта»

Кашуба Наталія,

канд. філ. н.,

Фаховий коледж «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

(м. Київ, Україна)

НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ

Проблема недосконалого та повільного читання в 21 столітті є однією із головних та актуальних. Над нею працювали такі вчені, як Б. В. Едігей, В. М. Зайцев, Д. Б. Ельконін, Ж.-Ж. Руссо, І. Т. Федоренко, Й. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинський, Марія Монтезорі, О. В. Сухомлинський, О. М. Кушнір та інші. Сучасний стан літературної освіти молодших школярів – це результат довготривалих пошуків педагогів, мета яких – забезпечити потреби суспільства й особистості в культурному розвитку. Усе найкраще, що впродовж століть засвідчило ефективний вплив на розвиток особистості

дитини, знайшло своє логічне продовження в сучасній методиці літературної освіти молодших школярів.

Навчити дітей правильному, усвідомленому, виразному читанню – одне із завдань початкової освіти. Головною якістю читання вважають швидкість і це не лише вміння швидко читати, а й уміння мислити, легко й із задоволенням виконувати завдання і навіть фізичні вправи. У процесі оцінювання якості читання, треба враховувати: особливості читання (учень читає по складах або вимовляє повністю слова), виразність читання (учні повинні розуміти, де потрібно зробити логічні паузи і як поставити наголос у кожному слові), кількість помилок (учні повинні чітко вимовляти кожен звук і букву) та усвідомлення (учні повинні розуміти прочитане) (Науменко, с. 8 – 9).

Методика навчання швидкого читання є важливою для кожного школяра. Вона включає в собі розвиток мовленнєвого апарату, розширення оперативного поля читання, розвиток правильності сприйняття тексту, розвиток уваги і пам'яті під час відтворення інформації та розвиток стійкої цікавості до читання. Для цього були створені спеціальні вправи, які допомагають вирішити проблему, розвивають гостроту периферичного зору, збільшують поле зору і кількість сприйнятої інформації: «Таблиці Шульте», «Таблиці Лазера», складові піраміди та жвава мушка, а також інші ігрові вправи (Данілавичюте, Ільяна, Мартинюк, Івашко, Албул, с. 1 № 4).

Кожна п'ята дитина має проблеми із читанням. Причини можуть бути різні: малий словниковий запас, недостатність вправ з читання, сором'язливість, слабка увага, короткозорість, дефект мовного апарату учня, неуважність та нервування, слабкий артикуляційний апарат, слаборозвинена пам'ять (Савченко, с. 280).

Методика швидкочитання в початковій школі набула популярності не лише в Україні, а й за кордоном. Методи читання за кордоном поділяються на три **групи**: методи, які використовують різноманітні прилади, наприклад: Пейсер, тахістоскопа; методи без застосування приладів, наприклад Евелін

Вуд – тренувальне читання уривками різних текстів і виконання завдань після тексту; комплексні методи з використанням педагогічних прийомів, кінофільмів і прийомів. У США швидкість читання залежить від числа слів, яке прочитує учень за хвилину з розумінням тексту. Достатня швидкість для учнів початкової школи в межах 80 – 150 слів за хвилину. У 1966 р. в Франції було розроблено «Курс швидкого читання» (у якості підручника) і визначено 15 аспектів правильного читання. На думку вчених, читач повинен вміти читати різними способами, які визначають характер тексту. Методи швидкого читання в інших країнах на сьогодні є досить популярними. Великим впливом користується книга Ф. Лазера «Раціональне читання». Вона містить вправи й контрольні тексти різної тематики, головним чином з інформатики. До кожного тексту дано питання і таблиці оцінок.

Працюючи над проблемою повільного читання учнів, слід виділити найкращі методики, які допоможуть за швидкий термін підвищити темп читання дітей. Системи швидкочитання І. Т. Федоренка та М. О. Зайцева застосовуються вчителями, як спосіб розвитку швидкочитання. Вони вимагають як від вчителя, так і від учнів певних зусиль для досягнення найкращого результату. Методика професора І. Т. Федоренка дає змогу виробити чіткість вимови, розвивати артикуляційний апарат, швидкість і точність сприймання. Технологія М. О. Зайцева включає в собі одночасний розвиток і мовлення, і читання. Педагоги, у більшості випадків, надають перевагу навчання читанню саме за цією методикою. За такого підходу, читання розглядається як процес оволодіння письмовим мовленням. Можна додати, що логічно-послідовне навчання О. М. Кушніра є не лише ефективним, а й цікавим для учнів. Воно справді розглядається як нетрадиційне – текст начитується на будь-який носій, а діти читають мовчки за читаючим. І. Г. Пальченко пропонує свої методи та підходи для удосконалення навички швидкого читання: слухання читання вчителя, читання за ведучим, у парі, з пришвидшенням темпу, переказ з опорою на текст та читання з переходом на невідомий уривок. Робота з деформованими

словами В. Б. Едигея приносить учням не лише задоволення, але й результати (Максименко, Качак, с. 63).

Отже, подолати труднощі читання можна за допомогою різноманітних вправ і завдань, які спрямовані на розвиток мовного апарату, безпомилкове сприйняття слів, речень, тексту, розвиток правильності вимови, здогадки (антиципації), розвиток швидкості при читанні вголос і мовчки, розвиток уваги та пам'яті в процесі сприйняття. Для того, щоб підвищити швидкість читання можна застосувати запропоновані вправи: для розвитку артикуляції і дихання, для розширення кута зору, для подолання бар'єру промовляння, для активації мислення, уваги та пам'яті. Вчителем повинен проводити систематичну роботу для того, аби уникнути уповільненого читання в початковій школі, попередженню помилкового читання. Слід застосовувати в роботі різноманітні підходи, методи та форми роботи, які дозволять кожному учню почуватися комфортно.

Список використаних джерел:

1. Данілавічюте Е. А, Ільяна В. М., Мартинюк А. І., Івашко О. А., Албул О. В. (2016) Труднощі опанування навички читання: вправи для виявлення і подолання. Методичні рекомендації з виправлення недоліків читання. № 4.
2. Котик Н. М. (2015) Навчально-методичний посібник для студентів дистанційної форми навчання спеціальності «Початкова освіта». С. 295.
3. Максименко Н. Б., Качак Т. Б. (2015) Технології вивчення предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Тіповіт. С. 100.
4. Науменко. В. (2019) Прийоми формування у дітей інтересу до читання. Учитель початкової школи. № 7. С. 8 – 9.
5. Савченко О. Я. (2007) Методика читання у початкових класах. Київ «Освіта». С. 291.

*Хоменко Анна,
студентка спеціальності «Менеджмент»,
Локазюк Олександра,
викладач,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОГО ІНТЕРАКТИВНОГО КОНСТРУКТОРА MATHDISK НА ОНЛАЙН-ЗАНЯТТЯХ

Математична освіта в добу пандемії та війни залучає ще більше використання сучасних інформаційних технологій. Існує велика кількість онлайн-ресурсів для вивчення математики. Зокрема, інтерактивні конструктори, динамічні редактори, математичні пакети, онлайн-курси, навчальні відео та дидактичні ігри, онлайн-лабораторії тощо. Лабораторії та інтерактивні сервіси допомагають викладачу наочно показати інформацію, провести дослід, провести випробування онлайн. Студенти та учні мають можливість виконати такі завдання, досліди та експерименти за необхідності.

Пропонуємо розглянути сервіс для вивчення саме математики – MathDisk та суміжні додатки до нього, зокрема новий та зручний у використанні Robo-compass.

MathDisk [1] – це інтерактивний сервіс-конструктор для наочного представлення просторових фігур у русі (зокрема, многогранників та тіл обертання), який дозволяє уявити необхідні для вивчення моделі фігур, їх перерізи, розгортки; розташування точок і відстаней у просторі тощо.

Вказаний сервіс має галерею завдань із математики. А саме – з алгебри: функції та графіки, арифметика та числа, теорія ймовірності та статистика, тригонометрія тощо; з геометрії – відомості та завдання з планіметрії (геометричні фігури, вимірювання кутів, побудова структур) та стереометрії

(стереометричні фігури, розгортки, 3D-моделі, перерізи, проєкції) і багато іншого стосовно вивчення математики.

На сайті для MathDisk можемо знайти наступне [1]:

- конструктор з відповідними додатками;
- домашня сторінка;
- галерея зі створеними додатками;
- рекомендації до застосування;
- блог для спілкування.

Розглянемо інтерфейс сайту та відповідні ресурси. Перед використанням треба пройти реєстрацію та завантажити додаток:

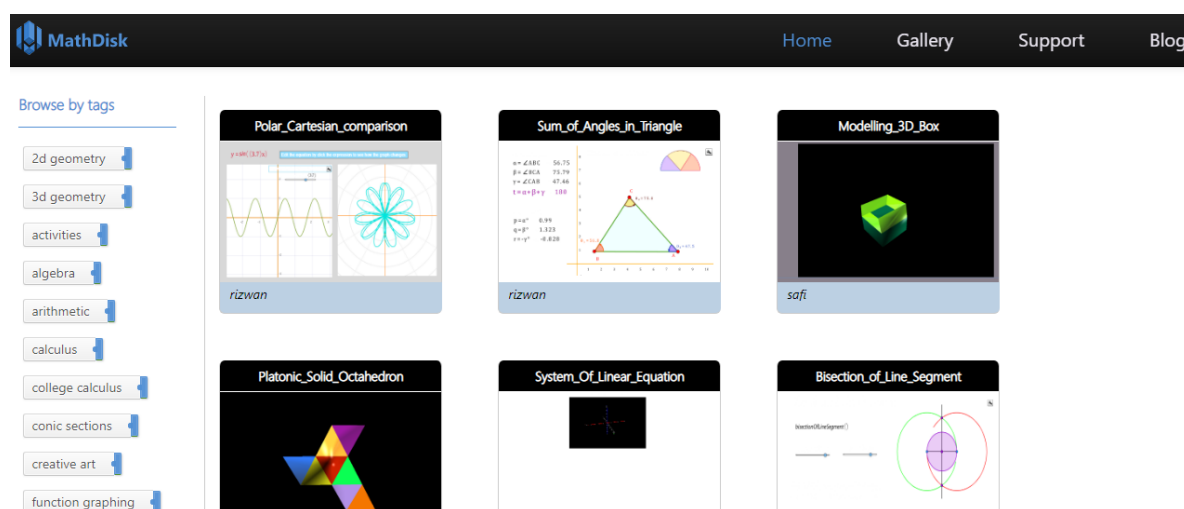

Рис. 1. Інтерфейс сайту MathDisk.

Зокрема було досліджено, що за допомогою такого сервісу зручно будувати графіки та їх досліджувати. Продемонструємо побудову графіка функції $y = \sin(4x)$:

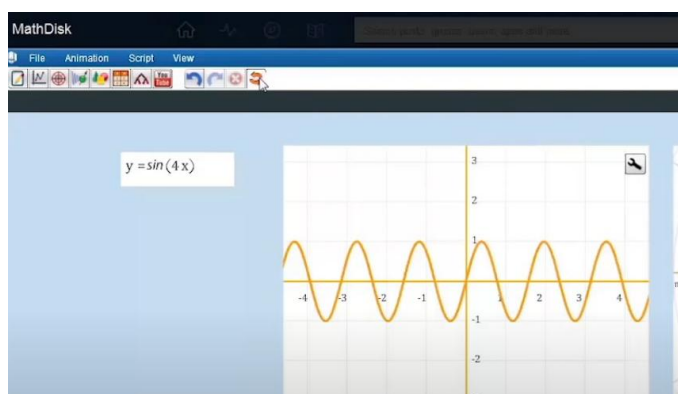

Рис. 2. Побудова графіка тригонометричної функції.

Проілюструємо сервіс Robo-compass від MathDisk [2] (Рис. 3-4). Для запуску та створення свого завдання необхідно мати Google-акаунт та авторизуватися. Додаток має певну кількість завдань у галереї, які можна використати та підправити за необхідністю. Також є можливість створити своє власне завдання з відповідними параметрами та кольорами. Доречно застосовувати ресурс при вивченні з математики функцій та їх графіків, геометричних побудов, зокрема поділу кута, вимірювання відрізка, доведення теореми з планіметрії, дослідження властивостей геометричних фігур тощо.

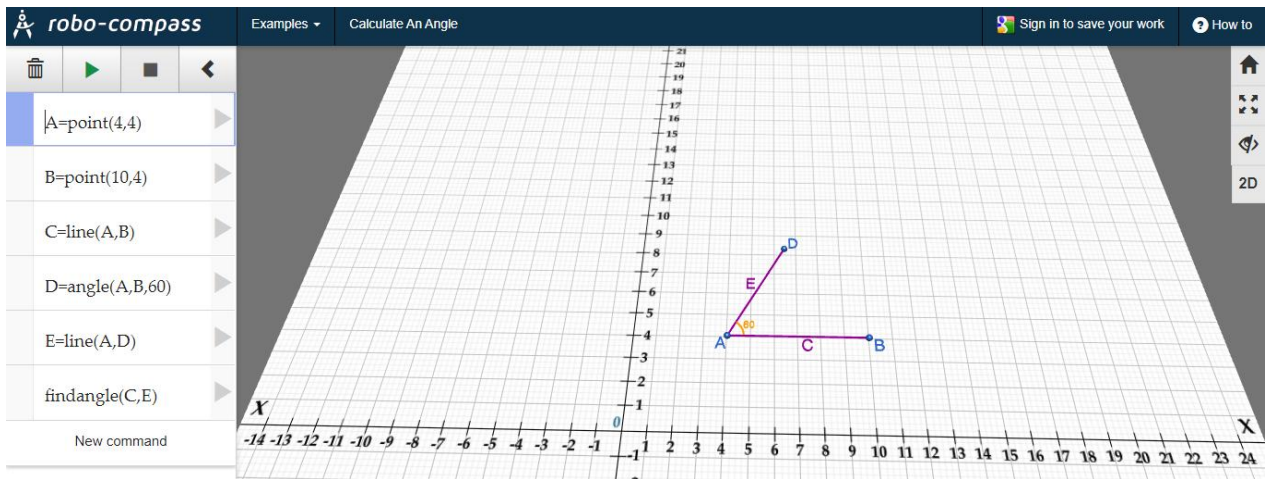

Рис. 3. Інтерфейс додатка Robo-compass.

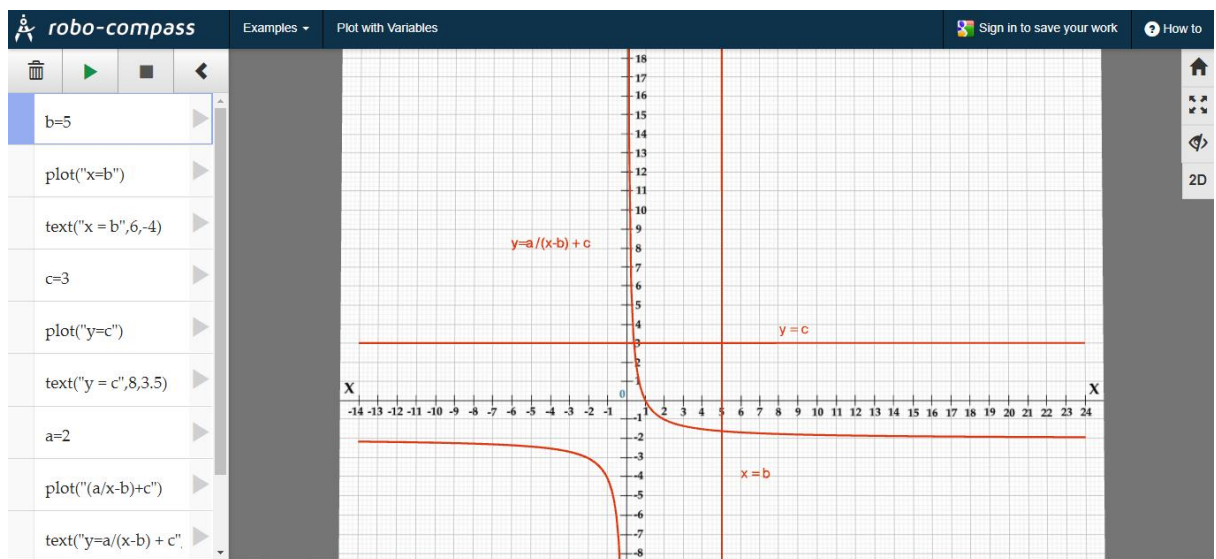

Рис. 4. Графіки функцій.

Отже, використання інтерактивного ресурсу MathDisk разом із додатком Robo-compass дає можливість створити завдання викладачу та виконати його студенту та учню. Це корисні сервіси при вивченні математики за допомогою цифрових інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mathdisk.com/>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.robocompass.com/app>

Чулюк Марина,

студентка спеціальності «Початкова освіта»

Ішук Надія,

викладач англійської мови, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,

викладач-методист

КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж

імені І.С.Нечуя-Левицького»

(м. Богуслав, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Активний прогрес в розвитку сучасних інноваційних технологій призводить до змін у освітньому процесі, зокрема у навчанні англійської мови у початковій школі.

Нова українська школа ставить за мету створення освітнього середовища, в якому дітям буде комфортно навчатися, де знання не тільки здобуваються, а й використовуються у повсякденному житті. НУШ формує мовні компетентності в дитини, що затверджені в Державному стандарті

початкової освіти, а саме в пункті 7, згідно з яким до ключових компетентностей належать: здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування [1]. Ці компетентності включають в себе не тільки володіння мовами, а й всесторонній розвиток учнів з урахуванням їхніх психологічних та вікових особливостей. З огляду на це варто звернути увагу на урізноманітнення освітнього процесу навчання шляхом застосування та впровадження новітніх методів та технік, що стимулюватимуть учнів до навчання. Адже якщо раніше іноземні мови вивчали за підручниками, то в сучасному світі вчителі все більше схиляються до новітніх технологій.

Потреба в урізноманітненні навчального процесу спонукає вчителів до використання такого методу як гейміфікація. Ігрові методи багатопланові, і кожен з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички. [4, с.184-185] Недоречним буде увесь освітній процес перетворювати у формат звичайної гри, тому саме в педагогічній діяльності впровадження елементів гри в освітній процес дістало таку назву як гейміфікація.

Гейміфікація (ігровізація, геймізація, англ. gamification) — використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті для залучення кінцевих користувачів до розв'язання проблем [2]. Якщо порівнювати звичайну ігрову діяльність з гейміфікацією, то гейміфікація актуальна в тому, що включає в себе елементи гри, які є мотивуючою складовою під час вирішення навчальних завдань, допомагає учням розв'язувати різні освітні задачі, доводити їх до логічного кінця, отримувати результат та створює комфортне середовище навчання.

Впровадження елементів гри значно підвищує ефективність під час навчання англійської мови у Новій українській школі. Візьмемо до прикладу

техніки освітнього середовища ще декілька років тому. Раніше було актуальним привчати учнів до рутини, повторюваної діяльності та зазубрювання. Як відомо, це значно знижує мотивацію та негативно впливає на увагу учасників освітнього процесу. Протилежністю цієї методики навчання виступає зосередженість на певній діяльності, подолання рутини, усвідомлення кінцевого результату дій, досягнення ефективності та концентрації.

Для бачення цілісної картини порівняймо гру з гейміфікацією. Гра створена для розваг, має однаковий шаблон правил для кожного гравця, зосередженість на виграші. В той час як гейміфікація містить в собі багато завдань з усвідомленням мети і зосереджена на тому, щоб мотивувати учнів в досягненні певних навчальних цілей.

Гейміфікація має здатність впливати на поведінку учнів початкової школи, дає змогу розкрити власний потенціал шляхом розв'язання поставлених задач, розвиває певні навички, уяву, підсилює результативність за допомогою змагальності, сприяє привчання до самостійності учнів, допомагає зосередитись на спільній меті, а також дає змогу долати соціально-психологічні бар'єри [3].

Після детального ознайомлення з методикою впровадження навчальних ігор на уроках англійської мови в початкових класах з метою перевірки доцільності та ефективності даного методу, на базі практики з молодшими школярами нами були проведені власні форми роботи, що включали в себе перевірку впливу ігровізації на освітній процес.

На початковому етапі практики було використано таку форму роботи як спостереження. Це допомогло нам ближче познайомитись з учнями, дізнатись про їхні вікові та психологічні особливості та проаналізувати поведінку кожного з них під час того чи іншого етапу роботи. Як показало власне спостереження, багатьом учням початкових класів не вистачало навчальної активності на уроці, зосередженості на вивченні нового матеріалу та мотивації до подальшого навчання. Також недостатньо проводилася

колективна робота, під час якої діти змогли б проявити себе та свої здібності. Тому нами було поставлено мету: на момент практики запровадити метод гейміфікації на уроках англійської мови та проаналізувати чи підвищилась ефективність викладання та засвоєння учнями навчального матеріалу.

Під час дослідження було обрано багато цікавих навчальних ігор різних рівнів складності, однак дійсно позитивно вплинули на поведінку та результативність засвоєння нового матеріалу учнями такі ігри: «Крокодил» та «Let's do it with LEGO».

Вивчаючи з учнями другого класу нову тему «Off we go», було запропоновано проведення гри «Крокодил», під час якої потрібно було відгадати загадане слово. Мета даного дослідження – розвинути комунікативні здібності учнів, увагу, уяву, пам'ять, перевірити та закріпити вивчені лексичні одиниці, а також допомогти учням проявити власні уміння та навички в колективній роботі.

З метою урізноманітнення уроку англійської мови у першому класі було вирішено застосувати навчальну гру з цеглинками LEGO, яка є досить популярною серед дітей молодшого шкільного віку. До того ж, використання цеглинок LEGO сприяє інтелектуальному розвитку дитини, допомагає у розвитку пізнавальних та логічних вмінь, навчає виконувати завдання у формі експерименту, досліду і прояву творчості дитини.

За підсумками впровадження елементів ігор в освітній процес ми дійшли до таких висновків: метод використання гейміфікації на уроці дійсно позитивно впливає на мотивацію учнів до навчання, зацікавленість уроком та ефективність засвоєння навчально матеріалу.

Для учнів другого класу застосування гри найкраще впливає на комунікативні здібності та колективну роботу. На початку гри деякі учні соромились показати власні вміння перед усіма, але зрозумівши, що це дійсно цікаво та захоплююче, все ж змогли розкрити власні здібності перед класом, при цьому вдалося зняти емоційне напруження, покращити співпрацю з колективом та краще розвинути комунікативні здібності.

Для учнів першого класу застосування гри позитивно вплинуло на весь навчальний процес загалом. Учні були активними, зацікавленими, кожен самостійно виявляв бажання відповісти, проявити свої здібності та вміння. Було помітно, як діти між собою змагалися та спокійно реагували на помилки інших.

Отже, підсумовуючи викладене, можна сказати, що гейміфікація – це один з сучасних засобів в освіті, який допомагає урізноманітнити урок, змотивувати учнів, розвивати в них певні вміння та навички, активізувати увагу, пам'ять, логіку, покращити процес вивчення та засвоєння іншомовного матеріалу, допомагає учням розв'язувати різні навчальні завдання, ставити перед собою мету, досягати її та покращувати вміння співпраці з колективом. Вчителю лише варто правильно визначити мету гри та підібрати її за такими критеріями, щоб вона включала в себе потрібні практичні завдання.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України № 688 від 24 липня 2019 р. // Офіційний вісник України. - 2019. – 38 с.
2. Волосюк А. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови [Електронний ресурс]: тематичний збірник праць / упоряд. – Рівне: РОІППО, 2013. – 29 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://roippo.org.ua/upload/iblock/bcc/posibnyk-zakhodu.docx>
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – Київ: «Академвидав», 2006. – 354с.
4. Гейміфікація як шлях пізнавальної активності учнів на уроках англійської мови. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/gejmifikacia-ak-slah-piznavalnoi-aktivnosti-ucniv-na-urokah-anglijskoi-movi-489831.html>

Шарапова Анастасія,

студентка спеціальності «013 Початкова освіта»

Михайленко Наталія,

викладач вищої категорії, викладач-методист

«Лебединський педагогічний фаховий коледж ім. А. С. Макаренка»

(м. Лебедин, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Характерною особливістю ХХІ століття є бурхливий процес інформатизації всіх сфер життя суспільства. (1) Комп'ютер став невід'ємною частиною життя багатьох людей. Майже у кожному домі є сучасні технічні прилади, котрі використовуються як у робочих цілях, так і у розважальних. Але, не зважаючи на багато позитивних сторін, у ньому зустрічаються і негативні. З інтенсивною комп'ютеризацією шкіл, доступністю інтернет – технологій для школярів все більше стає реальним формування комп'ютерної залежності в учнів. (2)

На етапі формування дитини, як школяра, провідною діяльністю стає навчальна, але ігрова діяльність продовжується. Гра збагачує уяву дітей про оточуюче середовище: вчить спостерігати, розвиває вміння виділяти характерні ознаки в предметах і явищах, порівнювати їх за цими ознаками, об'єднувати предмети за групою ознак, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між явищами. (7) Гра – важливий, абсолютно незамінний вид діяльності дитини, дивовижний феномен її духовного життя, що має широке функціональне поле. (4)

Проте окрім розвивального ефекту ігрова діяльність під час роботи з комп'ютером може призвести до комп'ютерної залежності. (5) Так, більшість батьків залежних дітей вважають, що причиною комп'ютерної залежності є комп'ютерні ігри та Інтернет. Проте існує думка, що ігри та Інтернет є не

причинами залежності, а її наслідками, тобто справжніми причинами того, що дитина поринає у комп'ютерний світ можуть бути, наприклад, сімейні конфлікти або проблеми у відношеннях із однолітками. У дитини немає достатніх сил, щоб протистояти зовнішнім подразникам і вона, не бачачи іншого виходу, іде у «віртуальний простір», де може бути тим, ким вона хоче і робити те, що хоче, не зважаючи на те, погано це чи добре. Втеча від реальності може бути компенсацією відсутності сил для опору в реальному житті. Іншими словами, причини комп'ютерної залежності школярів, можливо, треба шукати не у комп'ютерних іграх, а у відношеннях дитини з однолітками, вчителями або родичами. (2)

Батьків нерідко лякає комп'ютерна залежність у дітей. Але в сучасному світі люди змушені проводити у віртуальному просторі більшу частину часу. Грань між втечею від реальності, важкою залежністю і адекватним використанням комп'ютера часто майже непомітна. Раніше комп'ютерною залежністю вважалося супроводження за екраном більш одного-двох годин. Нині постійне проведення часу в віртуальному просторі стало нормою. Особливо із запровадженням онлайн – навчання, введення карантину чи локдауну. Коли вся країна була змушена піти навчатись, працювати чи просто спілкуватись у онлайн-простір. Тому, сьогодні сучасна людина проводить набагато більше часу біля монітору комп'ютера ніж раніше. Особливо молодші школярі нині є вразливою категорією для розвитку комп'ютерної залежності, коли виконання домашніх завдань, навчання та ігри всі зосередились в одному технічному засобі – комп'ютері. Тому батьки повинні слідкувати за дитиною такого віку та часом, котрий вона проводить біля нього.

Розглянемо основні особливості прояву комп'ютерної залежності у молодших школярів на які повинні вчасно звернути увагу батьки та педагоги:

Нездатність використовувати комп'ютер у часових межах, встановлених батьками.

Дитина втрачає інтерес до інших занять і захоплень, весь свій вільний час прагнучи провести перед екраном комп'ютера або з гаджетом в руках.

Дитина постійно шукає гаджет, оснащений функцією інтернет-зв'язку.

Спілкування з іншими дітьми починає зводитися тільки до обговорення віртуального світу.

Відбувається поступова втрата контакту з батьками.

Юному ігromану стають нецікаві сімейні заходи, зникає інтерес до прогулянок. Однак це часто виявляється своєрідною реакцією на зовнішні проблеми. Можливе цькування однокласниками в школі, відсутність спільної мови з батьками, складності в спілкуванні з однолітками призводять до того, що стає простіше піти у віртуальний світ.

Дитина починає обманювати, намагаючись будь-якими способами збільшити час перебування у віртуальній реальності.

Відмова від обов'язків, починаючи від домашньої роботи (миття посуду, приготування їжі, прибирання, допомоги дорослим) і кінчаючи гігієною.

Неможливість відмовитися від телефону навіть під час прийому їжі або купання у ванній.

Спілкування відбувається переважно в мережі.

Нехтування навчанням, спортом, творчістю.

Після поверненню зі школи насамперед включається комп'ютер;

Втративши всі гаджети, школяр не знає, чим зайнятися, і впадає в ступор, який змінюється апатією і небажанням займатися чим-небудь взагалі.

Молодший школяр не розповідає про те, чим він займається у віртуальному просторі. (6)

Для того, аби попередити комп'ютерну залежність, пропонуємо звертатися до поданих рекомендацій:

- Дотримуйтеся чіткого режиму «спілкування» з комп'ютером.
- Заохочуйте та хваліть дитину.
- Будьте зразком для наслідування.

- Контролюйте зайнятість дитини.
- Контролюйте роботу дитини за комп'ютером.

Отже, можна зробити висновки, що комп'ютерна залежність є глобальною проблемою сучасності. Та якщо у молодшого школяра є певний прояв вищезазначених ознак, батькам, педагогам, опікунам важливо обов'язково звернути на це увагу і негайно вжити необхідних заходів. Проте більш актуальним, буде вивчення теми комп'ютерної залежності заздалегідь, аби вчасно розпізнати й допомогти дитині уникнути комп'ютерної залежності та розвинути у молодшого школяра відповідальне користування комп'ютером.

Список використаних джерел:

1. Андріянова Л. Роль Інтернету в житті сучасної людини / Л. Андріянова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kulturolog.org.ua/iconference/2012/109-infconf2012/561-andrianova.html>
2. Гоголева А. В. Аддиктивна поведінка та її профілактика / А. В. Гоголева // Питання психології. — 2003. — № 5. — С. 13—49.
3. Казакевич І. В. Діти й медіа / І. В. Казакевич // Педагогічна майстерня. — 2015. — № 7. — С. 43—47.
4. Комп'ютерна залежність у підлітків. Залежність від комп'ютерних ігор [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://kovel-school6.edukit.volyn.ua/uchnyam/kompyuterna_zalezhnistj_ditej/
5. Навчальні комп'ютерні ігри [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dnz279.edu.kh.ua/navchaljno-vihovnij_proces/vikoristannya_ikt-tehnologij/navchaljni_kompyuterni_igri/
6. Ознаки комп'ютерної залежності у дитини [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vseodetyah.com/article.html?id=4779&menu=parent>

7. Розвивальні ігри молодших школярів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://smekni.com/a/199403/rozvivaln-gri-molodshikh-shkolyarv/>
8. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 141 – 156 с.

*Шкода Марина,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Горніцька Анастасія,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ (МЕТОД УОЛТА ДІСНЕЯ)

Одним з методичних інновацій є інтерактивні методи навчання. Слово «інтерактив» прийшло до нас із англійської мови «interact». «Inter» – це «взаємний», «act» – діяти. Інтерактивне навчання – діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя і учня (Савченко, с.45).

Мета інтерактивного навчання – створювання комфортних умов навчання, при яких учень відчуває свою успішність, свою інтелектуальну досконалість, що робить продуктивним сам освітній процес.

Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це базується на співпраці, взаємонавчанні: вчитель – учень, учень – учень. При цьому вчитель і учень – рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання. Інтерактивна взаємодія виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншим, однієї думки над іншою. Під час такого спілкування учні вчаться бути

демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати обґрунтовані рішення(Ватузьяк, с.8).

Застосування інтерактивного навчання здійснюється шляхом використання фронтальних та кооперативних форм організації навчальної діяльності учнів, інтерактивних ігор та методів, що сприяють навчанню вміння дискутувати.

О. Пометун та Л. Пироженко інтерактивні технології розподіляють на чотири групи залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів:

технології кооперативного навчання;

технології колективно-групового навчання;

технології ситуативного моделювання;

технології опрацювання дискусійних питань (Пометун, с.5).

Пропонуємо після прочитання з дітьми на уроках позакласного читання в 4 класі книги Галини Ткачук «Книга про сміття» виконати завдання за методом Уолта Діснея.

На першому етапі тільки ідея: (діти в ролі мрійників)

Діти або групою, або самостійно дають свої ідеї.

- Пропонувати усім охочим на вулиці сумку з тканини замість поліетиленового пакету.

- Слідкувати за усіма рослинами в парках чи квітниках, щоб люди не ламали і не зривали їх.

- Вчимося контролювати погоду

- Кожен забирає собі додому по тваринці, яка залишилась без дому.

- Висаджуємо всі разом квіточки біля школи

На другому етапі ідеї проходять перевірку. (реалісти)

- Ну що ж, видавати кожному прохожому тканеву сумку замість пакету:

*Що потрібно: спочатку зібрати гроші на тканеві сумки, потім подумати де і як роздавати їх.

*Недоліки: буде коштувати великі гроші стільки сумок і не погодяться батьки, плюс прохожі можуть бути грубими

*Чи можна реалізувати: ні

- Щоб слідкувати за кожним проходом в парку:

*Що потрібно: купа вільного часу і багато очей, постійний нагляд за усіма людьми в парку одночасно.

*Недоліки: це надто складно і нереально прослідувати за усіма одразу усюди.

*Чи можна реалізувати: ні

- Контролювати погоду:

*Що потрібно: магія або переміститися в країну казок, і там вже вчитися контролювати погоду.

*Недоліки: не зрозуміло, як потрапити в країну казок.

*Чи можна реалізувати: ні

- Щодо ідеї з безхатніми тваринками - це цікаво, але:

*Що потрібно: притулок, їжа та умови для проживання тваринки

*Недоліки: не у всіх є змога реалізувати таку ідею

*Чи можна реалізувати: ні

- А ось ідея з квітниками звучить цікаво і реально.

* Що нам потрібно для реалізації цієї ідеї?

Насіння та гроші на нього, лопаточки маленькі, лійки і вода, наснага і вільний час після уроків.

* Чи є в ній недоліки?

Можливо не всім сподобається саджати квіти чи в деяких через позакласні гуртки не вийде це зробити. Можливо школа не буде згодна на посадку квітників у дворі чи деякі батьки будуть проти. (Може у когось алергія на квітковий пил?)

*І чи дійсно її можна втілити в життя?

Так, звучить дуже реально і цікаво.

Третій етап для (критиків)

Вони розбирають ідею на молекули і перевіряють її на наявність ризиків і потенційних труднощів:

- ⊙ у чому її недоліки?

Можливо не всім сподобається саджати квіти чи в деяких через позакласні гуртки не вийде це зробити. Можливо школа не буде згодна на посадку квітників у дворі чи деякі батьки будуть проти. (Може у когось алергія на квітковий пил?)

- ⊙ Чи підходить цільовій групі?
- ⊙ так, доступна для учнів, тобто для нас підходить.
- ⊙ Чи може спровокувати суперечку або скандал?

Можливо деяким не сподобається квітник, колір, запах або ж розміщення.

Таким чином, використання таких видів інтерактивних вправ на уроках дає можливість доповнити уроки різноманітною інформацією, а різні види діяльності заохочують дітей до роботи. Діти свідомо осмислюють положення (ситуацію): «відсидіти не вдається». Кожен учень зацікавлений у правильності своєї думки. Продуктивність уроків підвищується.

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі. навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 104с.
2. Ватуляк О. З. Використання інтерактивних технологій на уроках у початковій школі. - Бібрський ОЗЗСО І – III ст. ім. Уляни Кравченко 2020. - с.58
3. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів / автори-укладачі: О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник для студентів пед. фак. К.: Грамота, 2012. 504 с.

5. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів: Методичний посібник для вчителів початкової школи / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, О. А. Біда та ін. - Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 304 с.

*Яцик Ангеліна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Оглова Наталія,
викладач вищої категорії
Коломийський педагогічний фаховий коледж
Івано-Франківської обласної ради
(м. Коломия, Івано-Франківська обл., Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Нові інноваційні та інформаційні технології наприкінці ХХ століття стали не тільки головною рушійною силою прогресу, засобом спілкування між державами, компаніями, університетами, новою формою торгівлі, але й потужним засобом навчання.

Використання нових педагогічних технологій у навчально-виховному процесі дозволяє вчителям реалізувати свої педагогічні ідеї, а учням дає можливість самостійно вибирати освітню траєкторію – послідовність і темп вивчення тем, систему тренувальних завдань і задач, способи контролю знань. Так реалізується найважливіша вимога сучасної освіти – вироблення в суб'єктів освітнього процесу індивідуального стилю діяльності, культури самовизначення, відбувається їхній особистісний розвиток.

Інновація в освіті – це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем; це процес

оновлення чи вдосконалення теорії й практики освіти, який оптимізує досягнення її мети.

Результативність у роботі досягається шляхом впровадження інноваційних технологій, пошуками відповіді на питання: «Як навчати, як створити сприятливі умови засвоєння нового матеріалу?». Тому будь-яка педагогічна технологія буде неякісною, якщо реальні люди, котрі її втілюють, не розглядатимуть дану проблему як цілісну систему в єдності компонентів і взаємозв'язків.

Описати технологію – це одне, а реалізувати її на уроці – це зовсім інше. Адже відіграє велику роль відбиток особистості, інтелекту конкретного вчителя. Тому найсерйознішою проблемою реформування освіти є підготовка вчителів, які повинні усвідомити, що слід переходити «від передання знань» до «навчання жити». Сучасний урок вимагає від педагога оптимального поєднання індивідуальної, парної, групової і колективної форм організації навчальної діяльності учнів [3, с. 231-232].

Виховний та розвивальний характер навчально-пізнавальної діяльності на уроці поглиблюється за умови постійного включення учнів у ситуації, де вони повинні доводити власну думку, наводити на її захист аргументи, докази, користуватись здобутими знаннями; ділитися своїми знаннями з іншими; спонукати до знаходження не одного рішення, а декількох самостійно зроблених; вільно вибирати завдання, переважно пошукового і творчого характеру [1, с. 32-31].

Отже, процес навчання потребує напруженої розумової роботи дитини і власної активності у цьому процесі. Просто пояснити, розповісти, продемонструвати – цього мало. Справжнього результату можна досягти лише за допомогою інноваційного навчання [8, с. 76].

Саме на школу покладається велика відповідальність за підготовку людини до життя, за формування її громадянської думки. Адже тільки через діяльність в колективі людина входить у суспільство. І такими колективами є для дитини сім'я, школа.

Процес навчання – це не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня, а його напружена розумова робота в цьому процесі. Пояснення й демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх стійких знань. Учні повинні мати цілком інші навички: думати, розуміти суть речей, осмислювати і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, практикувати її та застосовувати в конкретних умовах, формулювати та відстоювати конкретну думку. Цього можна досягти за допомогою активного, зокрема інтерактивного, навчання.

Але кожному вчителю перш за все слід розуміти, що корінні зміни мають відбутися в його власній професійній діяльності, в роботі його учнів. Вчителю насамперед потрібні ерудиція й палке бажання позбутися всього застарілого, всього, що гальмує підготовку школярів до життя. Для реалізації цих змін, вчитель повинен застосовувати активні або інтерактивні моделі навчання. Завдяки інтерактивним технологіям засвоєння матеріалу є наслідком спілкування між тими, хто вчить і хто вчиться, тобто між тими, хто має певні знання й досвід, та тими, хто їх здобуває. Втім, лише розумітися на тих чи інших технологіях – замало. Уміння і бажання навчатися – це той фундамент, який має закласти вчитель. Тому перед кожним уроком потрібно шукати відповідь на «вічне» запитання: як побудувати навчальну роботу, щоб вона викликала емоційне піднесення у школярів, позитивно впливала на їхні почуття і мислення, збагачувала їх досвідом самостійних пошуків та роздумів.

Сьогодні в початковій школі впроваджується багато інноваційних технологій, серед яких виділяють наступні групи:

- технології особистісно-орієнтованого навчання й виховання;
- традиційні педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів;
- педагогічні технології на основі підвищення ефективності управління та організації навчального процесу;

- педагогічні технології на основі дидактичного вдосконалення та реконструювання матеріалу.

У початковій школі найчастіше використовуються на практиці такі педагогічні технології: [8, с. 36].

1. Структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність формування та розв'язання дидактичних задач на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі з урахуванням поетапної діагностики результатів.

2. Інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, уроків, навчальних днів.

3. Ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних ігор, під час виконання яких формуються вміння виконувати завдання на основі компромісного вибору.

4. Тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів виконання типових практичних завдань.

5. Інформаційно-комп'ютерні технології: це технології, що реалізують у дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина - машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо).

6. Діалогові технології: сукупність форм і методів навчання, базованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт- суб'єктного рівня: (учень-учитель, учень-автор, учитель-автор тощо) [2, с. 45- 46].

Інноваційна діяльність передбачає сформованість у вчителя найвищого ступеня педагогічної творчості, оскільки суть такої діяльності передбачає оновлення педагогічного процесу, внесення прогресивного у традиційну систему навчання й виховання [1, с.34-35].

Новий підхід до характеру й рівня професійної діяльності сучасного вчителя пов'язаний з бажанням відійти від стереотипів у навчанні, вихованні

та розвитку особистості. Він передбачає індивідуально-творчу діяльність педагога, здатного створити й запровадити нові технології, що ефективно реалізують вимоги особистісно орієнтованого освітнього простору.

Інтерактивні методи у поєднанні з класичними методами навчання утворюють ідеальну основу для вивчення матеріалу в початковій школі. Різноманітність методів інтерактивного навчання дозволяє вчителю доцільно підібрати методи саме для конкретної теми, а також вибрати методи відповідно до рівня знань учнів класу. Переваги інтерактивного методу навчання полягають у тому, що: за один і той же проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи; досягається високої результативності у засвоєнні матеріалу і формуванні вмінь. Розвивається навчальна діяльність; формуються мотиви навчання, гуманні стосунки між дітьми; формуються вміння співпрацювати.

Список використаних джерел:

1. Белкіна О. В. Критичне мислення вчителя як передумова його розвитку в учнів // Формування гуманістичного світогляду вчителя: Уманський держ. педагог. ун-т. ім. П. Тичини.-К.: Наук. світ, 2001.-С.80-84.
2. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку. // Початкова школа. 2007 -- №7. 434 с.
3. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи //Тема. - 2004. -- № 3/4. - С. 229-232;
4. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі // Управління освітою. 2001. - № 3. - С. 18-24 5
5. Дичковская И. М. Инновационные педагогические технологии. – К., 2004. 432 с.
6. Досяк І. М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. 1 – 4 класи. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.
7. Єльнікова О. В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій // Імідж сучасного педагога. - 2001. - №

3- 4 (14-15). - С. 71-74; Освітні технології: Навч.-метод, посібн. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. — К.: А.С.К, 2004. — С.149

8. Сиротинко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Харків: Видавнича група «Основа», 2003. 162 с.

9. http://mybclass.at.ua/load/statti/vikoristannja_innovacijnikh_tekhnologij_na_urokakh_v_pochatkovij_shkoli/3-1-0-3